

XXV. évfolyam 5. szám

zeneKar

WWW.AHO.HU
WWW.ZENE-KAR.HU

25nka

Nemzeti Kulturális Alap

75 éves a
**Dohnányi
Ernő** által
alapított
Rádiózenekar

5

NYÁRI SZIMFONIKUS
KÖRKÉP

JOGDÍJAK ÉS
KÖTELEZETTSÉGEK

ZENEI KÖZÉLETÜNK

Nyári szimfonikus körkép

A szimfonikus zenekarok a megérdemelt pihenés előtt az idei nyáron is rendhagyó programokkal szórakoztatták a nagyérdemű közönséget. Az évadzáró eseményekről ez alkalommal is megkérdeztük az együtteseket, elsődlegesen a különleges műsorszámok, a nemzetközi szereplések, a legnépszerűbb előadások szempontjait körül járva. *(Keszler Patrícia)*

3

Bartók 18

2018-ban 18. alkalommal rendezték meg Miskolcon a Bartók Plusz Operafesztivált. A szokásos június végi tíz nap helyett most egy héttel előbbre hozták: június 8–17 között zajlott. *(Zsekov Éva Mónika)*

15

75 éves a Rádiózenekar

Amint arról már hírt adtunk, idén ünnepeli fennállásának 75. évfordulóját a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara. Tavasszal a zenekar nyugdíjba vonult tagjai emlékeztek a régi időkre; most Kovács Gézát, az együttesek igazgatóját kérdeztük a jelenlegi helyzetéről és a jubileum alkalmából tervezett programokról. *(Mechler Anna)*

19

25 éves a Nemzeti Kulturális Alap

Fennállásának 25. évfordulójához érkezett a Nemzeti Kulturális Alap. A születésnap alkalmából különleges programokat, konferenciákat, a határokon átívelő fesztivált rendez a testület „25 év, 25 nap, 25 esemény” címmel. *(Mechler Anna)*

22

MŰHELY

PORTRÉ

Fiatal karmesterek – Farkas Róbert

Farkas Róbert Berlinben szerzett karmesteri diplomát. Két komolyabb színházi időszak után szabadúszó karmesterként vezényel különböző együtteseket. Több karmesterversenyen is indult, és elért eredményei közül a zenekari muzikusok elismerésére a legbüszkébb. Könnyen memorizál igen nehéz műveket is, és az utóbbi időben azt sem bánná, ha állandó karmester lehetne egy együttesnél. *(Mechler Anna)*

24

Komolyzenészek az óceánjárók fedélzetén

Mi történik, ha a tenger közepén törik össze a brácsa, fogynak el a vonósőrök? Hol próbál egy vonósnegyes a többezer utast szállító hajón? Hogy milyen az élet komolyzenészként egy hatalmas hajón, arról Dancsó Diána mesélt, aki eddig három és fél évet zenélt az utasoknak, irányított már primáriusként több vonósnegyest, s a Spitzbergáktól a Karib-tengerig jutott. *(Réfi Zsuzsanna)*

27

A címlapon:

Dohnányi Ernő, akit 1931-ben neveztek ki a rádió főzeneigazgatójává. Az ő vezényletével mutatkozott be a Rádiózenekar 1943. október 7-én.

Fotó: Magyar Tudományos Akadémia
Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Zenetudományi Intézet
20–21. Századi Magyar Zenei Archívum

A Bartók Világverseny margójára

Nem rosszabb a magyar kortárs zene helyzete, mint máshol a világban - vélekedik Fekete Gyula zeneszerző, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem rektorhelyettese, hozzátéve azt is, mindenütt gondot jelent, hogy keveset játsszák az új darabokat. A kortárs zenei piac világszerte egyre szűkül, nálunk azonban ez az is fenyeget, hogy a mostani korszak szimfonikus zenei lenyomat nélkül marad, s ez hiányozni fog a zene-történetből... *(Réfi Zsuzsanna)*

30

HANGSZERVILÁG

„A jó hanggal lesz lelke a hangszernek”

Pályája eddigi, majd négy évtizede alatt javított hangszert a Metropolitannek, a londoni Royal Akadémiának, s a világ minden pontjáról érkeznek hozzá az általa készített mesterhangszerekért. Rácz Barnabással nyolc esztendővel ezelőtt, 2010-ben beszélgettünk, amikor pályára lépésének harmincadik évfordulóját különleges kiállítással ünnepelhette a Müpában. *(Réfi Zsuzsanna)*

32

KRITIKA

HANGVERSENYEKRŐL

Kritika a Szegedi Szimfonikus Zenekar hangversenyeiről, valamint tudósítás a Bécsi Filharmonikus Zenekar fellépéséről a Salzburgi Ünnepi Játékokon, és egy Donizetti-opera koncertszerű ősbemutatójáról a londoni Covent Garden operában. *(Fittler Katalin, Kaizinger Rita, Kiss Ernő)*

35

RECENZÍÓK

CD

A MÁV Szimfonikus Zenekar és a Pannon Filharmonikusok két-két CD-felvételéről. *(Fittler Katalin)*

41

PARTITÚRA

Megjelent Bartók Béla zenekari Concertójának partitúrája a Bartók Kritikai Összkiadás keretében Bartók Béla életműve előadóművészek és kutatók nemzedékeit foglalkoztatja. Zeneszerzői munkásságát a kottakiadás terén az a modern kritikai összkiadás teszi a muzikus társadalom és a nagyközönség számára egyaránt hozzáférhetővé, amelynek elindítását 2015 őszén, a zeneszerző halálának 70. évfordulóján jelentették be. *(Kaizinger Rita)*

44

DISSZERTÁCIÓ

A zeneműkiadói szerződés – A kottafelhasználás egyes kérdései

46

Dr. Borzsák Márton disszertációjáról. *(Kaizinger Rita)*

PRÓBAJÁTÉK

49

Nyári szimfonikus körkép

A szimfonikus zenekarok a megérdemelt pihenés előtt az idei nyáron is renghagyó programokkal szórakoztatták a nagyrdemű közönséget. Az évadzáró eseményekről ez alkalommal is megkérdeztük az együtteseket, elsődlegesen a különleges műsorszámok, a nemzetközi szereplések, a legnépszerűbb előadások szempontjait körül járva.

BUDAFOKI DOHNÁNYI ERNŐ SZIMFONIKUS ZENEKAR – HOLLERUNG GÁBOR

Lendület, műfaji kitekintések, mozgalmasság

Az idén 25 éves Budafoki Dohnányi Zenekar mozgalmas nyarat tudhat magáénak, az együttes negyedszázados fennállásának ünneplése végigkísérte a tavasz után a nyarat is. Vándorkiállítás hoztak létre a BDZ zenészeinek portréiból, üzeneteiből, a BDZ-gyerekek rajzaiból és megjelentették a BDZ Könyvek sorozat első darabját, a BDZ 25 – Negyedszázada lendületben című kiadványt, amely két cd-mellékletet is tartalmaz.

Az elmúlt években a nyár egyik fő attrakciója lett a karmesterek részére meghirdetett nemzetközi mesterkurzus a Dohnányi Akadémia szervezésében, melynek népszerűségét mutatja, hogy a tíz helyre több mint öt-

Fotó: PÁLINKÁS EDIT

Hollerung Gábor – karmesterkurzus

ven jelentkezés érkezett. Az idei kurzuson Chopin f-moll zongoraversenyét, Beethoven II. szimfóniáját és Bartók Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára című műveit vette a zenekar górcső alá. A kurzust lezáró hangversenyen, amelyre július 22-én került sor a Pesti Vigadóban, kihírdették, hogy a résztvevők közül az elkövetkező évadban vendégkarmesternek az idei győztest, a cseh Břetislav Herát hívják meg.

Fotó: ERDŐS JÓZSEF

Marica grófnő előadás

Az idei nyár kiemelkedő eseménye volt a Quincy Jones koncert az Arénában, melyen a Budafoki Dohnányi Zenekar muzsikált. Izgalmas és maradandó élményt jelentett a zenészek számára is a világsztárokkal való közös zenélés.

Az augusztusi Zempléni Fesztiválnak az együttes immáron 15 éve rezidens zenekara. Összesen négy hangversenyt adtak, ám a részben BDZ zenekari tagokból alakult kamaraszerű formációk is szép számban képviseltették magukat a fesztiválon. A rendezvény egyik legjelentősebb eseménye volt a nyitóhangverseny, melyen az idén Bach Kétfogorás versenye csendült fel Szakcsi Lakatos Béla és fia, Róbert előadásában, majd Grieg Holbergvariációit és Bernstein születésének 100. évfordulója előtt tisztelegve a West Side Story-szvitet hallhatta a közönség. A legnagyobb érdeklődés a Tokaji Fesztiválanban megrendezett Marica grófnő előadást övezte, a szcenírozott, koncerttermi jelmezes játék bemutatóján Rálik Szilvia, Boncsér Gergely, Rác Rita, Haja Zsolt, Wiedemann Bernadett, Balga Gabriella és Hábetler András, a Budapesti Akadémiai Kórustársaság és a Duna Táncműhely működött közre, Hollerung Gábor vezényelt, az előadás rendezője Böhm György volt. Harmadik hangversenyükön Vivaldi Négy évszak című darabja Berán Gábor koncertmester szólójával és irányításával, és Pergolesi úrhatnám szolgálója Philipp György karmester közreműködésével hangzott el. A negyedik, egyben utolsó koncert az ismeretterjesztés jegyében telt: a Zenekar kiségyüttese és Gyöngyösi Levente részvételével Bach A fűga művészete című művét mutatta be Hollerung Gábor az érdeklődőknek.

A zenekar mellett a gödöllői Barokk Napok keretén belül megrendezett Barokk Randevő című koncerthétévége megrendezésében is aktív szerepet vállalt, ahol színes, változatos programok követték egymást a BDZ, a Swing a la Django, illetve a Budapesti Akadémiai Kórustársaság közreműködésével.

A nyár utolsó napján a Budafoki Pezsgő és Borfesztivált nyitotta meg a zenekar a fenntartó kerületben, a Budafok-Tétényi Klauzál Házban.

DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR – SZKLENÁR FERENC

Állandó felkérések, fenntartóváltás, töltekezés

A zenekar számára az évadot követő két hónap egyik központi eseménye volt a Budapest Gála, amely több mint húszéves múltra tekint vissza, s elsődlegesen a hazánkba látogató külföldi turistákat célozza meg közönséggént. Ezen a népszerű kulturális eseményen mind a klasszikus és operett dallamokat, mind az ismert szólásokat, de ugyanígy a látványos táncbetéteket is vastagsal jutalmazta a közönség. A Duna Szimfonikus Zenekar örömeire szolgál, hogy a Duna Palotában, illetve a Vigadóban megrendezett kulturális eseménysorozatnak immár sokadik éve aktív résztvevője.

Idén nyáron is megrendezték a nagy hagyományokra visszatekintő karmesterkurzust, amelyen negyedik éve szintén tradíció, hogy a résztvevőket a Duna Szimfonikus Zenekar vezető karmestere, Deák András irányítja, és hasznos tanácsaival látja el a felkészülésben és a szakmai fejlődésben egyaránt. A zenekar tapasztalatai alapján minden év egyre magasabb színvonalú tudással érkező hallgatókat vonz a kurzusra, akik a fődíj elnyeréséért – ami nem más, mint egy koncertre szóló meghívás a Duna Szimfonikus Zenekar bérleti sorozatának egyik hangversenyére – mindent megtesznek.

A nyár meglepetésekkel is szolgált az együttes számára, ugyanis 2019. január 1-jétől a Duna Palota Nonprofit Kft. feletti tulajdonosi jogokat az Emberi Erőforrások Minisztériuma fogja gyakorolni. Bizonyos, hogy izgalmas és nagy változásokat hoz majd a zenekar életében ez a váltás, egyúttal bizakodással tölti el a Duna Szimfonikus zenekart, hogy az új fenntartó érkezésével a régóta megoldásra váró problémák is rendeződnek mind a szakmai, mind pedig a humán erőforrás területén.

A zenekarba új kolléga érkezett Oláh Monika személyében, aki februártól a kulturális menedzseri feladatokat látja el.

Duna Szimfonikus Zenekar

GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR – FÜKE GÉZA

Nemzetközi, sokszínű, figyelemreméltó

A Győri Filharmonikus Zenekar számára 2018 nyarának legfontosabb fellépése az augusztus 7-i hangverseny volt a hamburgi Elbphilharmonie-ban. A magyarországi szimfonikus zenekarok közül elsőként mutatkozhatott be a világ egyik legújabb és legimpozánsabb hangversenytermében. A zenekar a Schleswig–Holstein Zenei Fesztivál meghívására érkezett a német városba és adott nagyszerű hangversenyt a zsúfolásig megtelt világhírű koncertteremben. A teltházas eseményt több mint 2000 néző hallgathatta meg. Másnap az Elba torkolatánál fekvő hangulatos kisvárosban, Brunsbüttelben ismételte meg hasonlóan hatalmas sikerrel a koncertet a győri együttes. Mindkét hangversenyt Berkes Kálmán, Liszt-díjas, Erdemes Művész, a Győri Filharmonikus Zenekar művészeti vezetője dirigálta.

GYFZ a hamburgi Elbphilharmonie-ban

A nyár másik jelentős rendezvénysorozata a 8. Európai Klarinétfesztivál volt, melyet augusztus 28. és 31. között rendezett meg a zenekar névadó városában. A négy nap alatt a Richter Teremben és az Egyetemi Hangversenyteremben több mint száz hazai és nemzetközi művész ismertette meg a hangszerrel a közönséget a koncerteken, emellett két korcsoportban versenyt is rendeztek fiatal tehetségek számára. Világhírű szólistákat és nagy nemzetközi zenekarok jól ismert klarinétművészeit látták vendégül. A fesztivál nyitókoncertjét a Győr Symphonic Band adta, a további három gálahangversenyen a Győri Filharmonikus Zenekarnak tapsolhatott a közönség.

Nagy öröm és büszkeség a győri zenészek számára, hogy hivatásos zenekarrá válásuk 50. évfordulójának évében a Naxos Kiadó gondozásában megjelent egy három cd-t tartalmazó kiadvány, amelyen Brahms 4. szimfóniája, Tragikus nyitánya és az Akadémiai ünnepi nyitány hallható. A felvétel 2017-ben készült, karmestere a Győri Filharmonikus Zenekar művészeti vezetője, Berkes Kálmán.

Júniusban Klagenfurtban, a Wörthersee Classics fesztivál nyitókoncertjén visszatérő vendégként lépett fel a zenekar, ezt követően pedig Badenben muzsikált, az évad során immár harmadik alkalommal. Júliusban a Győri Filharmonikus Zenekar Kamarazenekara meghívást kapott, hogy a Salzburgi Ünnepi Játékok előestéjén a Salzburgi Dómban muzsikáljon, az augusztus pedig a már említett Schleswig-Holstein Zenei Fesztivál jegyében telt. Az együttes bízik abban, hogy ahogy más fesztiválok már visszatérő vendégeknek számítanak, úgy e két utóbbi rendezvénysorozaton is találkozhat még velük a jövőben a közönség.

A személyügyek tekintetében fontos változás, hogy a 2018/19-es évad elején hat új zenekari tag csatlakozik az együtteshez.

KODÁLY FILHARMÓNIA DEBRECEN – SOMOGYI TÓTH DÁNIEL

operák, ősbemutató, Bernstein 100

A Kodály Filharmonikusok Debrecen nyári fellépéseinek sorát székhelyén, Debrecenben, a Bartók Béla XXVIII. Nemzetközi Kórusversenyen kezdte: július 5-én, az esemény nyitó díszhangversenyén Kovács Zoltán Missa Pannonica című művének ősbemutatója hangzott el a Kodály Kórus közreműködésével, Hamar Zsolt vezényletével. A frissen bemutatott mű nagy sikert aratott nemcsak a közönség körében, hanem a jelen lévő szakma elismerését is kiváltotta. Július 8-án, a verseny záróünnepségén Liszt Ferenc Szent Cecília legendája című művet adta elő a zenekar Balga Gabriella szólójával, szintén a Kodály Kórus közreműködésével, a karmester ez alkalommal Somogyi-Tóth Dániel volt.

Július 27-én és 28-án Szentendre Fő terén a Szentendrei Teátrum és a Co-Opera közös szervezésében Mozart Figaro házassága című operáját játszotta a zenekar Silló István vezényletével. Augusztus 18-án szintén Debrecenben, a Nagyerdei Szabadtéri Színpadon lépett fel a Kodály Filharmonikusok a Bernstein 100 című koncerten. Az együttes előadásában nem csupán a nagy ismertségnek örvendő művek – a Candide-nyitány, a West Side Story részletei, avagy a nagy inspirátor, George Gershwin Rhapsody In Blue című darabja – csendültek fel, hanem részletek Bernstein kedvenc zenéiből is, így Beethoven C-dúr zongoraversenye, Sztravinszkij Tűzmadár szvitje, vagy Saint-Saëns III. Orgonaszimfóniájának legszebb tételei is elhangoztak. Az est szólistái Balázs János és Varnus Xavér voltak, ez alkalommal is Somogyi-Tóth Dániel vezényelt. A koncert vendégként vett részt a hazai Bernstein-kultúra megteremtésében monográfiáival, cikksorozataival kulcsszerepet játszó Juhász Előd zenetörténész, a Magyar Televízió egykori műsorvezető-szerkesztője, aki az elhangzó darabok közötti színpadi beszélgetésen Leonard Bernsteinnel történt találkozásairól, személyes benyomásairól mesélt. A hangversenyt gazdag videó anyag tette teljessé, nem véletlen, hogy a koncert hatalmas közönségsikert aratott, s ez lett a legnagyobb népszerűségnek örvendő fellépése az együttesnek az idei nyáron. Az est rendhagyó szerkezete, Juhász Előd személyes emlékei, fotódokumentumai, az előadók művekhez kapcsolódó szubjektív narrációi, a műsor sokszínűsége, a videó bejátszások nemcsak Bernstein, hanem a közreműködők életének pillanataiba is betekintést engedtek a közönség számára.

Balázs János és Somogyi Tóth Dániel

FOTÓ: KELEMEN GERGŐ

Szent István emlékünnepét, az államalapítás évfordulóját 2018. augusztus 20-án nagyszabású hangversennyel ünnepelte a Kodály Filharmonikusok és a Kodály Kórus Debrecen együttese Nyírbátorban, az immár 52. alkalommal megrendezett Zenei Napok záró eseményeként. A műsoron Liszt Les Preludes-je és Händel F-dúr orgonaversenye mellett – orgonán szólót játszott Somogyi-Tóth Dániel – Kodály Psalmus Hungaricus című műve is szerepelt, melynek szólistája Kovácsházi István tenor énekművész volt. A hangversenyt Török Géza Liszt-díjas karmester dirigálta.

A Kodály Filharmonikusok kamarazenekara – Csösz János trombitaművész és Somogyi-Tóth Dániel orgonaművész szólójával – a Filharmónia Magyarország szervezésében megvalósuló Orgonapont-koncertek sorozatban három hangversenyt adott Orgonazenekar címen, Kecskemét, Békéscsaba és Eger városában augusztus 22-én, 25-én és 29-én, a koncerteken G.F. Händel, Bach és Telemann művei csendültek fel.

A nyarat Lengyelországban zárta a zenekar: a Csokonai Színház G. F. Händel Acis és Galatea című operájával – az előadás állandó közreműködői a Kodály Filharmonikusok – 2018 augusztusában a Rzeszów-ban megrendezett I. TRANSZ/MISSZIÓK Nemzetközi Művészeti Fesztiválon vendégszerepelt, mely rendezvény egyik alapítója Debrecen városa és annak két intézménye, a Csokonai Nemzeti Színház és a Kodály Filharmonikusok Debrecen. Az új szint nem is kimondottan a lengyelországi helyszín, hanem maga a barokk opera előadásmódja jelentette, mivel annak ellenére, hogy a Kodály Filharmonikusok rendszeres közreműködője a Csokonai Színház operaelőadásainak, barokk operában igen ritkán kínálkozik lehetősége megmutatni felkészültségét, s hogy ez remekül sikerült, annak ékes bizonyítéka, hogy a közönség állva tapsolt az előadás végén.

MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR – LENDVAI GYÖRGY

Zene, feltöltődés, élmény

Nehéz rangsorolni, hiszen minden koncert, minden fellépés más és egyben különleges is valamiért. A nyár elején a Vajdahunyad várában tartott két koncert volt talán a legkiemelkedőbb esemény a zenekar életében, melyek több szempontból is emlékezetesnek és egyedülállónak bizonyultak. A Vajdahunyad várának környezete, a tópart közelsége, a vár belső udvarának hangulata, az esti fények, mind-mind olyan atmoszférát teremtenek, ami abszolút különbözik egy hangversenyterem hangulatától. Ez a természet közelség olyan plusz élményt kínál a zenészek és a közönség számára, ami tökéletes feltöltődést nyújt a zene jótékony erejével. Az első estén a MÁV kedves külföldi vendégei is jelen voltak, a

zenekar soraiban foglaltak helyet a koreai vasúttársaság zenekarának művészei, akik egy héten át vendégeskedtek a MÁV Szimfonikusoknál. A múlt évben kezdődött kapcsolat a Városliget ősi fái alatt örök barátsággá alakult, mikor az Újvilág szimfónia monumentális dallamai felcsendültek. A második koncert vendége Szabadi Vilmos volt, aki amint megszólaltatta Beethoven hegedűversenyét, a csöndet szinte hasítani lehetett a hallgatóság soraiban a Vajdahunyad várának belső udvarán. A Vajdahunyadvári Nyári Zenei Fesztivál mindkét koncertje abszolút teltházat vonzott, a közönség hosszú vastappsal köszönte meg a nem mindennapi zenei élményt.

Nyár végétől három új kollégával bővült a zenekar: Pintér Dávid, a Zeneakadémia óraadó tanára szeptember 1-jétől a MÁV Szimfonikusok új koncertmestere lesz, emellett két fiatal hölgyet is üdvözölhet az együttes soraiban, Kocsárdy Nicolette hegedűművészt, aki amerikai-magyar állampolgárként úgy döntött, hogy ez alkalommal Budapesten próbál szerencsét, illetve a szintén hegedűművész Ilosvai Csengét, a Magyar Virtuózok Kamarazenekar tagját, akik mindketten első hegedűs szólamvezetőként debütálnak szeptembertől a MÁV Szimfonikusoknál.

Az idei nyár legfontosabb külföldi útja igen személyes indítatásból nőtte ki magát: a zenekar egyik kedves barátja, a Bécsben élő hegedűművész, Csarankó Bence, akinek szívügye Böjte Csaba atya erdélyi gyermekeinek sorsa, erre a nyárra szervezte meg azt az utazást, amelynek Székely Edit és Gyurkovics Csaba, a MÁV Szimfonikusok két művésze volt a résztvevője. Böjte Csaba atya kisiratosi házából tizenöt gyermeket vittek el nyaralni a zenészek egy rönkházba Bogára, melynek minden költségét a mecénás Csarankó Bence vállalta magára. A gyerekek minden zenei előképzettség nélkül, nagy kíváncsisággal vettek részt a közös programokon. A művészek és a gyerekek négy napon át együtt főztek, kirándultak, sétáltak, játszottak, és természetesen amennyit csak lehetett, együtt is zenéltek. A program végére mindenki annyi élménnyel térhetett haza, ami egész bizto-

MÁV Szimfonikusok

san örök életre szól felnőtteknek, gyerekek egyaránt. Ahogy Székely Edó mondta: „Azt hittem adni megyünk, de kaptam. Élményt, szeretetet, példát, jószágot, csillogó tekinteteket.”

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR – SZÁSZNÉ PÓNUZS KRISZTINA

Tartalmas, izgalmas, eredményes

A zenekar életében az egyik legkiemelkedőbb esemény is a nyárra datálódik, ugyanis Antal Mátyás július elsején kezdte meg művészeti vezetőként a munkáját a zenekarban.

Miskolci Szimfonikus Zenekar

A Miskolci Szimfonikus Zenekar rendszeres résztvevője a Bartók Plusz Operafesztiválnak. (Lásd 15. oldalon) Idén három Bartók előadásban működött közre, két alkalommal szerepelt a műsorán A kékszakállú herceg vára, A fából faragott királyfi és A csodálatos mandarin. Ez igencsak embert próbáló feladatnak bizonyult, hiszen nem csupán szakmailag, hanem a feszített próbarend és a dupla előadás miatt is nagy volt a muzikusokon a teher. A Bartók művek mellett a Balázs Győző Református Gimnáziummal közösen megalkotott és előadott A kis herceg című, ösztönművészeti produkciót is még egyszer színpadra állította a zenekar a fesztivál keretein belül, valamint az O sole mio elnevezésű, könnyed hangvételű, külső záró koncerten is szerepet vállalt. Június folyamán emellett több teltház koncerten is fellépett a zenekar, többek között az edelényi Kastélyszereplőn, vagy a hagyományos évadzáró Promenádkon koncerteken.

A Miskolci Szimfonikus Zenekar számára még nagyobb kihívást jelentett, hogy a dél-franciaországi Sisteronban megrendezett Les Nuits de la Citadelle elnevezésű,

rangos zenei fesztivál záró koncertjén is muzsikálhatott. Ez a koncert több szempontból is különlegesnek bizonyult: a zenekar augusztus 12-én utazott Sisteronba, azonban egy nappal az indulás előtt derült ki, hogy a 13-ra tervezett koncertet – a meteorológia által jelzett hatalmas viharok miatt – egy nappal előrehozták a szervezők. Így a zenekar az érkezés és az egyetlen egy helyszíni próba után, szinte azonnal színpadra kellett, hogy álljon. A muzikusok azonban ezt a nem mindennapi feladatot is tökéletesen megoldották, és közel ezer ember állva tapsolta őket a közel egy hónapig tartó, rangos zenei fesztivál záró koncertjén. A hangversenyen Mendelssohn, Sibelius, Bizet és Brahms művei hangzottak fel Antal Mátyás, a zenekar új művészeti vezetője vezényletével, az est hegedűszólistája pedig Sayaka Shoji volt. Az együttes örömmel tesz eleget a turnéfelkéréseknek, hiszen ez mind szakmailag, mind emberileg nagy élményt és tapasztalatszerzést jelent a muzikusok számára. Legközelebb januárban utazik külföldi turnéra a zenekar, melynek helyszíne ezúttal az olaszországi Ravenna lesz.

NEMZETI FILHARMONIKUSOK – HAMAR ZSOLT ÉS SOMOS CSABA

Jubileumi, különleges, szabadtéri hangversenyek

A zenekar idén ünnepelte fennállásának 60. évfordulóját. A három, nyárra meghirdetett martonvásári koncertből sajnos csak kettőt tudott a Nemzeti Filharmonikusok megtartani, mert a július 21-i hangversenyt elmosta az időjárás.

Beethoven úgynevezett középső alkotói periódusának emblematisz műveit hallhatta a közönség az első, július 14-én megrendezett ünnepi hangversenyen. A Prometheus teremtményei különlegessége, hogy zárótételében megszólal az a híres téma, amelyet a szerző a III. szimfónia ugyanezen tételében nagyszabású variációs formában dolgozott fel. Az 1800-as évek elején írt

Nemzeti Filharmonikusok

Eroica-szimfónia valódi forradalmi esemény a zene és a műfaj történetében, hiszen a beethoveni erő, a kendőzetlenül személyes hang és a radikalizmus első érett megnyilvánulása. Az ugyanebben az időben komponált Hármasszert hangszer összeállítása miatt számít egyedi alkotásnak, zárótétele pedig lengyeles karakterű rondó. Három fantasztikus szólista játszotta ezt a csodálatos művet, a Nemzeti Filharmonikusokat Bogányi Tibor vezényelte, aki hetedik éve a Pannon Filharmonikusok vezető karmestere, emellett Finnországban is komoly karriert tudhat magáénak.

A második ünnepi koncertre július utolsó szombatján, július 28-án került sor, ezen a napon a programok már a délután folyamán elkezdődtek: a sort a Nemzeti Énekkar fellépése indította a Szent Anna Templomban, ezt követte a Brunsvik-Beethoven Kulturális Központban a Grazioso Kamarazenekar hangversenye, majd a Kastély előadótermében Kolonits Klára ária délutánját hallgathatták meg az érdeklődők, ahol zongorán Dinyés Dániel volt a közreműködő. A programokat ünnepi koncert zárta, melyen a Nemzeti Filharmonikus Zenekar és a Nemzeti Énekkar mellett Balázs János zongoraművész, Váradi Zita szoprán énekesnő, Vörös Szilvia alt énekesnő, Horváth István tenor és Blazskó Domonkos basszus énekesek léptek fel, a dirigens Hamar Zsolt volt. A műsoron Beethoven I. zongoraversenye és C-dúr miséje csendült fel: C-dúr mint tisztaság, fény és pompa – a bécsi klasszika idején általában ezek a jelzők és ezek a karakterek, hangulatok kapcsolódtak a legegyszerűbbnek tartott hangnemben írt kompozíciókhoz. Beethoven C-dúr zongoraversenye valójában előbb készült, mint a második, viszont ezt adták ki előbb, így lett a sorban az első, melyet a huszonnyolc éves ifjú títán sebtében írt azért, hogy sikeres bécsi hangversenye után minél előbb egy másik koncerttel is a közönség elé tudjon állni. A szólista Balázs János volt, aki ugyan öt évvel idősebb, mint a szerző volt a mű komponálása idején, de még mindig csak harminc esztendő, és már rendkívüli sikerek állnak mögötte. A nagyszerű szólisták és a Nemzeti Énekkar közreműködésével elhangzó C-dúr misét a Haydn-korszak után regnáló Esterházy herceg felkérésére írta az élet- és alkotóereje teljében lévő Beethoven, az akkoriban etalonnak számító Haydn-misék iránti legmélyebb tisztelettel.

Az idén nyáron külföldi turnén nem volt a zenekar, azonban még a szeptember 25-i nyitókoncert előtt Kínába utazik.

Elhunyt Herbály Ágnes hegedűművész (Szombathely 1954. január 10 – Budapest 2018. július 17) a Nemzeti Filharmonikus Zenekar második hegedű szólamának vezetője. Közel negyven évig volt az együttes tagja, halála előtt néhány nappal még fellépett Martonvásáron a Nemzeti Filharmonikusok hagyományos Beethoven-estjén. Zenekari működésének legnagyobb része a Ferencsik János, Kobayashi Ken-ichiro és Kocsis Zoltán fémjelezte korszak idejére esett.

ÓBUDAI DANUBIA ZENEKAR – ÁCS PÉTER

Innovatív, lendületes, negyedévszázados

Az Óbudai Danubia Zenekar számára 2018 nyara a koprodukciónak és a fesztiválszereplések jegyében telt, számos, mostanában divatosnak mondható crossover produkcióban vett részt, egyúttal mindig megőrizve azon szemléletét, hogy ízlést és minőséget képviseljen.

John Malkovich, Report on the Blind című előadása 2016 óta óriási sikerrel, teltházak előtt fut a világ különböző nagyvárosaiban (az előadás jelentőségét jelzi, hogy a Forbes magazin 2016-ban a világ 10 legizgalmasabb művészeti projektje közé válogatta be). Magyarországon 2018 nyarának kezdetén a világhírű művész estjén az Óbudai Danubia Zenekar működött közre. A produkció első felében a zenekar önálló koncertjét hallgathatta meg a közönség, majd ezt követte John Malkovich egyfelvonásos előadása. A közös fellépés Rigában folytatódott.

Június elején az együttes Winterreise című előadásával Bécsben, Európa egyik legnagyobb színházi fesztiválján, a Festwochenen lépett fel három alkalommal is. A Mundruczó Kornél rendezte, Hámori Máté által vezényelt előadás óriási közönség és szakmai sikert aratott. A külföldi szereplés július 5-én Olaszországban folytatódott, ahol Cividale városában a Mittelfest nyitó előadását adta az ÓDZ.

Az István, a király rockopera bemutatójának 35. évfordulójára rendezett, július 12-i előadáson is közreműködött a zenekar, mely a legnagyobb színpadi művekhez méltó módon, immár hangverseny-előadáson, valódi klasszikusként jelent meg a miskolci Operafesztiválon.

A nyár Óbudán folytatódott: a közönség a legendás John Williams legismertebb dallamait hallgathatta meg az Óbudai Danubia Zenekar előadásában az Óbudai Főtéren, az est főszereplői ez alkalommal Indiana Jones, Harry Potter, a cápa, E.T. és a Star Wars voltak. A koncert különlegességét emellett az adta, hogy aki nem tudott elmenni Óbudára, lehetőséget kapott arra, hogy élőben követhesse a koncertet az index és a zenekar facebook oldalán. Az élő koncertközvetítés 115 ezer embert ért el, 32 ezren nézték a műsort, 848-an lájkolták és 194-en osztották meg, ezekre a számadatokra is rendkívül büszke az együttes.

Az idén 25 éves Óbudai Danubia Zenekar tavaly első ízben adta át a zenekar tagjainak szavazatai alapján odaítélt Danubia Példakép-díjat. Az elismerést az a zenekari tag kaphatja meg, aki szakmai munkájával és hozzáállásával példaként állhat zenésztársai előtt, olyasvalaki, aki hozzájárul a zenekar összetartásához, zenei és emberi értelemben is motorja a zenekar fejlődésének. Az idei évben a Danubia Példakép-díj nyertese Bassi-Nagy Katalin, az együttes fuvola szólamvezetője lett. A díjat Bús Balázs, Óbuda polgármestere adta át a koncert előtt.

Az ország immár elsőszámú koncertzenekara a Quimby együttes egy igazán különleges és egyszeri

Óbudai Danubia Zenekar

felállásban, az Óbudai Danubia Zenekarral kiegészülve lépett fel a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon, az ismert Quimby-dalok eddig sosem hallott változatban, szimfonikus átíratban csendültek fel.

A zenekar korábban is már jó néhány crossover produkciónak volt résztvevője, mindig megőrizve az általa képviselt minőséget. A bolygóközi utazás Jeff Mills koncertjével kezdődött a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon: a legendás brooklyni techno dj (akivel a zenekar már korábban is dolgozott együtt) ezúttal Planets című koncertjével érkezett Budapestre július 13-án, ahol az Óbudai Danubia Zenekarral közösen szólaltatta meg a Naprendszer kilenc bolygóját a Margitsziget csillagai alatt.

Idén a nyár esti Balaton-parti koncertek is folytatódtak. Az Érdi Tamás nevével fémjelzett Klassz a pARTon fesztiválon július 20-án Vörösberényben, a Magtárban lépett fel a zenekar, a rákövetkező napon pedig három előadással is szerepelt a Művészetek völgye fesztiválon. Dél előtt ifjúsági előadás várta a családokat Beethoven bemutatásával, aki minden klasszikus zenesz alfája és omegája, a legnagyobb lázadó, a legvagányabb rocker, aki a zenét a sarkaiból fordította ki. Ezt a szuperhőst vitte el a Művészetek Völgyébe az ÓDZ, a zeneszerzőt Szemenyei János színművész személyesítette meg. Ezután Viva Vivaldi! címmel a barokk zeneszerző életművéből hallhattak különleges részleteket a kapolcsi templomban a klasszikus zenére nyitott fesztiválózóknak. Este a január 14-i koncert előbemutatóját láthatták az érdeklődők a Művészetek völgyében, ezt a különleges előadást a Zeneakadémián januárban a budapesti közönség is megtekintheti. A Zenegyűlölő című, szimfonikus zenei stand-up koncerten Janklovics Péterrel együtt szórakoztatta a zenekar a közönséget, és megmutatta mindazt (kezdőknek és haladóknak egyaránt), amit a közönség utál vagy nem ért a komolyzenei koncertekben.

Az Óbudai Danubia Zenekar büszke arra, hogy 2018. június 23-án átvehette a Magyar Örökség-díjat, mely azon magyar személyeknek, intézményeknek adható, akik és amelyek tevékenységükkel hozzájárultak a magyar kultúra, gazdaság, sport és tudomány, azaz a ma-

gyar társadalom erkölcsi, szellemi felemeléséhez. Ezek együttesen alkotják a magyarság „Láthatatlan Szellemi Múzeumát”.

Az élményekkel gazdag nyarat lezárva az együttes újult erővel és új tematikával vág neki a 2018–19-es szezonnak.

PANNON FILHARMONIKUSOK – HORVÁTH ZSOLT

Örömteli, dinamikus, elismert

A Pannon Filharmonikusok nyarait egyszerre jellemzi a megszokás és a meglepetés. Szokásnak, de inkább nagyszerű és jóleső hagyománynak tekinthető a Zenekar számára, hogy évről évre meghívást kap a nívós előadásokat felsorakoztató Bartók Plusz Operafesztiválra, valamint a nemzetközi szintér kiválóságainak kortárs darabjait bemutató Armel Operafesztiválnak ugyancsak rendszeres szereplője, hiszen amellett, hogy alapító partnere a rendezvénynek, 2008 óta rezidens zenekara is. Az idei nyár, melynek valamennyi fellépése teltház előtt zajlott, ebből a szempontból részben a tavalyihoz hasonlóan alakult, mégis – ahogy minden évben – idén is tartogatott kellemes meglepetéseket a fesztiválokön való részvétel.

Horváth Zsolt

Miskolcon a rendezvény záró gáláján ismét remek hangulatban, teltház előtt játszott az együttes, míg az Armel Operafesztivál keretében két nemzetközi produkcióban, Budapesten és Bécsben hallhatta az együttes előadását a közönség. A július 4-i fellépést követően hosszabb pihenőre ment a zenekar, azonban még az évad első bérletes koncertje előtt a nyár zárásaként két fesztiválon is szerepelt. Augusztus 31-én ismét a Plácido Domingo Classics keretében hallhatta a PFZ-t a nagydemű, majd szeptember 5-én egy másik különleges produkció részeseként, a SHIFF (Seven Hills International Film Festival) programjai során a Spirit of Bahrain című koncerten a híres bahreini származású Waheed Alkhan – polihisztornak is bátran nevezhető – zeneszerző Viszszatérés című művének ősbemutatóját hallhatták az érdeklődők. Megtiszteltetés a Pannon Filharmonikusok számára, hogy hosszú évekre visszanyúlóan lehet része a komolyzene nagyszabású produkcióinak.

A zenekar vezetője és művészei is mind egyetértenek abban, hogy az egyik legnagyobb élmény az idei nyáron a július 4-i fellépés volt az Armel Operafesztivál keretében a bécsi Muth Színházban, ahol az Almási-Tóth András rendezte Eötvös opera bemutatóján Vajda Gergely vezényletével állt színpadra a Pannon Filharmonikusok. A teltházas előadás amellelt, hogy óriási sikert aratott a közönség soraiban, a nemzetközi tagokból álló szakmai zsűri tetszését is elnyerte. Eötvös Péter Lady Sarashina című operájának különleges és magas színvonalú zenei megvalósításáért különdíjat kapott a Pannon Filharmonikusok. Az elismerést Vajda Gergellyel közösen vehette át a zenekar a budapesti díjadó gálán. Fokozza az örömet, hogy a 2018/2019-es évadban szintén együtt dolgozhatnak Eötvös Péterrel, akit 75. születésnapja alkalmából Pécsen és Budapesten egy-egy hangversennyel köszönt majd a zenekar: ezt a jeles alkalmat a világ számos pontján ünneplik a hangversenytermekben, így kifejezetten nagy megtiszteltetés a Pannon Filharmonikusok számára, hogy Eötvös Péter dirigálja őket műveinek előadásakor 2019. május 7-én és 8-án.

SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR – KISS BARNA

Kihívásokkal teli, hagyományokat ápoló, sokszínű

A Savaria Szimfonikus Zenekar a júniusi hivatalos szerező koncert után is folytatta munkáját, hiszen a nyári szabadság első része előtt eleget kellett még tennie néhány belföldi és külföldi felkérésnek: közreműködött a Mosonmagyaróváron megrendezett XIII. Flesch Károly Nemzetközi Hegedűverseny döntőjén és gálakoncertjén Kovács László vezényletével, ahol nagy örömmel kísérte és segítette a fiatal tehetségeket az általuk választott versenyművek előadásakor, a kiváló produkciók méltán nyerték el a közönség tetszését. A verseny máso-

dik helyezettjét, Louisa Staples angol művésznőt a zenekar egy koncertmeghívással is megajándékozta.

Ezt követően az osztrák Gerersdorffban lépett fel az együttes az immár több mint negyedszázados múltra visszatekintő koncertsorozat, a Gerersdorff Zenei Napok záróeseményén, majd pedig a Grazi Előadó-és Zenei Művészeti Egyetemen fennálló aktív együttműködésének jegyében vállalt szerepet két különböző helyszínen: miközben Szombathelyen Marc Piollet fűvós művekre koncentráló karmesterkurzusa zajlott, az együttes vonósművészei Grazban egy, az ifjú tehetségeknek fellépési lehetőséget biztosító gálakoncerten alkották a kísérőzenekar vonós szólamait.

Az említett hangversenyeket egy rövid, kéthetes pihenés követte, s ez a feltöltődés igencsak indokoltnak bizonyult, hiszen júliusban talán az évad legintenzívebb időszaka várta a zenekar tagjait. Elsőként a Bartók Fesztivál karmesterkurzusa és záró előadása jelentett komoly szakmai kihívást, majd az Iseumi Játékok szabadtéri eseményei. A Hamar Zsolt vezette karmesterkurzuson a zenekar a Táncszívet, Fejes Krisztina szólójával a 3. zongoraversenyt, illetve a Concerto adta elő Bartók alkotásai közül, 13 ifjú karmester stafétszerűen váltott dirigálása mellett. A Hamar Zsolt által vezényelt előkészítő próbák során, majd a kurzus ideje alatt ismét kiderült, hogy a Szombathelyi Savaria Szimfonikus Zenekar milyen mélyrehatóan ismeri és érzi Bartók zenéjét, talán emiatt sem véletlen, hogy a Bartók Fesztivál szombathelyi története immár több évtizedes múltra tekint vissza.

Szombathely két meghatározó nyári zenei fesztiválja az idei évben a szó legszorosabb értelmében összekapcsolódott, hiszen a Bartók Fesztivál nagyszabású záró előadása, ahol Poulenc Az emberi hang és Bartók A kékszakállú herceg vára című operáit adta elő a zenekar, egyúttal az Iseumi Játékok nyitóprodukciója is volt. Az ISIS-szentély patinás oszlopcsarnoka előtt kialakított színpadon a karmester, Hamar Zsolt ezúttal új szerepkörben is bemutatkozott, hiszen első alkalommal vállalt magára rendezői feladatokat. A csaknem 50 perces Poulenc műben – melynek különleges hangzásvilága újdonság volt nemcsak a publikum, de számos esetben a zenekar tagjai számára is – Váradi Zita hihetetlen kuszárgással és az igényes énekszólalom tökéletes megformálásával tartotta fenn egy személyben a közönség figyelmét. A hangverseny második felében Bartók egyetlen operája csendült fel, szintén kiváló szólistákkal: a Kosuth-díjas Komlósi Ildikót a világ egyik legelismertebb Juditjaként tartják számon, Cser Krisztián pedig jó úton jár, hogy Kékszakállúként hasonló sikereket érjen el. Hamar Zsolt a partitúrából, a zenei anyagból kiindulva alkotta meg rendezői koncepcióját, rendezésében maga a zenekar „játszotta” a vár szerepét: a helyszínen biztosított fénytechnikai eszközök használata kiemelt szerepet kapott az ajtók megjelenítésekor a meghatározó hangszercsoportok kiemelésével. Bár az együttes soka-

Iseumi Játékok – Savaria Szimfonikus Zenekar

dik alkalommal adta elő ezt a csodálatos alkotást, a mostani produkció kiemelkedőnek számít az előző előadások közül is, mely egyaránt volt köszönhető a szerepeket kiválóan megszólaltató és a színpadi játékban is kimagaslót nyújtó szólisták és a Hamar Zsolt által karmesterként művészileg teljesen kontrollált zenekar együttműködésének, amihez még a helyszín különleges jellege is fontos adalékul szolgált. Az évad egyik legjobb hangversenyét hallhatták az érdeklődők.

Az Iseumi Játékok keretében még kétszer lépett fel a zenekar: MAGYÍR címmel szimfonikus gálakoncertet adott Robert Houlihan vezényletével: az ír szerzők műveiből, valamint magyar és magyaros kötődésű darabokból összeállított könnyed, nyári hangversenyen a közönség Jávorkey Sándor hegedűművész mellett megismerhette a fiatal ír dudást, Fiachra Mulligant is, aki az ír nép emblemikus hangszerének megszólaltatásával egészen rendkívüli pillanatokat szerzett a hallgatóságának. Az Iseumi Játékok záróeseményén – melyet a legnagyobb érdeklődés övezett – a Szombathelyi Savaria Szimfonikus Zenekar a zalaegerszegi Kvártélyház Szabadtéri Színház társulatával közösen adta elő a Csárdáskirálynőt. Kálmán Imre operettje hatalmas sikert aratott, melyben komoly szerepet játszott a teljes hangszerezésében megjelenő zenei anyag is.

Immár negyedik alkalommal működött közre az együttes a Wiener Sommerakademie dirigens képzésén, melynek próbái Bécsben zajlottak, az eredményről pedig a Casino Baden dísztermében rendezett hangverseny tanúskodott. A következő szezont előzeteseként a Savaria Történelmi Karnevál nyitóeseményeként adott hangversenyt Szombathely főterén a zenekar, elsődleges történelmi kötődésű zeneművekből.

A szombathelyi nyár ismét sok feladatot nyújtott, melyek megvalósításánál a zenekar tagjai megint csak bebizonyították, hogy a szombathelyi társulat egy nagy-szerű szellemiségű, szakmailag felkészült együttes, mely minden hangversenyén arra törekszik, hogy a változatos műsorokat kínáló, magas színvonalú előadásai-val a közönség igényeit kiszolgálja.

SZEGEDI SZIMFONIKUS ZENEKAR – GYÜDI SÁNDOR

Pihentető, mégis tartalmas és sikeres

A Szegedi Szimfonikus Zenekar az ország egyik legrangosabb nyári fesztiválja, a Szegedi Szabadtéri Játékok történetének legtöbbet foglalkoztatott közreműködője. Idén is három műfajban léptek fel: operaprodukciójuk Verdi Rigolettója volt, de örömmel játszottak a musicalek között klasszikusnak számító Hegedűs a háztetőn előadásában. Nagy sikert aratott a 2003 óta hagyományos nyári koncertjük is, melynek programjában a Dóm tér négyezer fős nézőtere előtt, az ország legnagyobb színpadán idén Pál Tamás dirigálta Mendelssohn, Bizet és Dvořák műveit. Nagy élmény volt emellett a Hódmezővásárhelyen adott Szent István-napi ünnepi hangverseny is, és bár ezek a koncertek több évtizedes hagyománnyal bírnak a szomszéd nagyvárosban, a szegedi zenekar először kapott rá felkérést. Dirigensként Gyüdi Sándor számára nagy örömet jelentett, hogy a műsor első felében játszott operarészleteknek ugyanolyan sikere volt, mint a második műsor-rész könnyű műfajba tartozó darabjainak.

Lukácsházi Győző igazgatói kinevezése június 30-án lejárt. Gyüdi Sándor, a zenekar új igazgatója a következőket mondta a rá váró feladatról: „Ötéves vezetői ciklusa alatt sok jó dolog történt a zenekarban, aminek vezető-karmesterként közelről örülhettem. Jól bevált kezdeményezéseit – elsősorban a megújult és bővült gyermekprogramokat – természetesen folytatni szeretném. Az igazgatói feladatkör, melyet átvettem tőle, nem újdonság számomra: közel húsz éve töltök be vezetői pozíciót a Szegedi Szimfonikus Zenekarnál, az időszak első évtizedében intézményvezető voltam. Új funkcióban ráadásul egy jubileumi évadot indíthatok: a zenekar jogelődjét létrehozó Szegedi Filharmonikus Egyesület 100 éve, 1918-ban alakult, az évad második felében pedig 50 esztendő lesz az önálló városi intézményként 1969-ben alapított Szegedi Szimfonikus Zenekar”.

Az országhatárt kétszer hagyta el az együttes: a Vajdaságban, Magyarokánizsán kortárs magyar darabokat játszott, Nagyváradon klasszikus magyar komponisták, Liszt, Bartók és Kodály műveit adta elő. Fontos tapasztalat, hogy a magyar repertoár mindkét rétege, tehát a legújabb törekvéseknek hangot adó kompozíciók is érdeklődő közönségre találnak a határon túli magyarok körében. Magyarokánizsa tízezer lakosú városka a szerbiai Bánságban, és a helyi származású Mezei Szilárd, illetve a budapesti Madarász Iván darabjai ugyanúgy megtalálták a maguk több száz fős publikumát, mint a kétszázéves Nagyváradon a magyar szimfonikus irodalom legnépszerűbb művei.

A legtöbb nézője a Dóm téri Ajándékkoncertjüknek volt, melynek időpontja előtt már hónapokkal sokan akarnak jegyhez jutni minden évben. A másfél évtizede

Szegedi Szimfonikus Zenekar és kórus

tartó sorozat sikere bizonyítja, hogy – amint ez a Szabadtéri Játékok kezdeti éveiben is így volt – a színházi előadásokon túl a klasszikus zenei koncerteknek is helye van a Dóm tér nyári kínálatában. Teljesen érthető, hogy a könnyű műfajú zenés darabok, operettek, illetve ma már elsősorban a musicalek vonzzák a legtöbb nézőt, de jó érzés évről évre átélni, hogy több ezres, elképzelt és hűséges tábora van a komolyzenének is Szegeden (s egyébként sehol másutt nem ül együtt az országban négyezer néző klasszikus zenei programot hallgatva).

SZOLNOKI SZIMFONIKUS ZENEKAR – IGNÁCZ ERVIN

Változatos, minőségi, önfelelt

A Szolnoki Szimfonikus Zenekar ismét egy színes koncertsorozattal tette szebbé a nyári estéket. A már hagyománnyá vált Parti-Túra Fesztivál ez évben is több ezres közönséget vonzott a Tisza-parti városba. A fesztivál augusztus 4-én indult a szolnoki Hild téren egy Barátság Gálával. A 35 éves japán – magyar testvérvárosi kapcsolat évfordulójára is szervezett koncertre Yuzából érkeztek művészvendégek, hogy Izaki Maszahiro vezényletével együtt muzsikáljanak a Szolnoki Szimfonikus Zenekarral és énekeljenek a Szolnoki MÁV–Kodály Vegyeskarral közösen. Kuriózumként japán zenészek tradicionális öltözékben és hangszerekkel nyitották meg a koncertet, ezzel alapozva meg a remek hangulatot. Ez alkalommal egy igazi multikulturális hangversenynek lehetett részese a publikum, hiszen a műsoron egy japán és egy magyar zenemű mellett orosz komponisták művei is felcsendültek. Kísérőprogramként „Japán zenész szemmel” címmel egy ad hoc fotókiállítás is láthatott a közönség a zenekar japán turnéinak fotóanyagából. Augusztus 12-én aztán felrobbant a Tiszai hajósok tere, egy tűt sem lehetett volna leejteni. A Szolnoki Szimfonikusok szakmai tudásáról elismerően nyilatkoztak a Neoton Família tagjai is. Egészen elképesztő élmény volt, amikor Csepregi Évával közel 2000 ember énekelt együtt. A koncertet hasonló ováció kísérte Törökszentmiklóson is, ahol megismételte a zenekar

a produkciót. A karmesteri pálcát ezen az előadásokon Veér Bertalan, a szimfonikus zenekar hegedűse vette a kezébe. A jó idő és hangulat tovább kísérte a fesztivált, melynek történetében főprogramként első alkalommal került sor gyermekműsorra. Augusztus 18-án Lúdas Matyi várta a legifjabb korosztályt a Tiszai hajósok terére. A családi program beváltotta a hozzá fűzött reményeket, a komolyzene mesével és bábbal kísérve a felnőtteknek is kiváló szórakozást nyújtott, a mese-könyv-bemutató, a hangszerszimogató és a játszóház pedig csak hab volt a tortán.

A zenekar nemzeti ünnepünket, augusztus 20-át Karcagon töltötte, ahol teltház előtt a bécsi bálók világába kalauzolta el a közönséget, amely a ráadás után tűzijátékban is gyönyörködhetett.

A nyár végén egy remekül bevált kezdeményezést folytatott a zenekar, amikor is augusztus 29-én és 31-én a város több olyan pontjára is ellátogatott, ahol a koncertszervezés igencsak nehezen kivitelezhető. Különös varázsa van annak, amikor a tízemeletes bérházak között a Széchenyi városrészben, vagy az iskola és a bolt közötti téren a Szandai városrészben bíztatja játékra a zenészeket egy-egy szólista a színpadon.” *Húzzad csak, kivilágos virradatig!*” A magyar operett hangulata azonban nem ismer teret, és bárhol megtalálja a közönség szívét, különösképpen kiváló vendégművészekkel, valamint Cser Ádám és Kanai Toshifumi japán karmester vezényletével. A gyönyörű holdfényes nyári esték mellett mindez hozzájárulhatott ahhoz, hogy a közönség állva tapsolt a koncertek végén.

Az előadások után számtalan hálás köszönetnyilvánítás érkezett mind szóban, mind pedig írásban. A zenekar vezetése gondolatban már a következő Parti-Túrát tervezi, ha lehet mondani még nagyobb odaadással és alázattal, hiszen augusztus 30-án a Szolnoki Szimfonikus Zenekar kimagasló oktatási és művészeti tevékenységük elismeréseként átvehette az Ezüst Pelikán-díjat.

Szolnoki Szimfonikus Zenekar – Cser Ádám

ZUGLÓI FILHARMÓNIA – HORTOBÁGYI ISTVÁN

Felszabadult, romantikus, szívből jövő

Az idei év egyik üde színfoltja volt a zenekarnak a Múzeumok Éjszakáján való közreműködése június 23-án a Fiumei Úti Sírkertben, a Nemzeti Örökség Intézete szervezésében. A helyszín szépsége, a Jókai emlékműhöz vezető széles sétány árkádsorral övezve még különlegesebbé tette a késő esti fellépést. Horváth Gábor karmester a Zuglói Filharmónia zenészeiből álló kisebb együttest vezényelte, melynek műsorába kizárólag olyan műveket válogatott, melyek címei első hallásra is-

Zuglói Filharmónia – Langer Ágnes, Horváth Gábor

meretlennek tünnek a közönség számára, de amint felcsendültek az első dallamok, rögtön lehetett tudni, hogy jól ismert darabokról van szó: többek között Bartók, Grieg, Britten, Mozart, Csajkovszkij, Rózsavölgyi, Strauss, Weiner és Ligeti művek hangzottak el. A hallgatóság végig kíváncsian várta, hogy vajon a következő műsorszámokban hasonló felismerésben lesz-e része, szerencsére még nagyon sok ilyen pillanat adódott az est folyamán. A szünni nem akaró taps nemcsak a zenészek kiváló játékának szólt, hanem az ötletes műsorválasztást is jutalmazta.

A Zuglói Filharmónia Szent István Király Szimfonikus Zenekar számára immár hagyománnyá vált, hogy fellép a Vajdahunyadvári Nyári Zenei Fesztivál nyitókoncertjén, melyen a hagyományokhoz híven ismert, népszerű művek hangzanak fel. Az előadás általában az évad utolsó nagyobb szereplése, a nyári pihenő után a zenészek újult erővel látnak neki az őszi feladatoknak. Idén júliusban az ifjú hegedűművész, Langer Ágnes csatlakozott a produkcióhoz, melynek során Csajkovszkij nagyszerű kompozícióiban gyönyörködhetett a közönség. A művésznő a tavaly őszi I. Bartók Világverseny és Fesztivál legjobb magyar versenyzője volt, a Zeneakadémia nagytermében Bartók II. Hegedűversenyével kápráztatta el a zsűrit. Sokat jelentett számára a díj mellé járó számos hazai koncertmeghívás, mivel mind-ezidáig elsősorban külföldön indította el karrierje építését. A Vajdahunyadvár falai között felcsendülő romantikus műsor igazi nyáresti hangulatot varázsolt,

Horváth Gábor kifejező vezényletével és a szimfonikus zenekar érzelmes játékával. Az idei nyarat emiatt is lehetne a romantikus szóval jellemezni, de talán azért is, mert a zenekari tagok közül többen is házasságot kötöttek ebben az évben, és a szertartásokon mi sem volt természetesebb, minthogy a zenész társak muzsikáljanak az ifjú párok tiszteletére.

EGRI SZIMFONIKUS ZENEKAR – SZABÓ SIPOS MÁTÉ

Új helyszínek, lelkes közönség, hagyományosan jó zene

Az Egri Szimfonikus Zenekar idén nyáron is széles közönségnek muzsikálhatott hagyományos szabadtéri koncertjein. Az idén 15 éves Muzsikál az Erdő Fesztivál nyitóeseményén június 30-án, a felvidéki Füleken adott nagy sikerű koncertet a zenekar. A program – az erdőhöz és a fákhoz kapcsolódva – Händel, Mendelssohn, Kodály, Mouquet és Strauss művekből állt. Ezt a műsort június 23-án Gyulán is hallhatta a közönség.

Az egri Dobó téren idén júniusban is ingyen élvezhette a közönség a szimfonikus muzsikát, ami immár sokadik éve hagyományos eseménynek számít a város életében. Ez talán kárpótolta kicsit az egrieket azért, hogy a több mint húsz éve minden nyáron megrendezésre kerülő Kis Dobó téri Strauss-estet idén sajnos a rossz idő miatt nem sikerült megtartani. A zenekar örömeire szolgál, hogy egyre nagyobb az érdeklődés a klasszikus zene iránt ezeken a nem szokványos helyszíneken is.

A populárisabb zenére vágó is szimfonikus köntösből hallgathattak népszerű hazai és külföldi slágereket a már negyedik egri Szimfonikáljk show-n augusztus 20-án, melyet a városi ünnepség és a tűzijáték keretezett. A Dobó teret betöltő, mintegy 5000 fős közönséggel ez lett a leglátogatottabb és az egyik legnagyobb népszerűségnek örvendő rendezvénye az egri zenekarnak a nyáron.

Egri Szimfonikus Zenekar

GÖDÖLLŐI SZIMFONIKUS ZENEKAR – HORVÁTH GÁBOR

Kastély, barokk, nyárutó

A Gödöllői Szimfonikus Zenekarnak az idei nyáron zárólag augusztus végén volt hangversenye, melyet a Gödöllői Királyi Kastély Barokk Színháztermében rendeztek meg. A meghívott szólista a nemrégiben diplomázott, gödöllői származású, nagyszerű fiatal szoprán énekesnő, Szentes Anna volt, a kamarazenekar koncertmestere, egyúttal az est hegedűszólistája pedig Juniki Spartakus. A két részből álló, barokk est keretében Bach, Händel, Vivaldi és Rameau művei csendültek fel.

A Gödöllői Szimfonikus Zenekar kamarazenekara

LISZT FERENC KAMARAZENEKAR

évforduló, megújulás, frissesség

2018 nyarán három különleges koncertet adott a Liszt Ferenc Kamarazenekar: június 2-án az Isztambuli Zenei Fesztiválon a csellólegenda Mischa Maisky-val léptek fel, július 26-án a Művészetek Völgye Fesztiválon Szirtes Edina Mókussal világzenei koncertet adtak Világok zenéje címmel, augusztus 12-én pedig a szinte hazai pályának számító Zempléni Fesztiválon arattak tapsvihart.

Mischa Maisky, aki az idei Isztambuli Zenei Fesztiválon életműdíjat is kapott, már többször koncertezett a Liszt Ferenc Kamarazenekarral Budapesten, Olaszországban, Svájcban és az utóbbi pár évben egyre sűrűsödtek a közös hangversenyek. Az életműdíjat a magyar vonósenekar fellépése elején adták át, ami különleges alaphangot adott a koncertnek. Az 1948-ban a Szovjetunióban született Mischa Maisky az egyik legtöbbet koncertező, legtöbbet díjazott csellista a világon, s az egyetlen, aki Gregor Piatigorszkijtól és Rosztropovicstól is tanult. Utóbbi Maiskyt a fiatalabb generáció egyik legkiemelkedőbb tehetségeként méltatta (a jövő Rosztropovicsaként is emlegették), aki gyönyörű finomsággal és költészettel ötvözi nagyszerű temperamentumát és briliáns technikáját. A legkeresettebb csellistaként Maisky fellépett már a világ valamennyi rangos koncerthelyszínén a legkitűnőbb zenekarokkal és szólistákkal.

A Liszt Ferenc Kamarazenekar

Ötvenöt éves története során először koncertezett a Liszt Ferenc Kamarazenekar a Művészetek Völgyében. Július 26-án két, nagy sikert aratott fellépése volt: délután a Völgykomolyzene helyszínén, a kapolcsi római katolikus templomban klasszikus darabokat játszottak, este pedig a Művészetek Völgye nagyszínpadán, a Nemzeti Szín-Téren Szirtes Edina Mókussal adtak világzenei koncertet. Az esti fellépés nemcsak a helyszín miatt volt különleges a Zenekar számára, ugyanis az énekes-hegedűművész koncertjén megmutatták, hogy komolyzenei elhivatottságuk mellett szívesen kalandoznak más műfajok felé is. A művésznő 2016-ban mutatta be a Kodály Zoltán Mátrai képek című műve mellett a közeli és távolabbi népek folklór kincsestára alapján született darabjait, melyeket azóta újakkal egészített ki. A dalokat a magyar néphagyomány gazdagsága, gondolatossága táplálja, az újrzenésített népdalszövegek mellett a balkán vagy a kisebbségi népek zenéjének lüktetése, ritmikája, lendülete kelti új életre. Az igazán ritka hangszerelésben a zenekar ugyanolyan fontosságú része a zene megszólaltatásának, mint a szólisták: a virtuóz témákat együtt játszották a tárogató, népi furulyák, ütőhangszerek, hegedű, citera, cimbalom mestereivel.

A legnépszerűbb nyári koncert a zajos sikert arató Maisky-hangversenyen kívül a sárospataki fellépés volt a Zempléni Fesztiválon. A Liszt Ferenc Kamarazenekar alapította ezt az eseményt 25 évvel ezelőtt, s nagy örömmel tér vissza minden évben a Rákóczi-vár udvarára egy nyáresti koncertre. Az idén Zempléni Szabolcs kürtművész közreműködésével adott hangverseny után három ráadást követően, vastaps közepette engedték le a színpadról az együttest.

2018 az évforduló, a megújulás és frissesség éve. Idén fennállásának 55. évfordulóját ünnepelte az együttes, és a hagyományok megtartása mellett folytatta a korábban elkezdett megújulási folyamatát, mely a korábbi tagok nyugdíjba vonulásával és újak érkezésével, beilleszkedésével kezdődött. Miután 2016-ban Tfirst Péter vette át a koncertmesteri pozíciót a Kossuth-díjas Rolla Jánostól, a különleges, csak a Liszt Ferenc Kamarazenekarra jellemző vonóhangzás megtartásával frissességet, új értelmezést visznek a zenekar tagjai a darabok előadásába, s a zenészek örömeire ezt a közönség is nagyra értékeli.

Keszler Patrícia

Bartók 18

2018-ban 18. alkalommal rendezték meg Miskolcon a Bartók Plusz Operafesztivált. A szokásos június végi tíz nap helyett most egy héttel előbbre hozták: június 8-17 között zajlott. Bár igyekeztek elkerülni a futball-világbajnoksággal való konkurálást, így is volt átfedés, közös program a 89. Ünnepi Könyvhét és a 17. Gyermekkönyvnapok rendezvényeivel. Június 6. „BARTÓK MÍNUSZ”, június 7. „BARTÓK ZÉRÓ” elnevezésű napokon a Szent István és Szent Erzsébet tereken ifjúsági zenekarok, táncgyűttesek mutatkoztak be.

A zárógála

A június 8-i színes Nyitóparádé keretében végigvonultak a város főutcáján gólyalábas zenészek, fúvós – és ütőzenekarok, mazzorettek, az a kereken guruló zongora, melynek megszólaltatója a fesztivál egész ideje alatt korzózott (egy-egy bátor gyereket fuvarozva a

hangszer tetején) és még sokan mások. Egy biztos, a városba ÉLET költözött.

Sok-sok változáson ment keresztül a fesztivál. Időszakosan és évről-évre. Mindig megújult, más-más lett, de a lényegét megőrizte: tíz napnyi zeneünnep. Hét éve a

Felvonulás a guruló zongorával

FOTÓ: VAJDA JÁNOS

Mozart–Szűts Apor: Rock Giovanni előadása az Avasi Kilitőn

modern népopera útjának egyengetője, a közönség és kortárs zeneszerzők közéletje, mediátora lett a miskolci Bartók Plusz. A két évenkénti operaió verseny idén épp köztes ciklusában volt (tavaly Mátyássy Szabolcs: Scaevola című operája nyert). Jövőre találkozhat a közönség a téli válogató győztes művével. Az Ezrek operája nagysikerű sorozat **Mozart–Szűts Apor: Rock Giovanni**-jával viszont újszerű vállalkozásnak bizonyult. Kesselyák Gergely fesztiváligazgató vezényelte a Miskolci Nemzeti Színház Zenekarát, mely kiegészült rock bandával egy korábbi Kovalik-ötlet nyomán. Most a helyszín is kuriózum volt: az Avasi kilitő, Miskolc egyik nevezetessége. Igaz, a próbák során okozott némi kellemetlenséget a szeszélyes időjárás. A nagy szél, eső, hideg miatt sapkában, sálban játszott a zenekar. Az előadás idején szerencsére nem kellett küzdeni az elemekkel, így látványosan megvalósulhatott Vlad Troickij rendezésében az operafesztivál saját produkciója.

A két évvel ezelőtti Bartók-, valamint a tavalyi Kodály-év után kíváncsian vártuk, idén milyen koncepció mentén állították össze a programokat. A szervezők nem fogytak ki az ötletekből. Nehéz áttekinteni az egész fesztivál összes előadását, koncertjét, eseményét, ezért csak „szemezgetni” lehet, a teljesség igénye nélkül a főbb mozzanatokot kiemelve.

Az első szembeötlő változás 2018-ban a fesztivál külső megjelenésében az új design. Egy különlegesen színes tollazatú énekesmadár, a villásfarkú szalakóta került a

plakátokra, műsorfüzetekre, molinókra. Mintegy „erre fűzték fel” a fesztivál programjait egységessé. Minden nagy előadás plakátja megjelenésében mégis egyedinek mondható, mert illeszkedett, kapcsolódott az adott műhöz betűmozaikja, betűkombinációja karakterében, betűtípusában, alapszínében. Idén is voltak kedvezményes jegyárak. Áprilisban akár 40%-kal olcsóbban meg lehetett vásárolni a belépőjegyeket. A normál jegyárak 1000 és 10 000 forint közt mozogtak. Egyes előadások egységárral mentek, mások kategóriákra osztva helyre szólóan. Az állam idén 320 millió forinttal, míg a Nemzeti Kulturális Alap 20 millió forinttal támogatta a Bartók Plusz Operafesztivált. Jól sáfárcodtak a kapott összeggel, hiszen olyan gazdag kínálatot állítottak össze, melyben mindenki talált magának programot. S bár az ingyenes kísérőrendezvényeket mintegy a nagy operák után szoktuk említeni, most hadd emeljem ki azokat. Estéről estére olyan neves előadóművészek, együttesek léptek fel a Szent István téren felállított nagyszínpadon mint Lajkó Félix, Náray Erika Jazz Quintet, Ghymes és Miklósa Erika, Budapest Klezmer Band, Budapest Bár, Hot Jazz Band, Kozma Orsi Quartett, Miskolc Dixieland Band, Modern Art Orchestra, Szakcsi Lakatos Béla, Sziámi AndFriends (lemezbemutató koncert)... Nagy tömeg volt kíváncsi ezen szabadtéri hangversenyekre. Bár nem kapcsolódtak az opera műfajához, de magas színvonaluk a maguk stílusában vetekedett a benti nagy produkciókéval. Az embereket pedig kimozdította, táncra perdítette, éneklésre serkentette. A nagyszínpadon zajlott két este az Operabár valamint utolsó nap az **O sole mio** záró gála, melyen a Miskolci Szimfonikus Zenekar kíséretével Massimo Morelli Opera Mesterkurzusának résztvevői léptek fel a közönség által már ismert miskolci Eperjesi Erika és Boncsér Gergely énekesek közreműködésével. A zenekart Csurgó Tamás vezényelte. A fesztivált salsa utcabál zárta a Barrio Latino együttes zenéjére.

Sok egyéb helyszínen is zajlott a fesztivál: az Erzsébet téren Kalács koncert és bábjátékok valamint térszene. A Déryné-kertben a Miskolci Nemzeti Színház teraszán esténként Utcatánc majd Good night music Weszely Ernő harmonikaművésszel. E hely törzsközönsége művészekből állt. Itt „bandázott” ilyenkor a nemzetközi operaélet apraja-nagyja. Bősze Ádám-aki konferálásain kívül zenei stand-up estjével is megörvendeztette a fesztiválközönséget a Kamaraszínházban – elnevezte kutyás „művészsimogatónak”, mivel itt az ebtársulat közössége egyaránt képviseltette magát. A Széchenyi utca és Pátria köz területén felállított idén csekély számú bódében kézműves vásár zajlott, a kisszínpadon szerenáé és térszene hangzott tíz napon át.

A Színházmúzeumban „Az orosz opera óriásai” címmel a moszkvai Bahrusin Színházi Múzeum időszakos kiállítását, a színház Foyer részén a **KÉKSZAKÁLLÚ 100** képzőművészeti kiállítást láthatta a nagyérdemű. Bartók egyetlen operáját 1918-ban a Magyar Királyi

Raymond J. Lustig – Matthew Doherty: *Semmelweis* című előadás

Opera mutatta be. A 2001-es első operafesztivál óta 20 alkalommal csendült fel Miskolcon különböző énekekkel, zenekarokkal és más-más rendezésben. Ha már Bartók Plusz, meg kell említeni, hogy a fesztivál történetének legnagyobbabá, nemzetközi összefogással született Bartók-produkciójával nyitotta meg idén kapuit a fesztivál. Kétszer tüzték műsorra – az egységes színpadi koncepcióra épülő, különleges lézeres vetített díszlettel megoldott, szünetekkel maratoni hosszúságú **3 BARTÓK**ot vagyis A fából faragott királyfit, A csodálatos mandarint és A kékszakállú herceg várát Bakonyi Marcell és Szántó Andrea főszereplésével. Közreműködött a Kieicei Táncszínház, a Miskolci Szimfonikus Zenekar Cser Ádám irányításával, rendezte Michal Znaniecki. A Nyári Színházban tartott nyitó előadás előtt dr. Kriza Ákos, Miskolc város polgármestere jelentette be a Bartók Plusz Operafesztivál nagykorúságát, hogy betöltötte 18. életévét. (A Bartók színpadi művek sajátos rendezése folytán nem ártott volna a látogatók felé is kitenni a 18-as karikát, csak felnőtteknek ajánlva. Sikerült a rendező szándéka: „meghatni akarunk és fájdalmat okozni”.)

A **KÉKSZAKÁLLÚ Gaston Solnicki** rendezésében elnyerte a Filmkritikusok Nemzetközi Szövetségének díját 2016-ban a Velencei Nemzetközi Filmfesztiválon. Június 10-én a magyarországi filmpremiert láthatták az érdeklődők a Nagyszínházban.

Magyarországi ősbemutatóként idén **Raymond J. Lustig – Matthew Doherty: SEMMELWEIS** című oratorikus kórképét illesztették a programok közé az operafesztivál és a Budapesti Operettszínház közös

produkciójaként. A darab koncertszerű premierjét 2017-ben New Yorkban tartották. 2018-ban a Semmelweis Emlékévben nyert aktualitást mint kuriózum.

Bemutatójának 35.évfordulóját ünnepelte **Szörényi Levente–Bródy János: ISTVÁN, A KIRÁLY** című rock-operája. A koncertszerű díszelőadás a fesztivál és a Zikkurat Színpadi Ügynökség közös produkciójaként jött létre az Óbudai Danubia Zenekar, a Budapesti Stúdiókórus és a Honvéd Vegyeskar közreműködésével, Kesztyák Gergely zenei vezetésével. A nívós szereposztásból hely hiányában csak kettőt említet: István – Fekete Pál, Koppány – Vadkerti Imre.

Szergej Prokofjev: A három narancs szerelmese című operája horvát nyelven a Zágrábi Nemzeti Színház vendégjátékaként érkezett Miskolcra, míg **Marco Taralli: La Rivale** című vígoperája a Teatro Coccia Novara vendégjátékaként a MÁV Szimfonikus Zenekar közreműködésével Matteo Beltrami vezénylete alatt.

Az I musici di Roma és a Szent Efrém Férfiak visszatérő együttesek a fesztivál életében. **Ács Gyula – Bodolay Géza: A kis herceg** című koprodukciója a Balázs Győző Református Gimnázium, az Egressy–Erkel Zeneiskola ének szakos diákjai és a Miskolci Szimfonikus Zenekar előadásában viszont új, üde színfoltja volt a színes műsorpalettának a Művészetek Háza színpadán. Vezényelt a zeneszerző Ács Gyula. Ugyanígy különlegességként hatott **Selmeczi György: ŐS-OPERÁK** című népi színjátéka a Rákóczi-házban.

„Egy fesztivált záró **GÁLAKONCERT** receptje egyszerű: jó énekesek, egy jó karmester, valamint operaslá-

Fotók: VAJDA JÁNOS

Szergej Prokofjev: *A három narancs szerelmese*

Ács Gyula–Bodolay Géza: A kis herceg

gerek sora, elegancia és jó hangulat.” A műsorfüzetben ezt garantálta a fesztivál szervező gárdája és tartotta magát az ígérétehez. Szólisták voltak: Sümegi Eszter Kossuth-díjas szoprán énekesnő és Paulo Ferreira portugál tenor. A Pannon Filharmonikusokat dirigálta Bogányi Tibor.

A bőség zavarában nehéz megemlítenem mindent, s amiről nem írok, nem azért teszem, mert nem említésre méltó. Megkérdezgetve az utca emberét kiderült, hogy volt, aki szabadságot vett ki a fesztivál időszakára, hogy Miskolcra utazhasson Budapestről, más városokból és külföldről. Ebben az időszakban egyre több fiatal és kisgyerekes család vett részt a borsodi megyeszékhely kínálta kulturális eseményeken. Idősebb emberek szinte

kimerültek a gáláig, mert minden nap mentek valahova, alig tudtak választani a programok közül. A szervezők igyekeztek összehangolni a színpadok, különböző helyszínek kínálatát, hogy egymás után több rendezvényen is ott lehessen, aki akar.

A 2018-as Bartók Plusz színvonalas fesztiválja után sem unatkozott Miskolc város lakossága. Következett a Múzeumok éjszakája majd „medvelázban” égtünk (barna medvék masíroztak a környéken riogatva az embereket). Azóta a hőség, a forróság az úr. Ám semmi sem tudja elfeledtetni azzal, aki egyszer részese volt a Bartók Plusz élményének, hogy az opera mindenkié!

(Zsekov Éva Mónika)

A zárógála – Sümegi Eszter, Bogányi Tibor, Paulo Ferreira és a Pannon Filharmonikusok

75 éves a Rádiózenekar

Amint arról már hírt adtunk, idén ünnepli fennállásának 75. évfordulóját a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara. Tavasszal a zenekar nyugdíjba vonult tagjai emlékeztek a régi időkre; most Kovács Gézát, az együttesek igazgatóját kérdeztük a jelenlegi helyzetről és a jubileum alkalmából tervezett programokról.

■ *Milyen eseményhez kötik a Rádiózenekar születésének időpontját?*

– Fennállásunk egyik legelső bizonyítéka egy újsághír a Rádióélet című lapból, 1943-ból; innen is tudható, hogy október 7-én volt az első koncertje a Rádió Szimfonikus Zenekarának. Így kezdődött el az az izgalmas és dicsőséges 75 év, amit most ünneplünk. A Rádiózenekar történetén átszűremlik a történelem, hiszen a megalakulás idején Magyarország hadban állt, majd később is átrobogott rajta a történelem szekere. 1945-ben újja kellett szervezni a zenekart – ami május 1-jén meg is történt –, mert rengeteg vesztesége volt az együttesnek. Ki munkaszolgálatban, ki a harc téren halt meg, mások elhagyták az országot, de pótolhatatlan tevékenységükre az igény megmaradt, így folytatódott az a munka, amit Dohnányival elkezdtek. A legszigorúbb kritikus egy rádiózenekar esetében a mikrofon. Az ehhez szokott zenekar egészen különleges feladatokat látott el évtizedeken át. A stúdiókban rengeteg új művet mutattak be – rádiójátékokat, daljátékokat, többek között Ránki: Pomádé király új ruhája című operáját. A Rádió volt kottatára több, mint ezer folyóméter; az itt található műveknek legalább a fele a Rádió együttesei számára komponált művekből áll. Eredeti kéziratokkal találkozhatunk, például a Páva-variációk első oldalain Kodály Zoltán ajánlása olvasható. Van egy olyan partitúra is, ami elég megrendítő, mert a kérgén egy PPS 41 dobtáras géppisztoly lövedéke hatolt át – ez a töltény meg is van az archívumban, 1956. október 23-ának éjszakáján lőtték ki. Egyszóval a történelem része volt a zenekar, és ezt a 75 évet fogjuk most ünnepelni, úgy reméljük, hogy méltó módon.

■ *Milyen darabokat tűztek műsorra az ünnepi események kapcsán?*

– Sajátosan csúszott egybe ez az alkalom egy másik ünnepel: Vásáry Tamás most lett 85 esztendő. A koncertévad egyik első, szeptember 17-ei koncertje előtt zajlott le az az ünnepség, ahol Fekete Péter államtitkár, Vaszily Miklós vezérigazgató, Vigh Andrea rektor és a zenekar maga köszöntötte Vásáry Tamást. Mi október 9-én fogjuk megünnepelni a zenekar 75. születésnapját

a Zeneakadémián: itt egy olyan különleges ünnepi koncert lesz, ahova meghívjuk az összes még élő és innen nyugdíjba vonult zenekari művészt. Az alkalomhoz illő műsor hangzik majd el, úgymint Erkel-Egressy-Liszt Himnusz és Szózata, vagyis a Liszt által parafrázelt mű, Dohnányi Ünnepi nyitánya – amit 1923-ban a Psalmus Hungaricus és a Bartók: Táncszvit társaságában mutattak be Dohnányi vezényletével –; ebben a grandiózus műben két zenekar koncertál, talán ezért ritkán is hallható. Utána Ránki Dezső játssza Liszt Esz-dúr zongoraversenyét, majd Bartóktól a már említett Táncszvit és Kodály Budavári Te Deuma hangzik el. A koncerten természetesen a testvéregyüttes, a Rádió Énekkara is közreműködik. Az est két karmestere Vásáry Tamás és Kovács János lesz. Az ősz különben is a Te Deumok időszakának, mert novemberben egy egészen különleges hangversennyel folytatjuk a 75 éves zenekar ünnepelését, amely a nagyvilág koncerttermeiben is kuriózum. Több mint négyszázan lesznek a színpadon, amikor Lully ritkán hallható Te Deuma után Berlioz még rit-

kásban hallható Te Deuma hangzik el. Berlioz óriási zenekart használt: például nyolc hárfát ír elő, az ősbemutatón 200 tagú gyermekkar énekelt. Esetünkben a Magyar Rádió Énekkarán és Gyermekkarán kívül közreműködik a Bolgár Nemzeti Rádió Gyermekkarusa, a Kodály Zoltán Általános Iskola Gyermekkarusa, az Erkel Ferenc Általános Iskola Gyermekkara, és a debreceni Kodály Kórus. Ez egy olyan rendkívüli élmény lesz, amit én azoknak is szívesen ajánlok, akik egyébként ritkán szoktak koncertekre járni. A hangversenyt Kovács János fogja vezényelni.

■ *Külföldről érkező vendégművészek fellépése is színesíti az ünnepi évad eseményeit?*

– Szeptember végén vendégül látunk egy népszerű, de Magyarországon ritkábban járó karmestert, Howard Williamset, és az ő feleségét, aki a régizene tolmácsolásának a királynője, Dame Emma Kirkby. A Dame címet a királynőtől kapta, ez pontosan olyan megtiszteltetés, mint amikor lovaggá ütik a férfiakat. A vendégszereplések sora a Notre Dame karnagyának, Henri Chalet-nak a közreműködésével folytatódik a Zene Világnapján. Varvara, a zürichi Anda Géza Zongoraverseny győztese és a Magyarországon rendkívül népszerű Carlo Montanaro is eljön hozzánk egy-egy koncert erejéig. A 6-os stúdióban folytatjuk azt a sorozatot, amelyben a kívülállók ismerkedhetnek meg a hangfelvételek készítésének rendjével, a terem atmoszférájával. 1935-ben Dohnányi Ernő javaslatára, és az ő muzsikusi-akusztikusi vezetésével a később Nobel-díjjal kitüntetett Békésy György tervei alapján építették meg a stúdiót, ami a mai napig otthona a zenekarnak. Idén indítottunk egy olyan sorozatot felső tagozatosoknak és gimnazistáknak, amiben a hangfelvételek varázsát mutatjuk be; átélhetik, milyen érzés a mikrofonok erdejében látni a felvétel piros lámpáját, tapasztalhatják, hogy ehhez milyen rutin kell. Művészeink minden nap találkoznak ezzel a helyzettel, de aki ezt először tapasztalja, annak gyakran megremeg a keze-lába. Aztán felvisszük a gyerekeket a vezérlőbe, és ott kísérhetik figyelemmel, hogy a keverőpultnál, a hangrögzítés során mi a hangmérnök és a zenei rendező dolga. Megpróbálunk ezzel is kedvet csinálni a jövő zenekari zenészeinek, illetve hangmérnökeinek és zenei rendezőinek a rádiós munkához.

Közben az énekkar novemberben Bergamóban vendégszerepel, visszatérésük után Martin Haselböcköt látjuk vendégül. Zenekari zenészeink szólista oldalukról is gyakran bemutatkoznak. Ebben is élen jár Oláh Vilmos koncertmesterünk. Ezúttal másik koncertmesterünk, Nathan Giem amerikai származású hegedűművész is játszik egy hangversenyen, Brahms: D-dúr hegedűversenyét Vásáry Tamás vezényletével.

■ *Tavasszal is lesznek még rendhagyó események, vagy az ünnepségsorozat befejeződik a naptári év végén?*

– Egész évadunkat az ünneplés jegyében állítottuk

össze. A Tavasz Fesztivál nyitóeseményére például egy egészen különleges koncertet kezdeményeztünk. A Hovanscsina eredeti verzióját fogjuk elővenni és megszóltatni. Ez egy hányatott sorsú mű, Muszorgszkij hagyatékából Rimszkij-Korszakov bányásztta elő, és ő formálta meg. Utólag kiderült, hogy sok lényeges elemet kihagyott, illetve a hiányzó anyagok komponálásakor nem Muszorgszkij szellemében járt el. Ez a zenetörténeti tény közismert volt Oroszországban, ezért az 50-es években Sosztakovicst bízták meg a mű helyreállításával. Ebből egy Muszorgszkij gondolatain nyugvó Sosztakovics-mű született. Az orosz zenében különösen jártas Bojti János sokéves odaadó munkájának eredményeként most az eredeti, minden elemében Muszorgszkij kéziratnak és elképzeléseinek megfelelő változatot fogjuk bemutatni, ami majdhogynem egy kórusopera; az énekkar szinte végig a színpadon van. Megrendítő, különleges előadásnak ígérkezik. Májusban természetesen már a Wagner-napokra készülünk, ami a kezdetek óta a Rádiózenekar és az Énekkar közreműködésével zajlik. Büszke vagyok rá, hogy idén is kiemelték a nemzetközi kritikák azt a fölényes tudást és fizikai teljesítményt, amivel az együttesek ezeket az embert próbáló műveket megszólaltatják.

■ *Az elmúlt években ritkábban adódott lehetősége az együtteseknek a külföldi vendégszereplésekre. Ebben az évadban vannak határon túlról érkező felkérések?*

– A kórus, mint már említettem, Bergamóba megy; már júniusban is szerepeltek Münchenben Kodály két oratorikus művével, a Münchener Rádiózenekar sorozatában. A koncertet a Bayerische Rundfunk közvetítette; csodálatos kritikákat kaptunk. A gyerekkar Erdélyben járt, és a jövő évad végén Kobayashi Ken-ichiro Japánba hívta meg a zenekart. További külföldi turnékat készítünk elő. Ez számunkra is ünnepi évad, többek között amiatt is, hogy újra kinyitottuk a kapukat a külföld felé. Mindennek a közönség is haszonélvezője az idelátogató világsztárok szereplései miatt.

■ *Volt arról szó, hogy ismét fognak készülni Z-felvételek a Rádióban. Sikerült kialakítani ennek a módját?*

– Az MTVA vezetősége meghallotta, megértette azt a kérést, hogy a korábbi Z-felvételek rendjét alakítsuk át. Most egy háromtagú lektori testület bírálja el a beérkezett pályaműveket, ők tesznek javaslatot hangfelvételeikre. A lektorátust a három, zeneszerzőket is tömörítő szervezet delegálja: az MMA, a Széchenyi Akadémia és a Zeneszerzők Egyesülete. Olyan tekintélyek döntenek a művek megőrkítéséről, akikkel szemben senkinek sem lehet kifogása. Az általuk adott listából a 6-os stúdióban, rendszerint a szerző jelenlétében a legmagasabb technikai és művészi színvonalon rögzítjük ezeket a műveket. A rendszer január óta él, és az elmúlt időszakban húsz kortárs magyar zeneszerző művét rögzítettük. Ezt a missziót rajtunk kívül más nem is nagyon tudná

teljesíteni. Mi kezdeményeztük, és örülünk neki, hogy aktív részesei lehetünk.

■ *Hogyan működik a gyakorlatban a lektori testülettel az együttműködés?*

– A lektorátus félévente ülésezik, és minden ülés után egy listát ad át nekünk. Mi tudjuk, mikor van szabad kapacitásunk, így év végéig tervszerűen mindenre sor kerül. A koordinációt a Bartók Rádióadó végzi, amellyel egyébként is mintaszerű az együttműködés. Sok egyéb mellett például a Zene Világnapja alkalmából szeptember utolsó szombatját az Adó már évek óta teljes egészében a Magyar Rádió Művészeti Együtteseinek szenteli. Ez alatt a 24 óra alatt megszólalnak archív felvételek, vannak élő adások a 6-os stúdióból, van tréfás vetélkedő a zenekar és az énekkar tagjaival, nyilatkoznak az együttesek tagjai, vezetői, és a művészek kamaraprodukciókban is bemutatkoznak a Márványteremben. Remélem, ez egy hosszan tartó hagyomány lesz. Nem panaszkodhatunk, hiszen majdnem minden budapesti koncertünket élő adásban közvetítik, és az EBU (European Broadcasting Union) révén koncertjeink eljutnak Európa szinte összes olyan adójához, ami komolyzenével foglalkozik.

■ *Ön szerint a jubileum miatt lett más az idei évad terve, vagy inkább a költségvetési változások látszanak meg a lehetőségeikben?*

– A kettő együtt igaz. A Dohnányi: Ünnepi nyitányt százszor is meggondolja az ember, hogy másorra tűzze-e, hiszen óriási apparátust foglalkoztat, ennek megfelelően nagyon költséges. De mikor hangozzék el, ha

nem egy ilyen jubileumon? Ugyanez a helyzet a Berlioz: Te Deummal. Nyilvánvalóan a jubileum kapcsán vettük elő, de a kérdés második fele is hozzájárult a döntésünkhöz: a tavaly Balog Zoltánnal aláírt határozatlan idejű szerződés némi plusz pénzhez juttat bennünket, ezzel egyúttal lehetőségünk nyílt olyan vendégművészeket is meghívni, akiket korábban anyagi okokból nem kereshettünk meg. Más kérdés, hogy ez a plusz pénz is csak egy szerény költségvetést eredményez, és nagyon örülünk, ha a mi finanszírozásunk is közeledne olyan vezető intézményekéhez, melyek hasonló tevékenységet folytatnak. Az utóbbi idők egyik örömteli vívmánya, hogy a hangszerparkunkat meg tudtuk újítani. Közel hatvan hangszer vásároltunk, de nem tagadom, hogy a béreink még most is szerények. Előfordult olyan, hogy a bérezési rendszer miatt – a kórusban, a próbaéneklés után – igen kiváló jelöltek léptek vissza, mert ilyen feltételekkel nem tudták vállalni a közös munkát. Ez egy folyamat része lehet, amit meg kell állítani méltó fizetésekkel. Beszélgetésünk idején még nem tudjuk, hogy a kormány által számos zenei intézménynél lefolytatott KEHI-vizsgálat eredményéből milyen következtetésekre jutnak. Mi abban reménykedünk, hogy jelentős támogatásnövekedést jelenthet ez számunkra, mert akár nemzetközi, akár hazai relációkat tekintünk: van néhány megnyugtató költségvetésű intézmény, de a magyar zenekarok több mint fele méltánytalanul alacsony támogatással kénytelen a legmagasabb művészi színvonalat megcélózni.

■ *Az Énekkar esetében a legmagasabb művészi színvonal fenntartását egészen prózai dolgok is akadályozzák,*

KÖSZÖNTJÜK A 85 ÉVES VÁSÁRY TAMÁST, A RÁDIÓZENEKAR ÖRÖKÖS, TISZTELETBELI FŐZENEIGAZGATÓJÁT, KOSSUTH-DÍJAS ZONGORAMŰVÉSZT!

Csodagyerekként kezdte pályafutását, mint zongorista nyolc évesen adta első hangversenyeit. Hernádi Lajos tanítványa volt a Zeneakadémián. 1947-ben a Liszt Ferenc Társaság I. díjával, az 1949/50-es tanévben Liszt Ferenc jubileumi díjjal ismerték el zongorajátékát. Művészi fejlődésére legnagyobb hatással Kodály Zoltán tanári útmutatása és Fischer Annie játék volt. Kodály szinte apai gondoskodással vette körül a fiatal művészt. Tehetségének elismeréseként a fiatal zongoraművészt Steinway-zongorával ajándékozta meg diplomakonzertje előtt, és maga mellé vette szolfézstanárnak akadémiai tanulóvei után. Művészi karrierjét 1956-tól kezdve külföldön folytatta. Sikersorozatának első állomása 1960-ban a londoni Royal Festival Hall volt, miközben Liszt-felvételeket készített a Deutsche Grammophonnál. Karmesterként 1971-től lépett rendszeresen dobogóra. 1972-től ismét fellépett Magyarországon, 1993 után pedig végleg hazaköltözött, miután Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának főzeneigazgatója lett. A zenekart nagyszerű turnékon dirigálta Európa számos országában, Japánban és Dél-Amerikában. Személyes varázsa, közvetlen modora rendkívül népszerűvé tették mind a zenekari muzsikuskor, mind pedig a közönség körében. Nagyszerű ismeretterjesztő sorozatai mellett rendszeresen tart mesterkurzusokat.

Munkásságát számos kitüntetéssel ismerték el: többek között Kossuth-díjjal, a Magyar Köztársaság Tisztikeresztjével, Köztársasági Elnöki Aranyéremmel. Vásáry Tamás a fiatal tehetségek elkötelezett támogatója, több alapítvány létrehozója, Budapest díszpolgára, a Szent István-rend birtokosa.

Ars poetikája: „...a születés meg a földi lét csak egy kis része életünknek. Ezért nem félek a haláltól, mert az egy másik kaput nyit ki, amely nagyon érdekel, s meggyőződésem, hogy jobb világba kerülünk. Elvem, hogy minden úgy jó, ahogyan van.”

A 85. születésnapjáról készült portréműsor az alábbi hivatkozáson tekinthető meg:

<https://www.mediaklikk.hu/cikk/2018/08/11/nezzek-vissza-vasary-tamas-85-szuletesnapja-alkalmabol-a-muvesz-eletutjarol-es-szakmai-palyafutasarol-szolo-portremusort/>

nevezetesen az, hogy az együttes létszáma még mindig nagyon alacsony. Van-e arról szó, hogy bővíthetik a létszámot, aminek következtében kiegészítők nélkül is képesek lesznek a nagy apparátust igénylő művek megszólaltatására?

– Ha a kormányzat úgy gondolta, hogy a KEHI segítségével objektív képet kap a magyar zenekarokról, énekarokról, akkor ebből eljuthat arra a következtetésre is, hogy a Rádiókórus létszáma túl kevés. 48 fő nem elég sem bizonyos a cappella, sem nagy formátumú oratorikus feladatok ellátására. Nem lehet mindig vendégül hívni a nagyobb produkciókhoz 15-20 énekest, mert ők vagy a többi kórusban énekelnek, vagy másutt van saját feladatuk. Budapest utcáin ennyi bármikor mozgósítható kórusénekes amúgy sem jár – és persze a feladat nem csak annyi, hogy énekeljék el a darabot; itt van egy összeforrottság, egy sajátos hangzás, amit én a mai napig megcsodálok. Mélyen meghatódtam Münchenben a már említett Kodály-koncertjükön és büszke voltam a kórusra, mert még mindig a legjobbak közé tartoznak, de ha nem sikerül megállítani az anyagi gondokkal járó romlást, akkor nem fognak új énekesek jönni és ezt a nívót nem lehet megtartani. A zenekar esetében jobb a helyzet: megnyugtató, hogy újabban sokan jönnek a próbajátékokra. Ez azt bizonyítja, hogy a szakmában már elterjedt, hogy jó irányú változások vannak nálunk; ám a javadalmazás még mindig szerény. Ha elkerül magukat egy-egy vendégszereplés esetén, zavarban is vagyok, hiszen megértem, hogy miért mennek el

akár fizetés nélküli szabadságra is egy jó lehetőség miatt. Szeretnék úgy ülni a székekben, hogy ilyen kérésekkel nem is nyitják rám az ajtót, hiszen jól meg vannak fizetve.

■ *Az utóbbi időszak leginkább nyugtalanító kérdése a székház sorsa volt. Született-e már megállapodás arról, hogy hol működhetnek a jövőben az együttesek?*

– Több kormányrendelet is rendelkezik a hatalmas épületegyüttes sorsáról. Ne felejtjük el, hogy 1925 óta működik a Rádió, 1928-óta a Bródy Sándor utcai épületben is. Ahogy gazdagodott a Rádió, egyre több környékbeli épületet vásároltak meg. Mostanra egy óriási területet foglalnak el a Magyar Rádió egykori épületei; ez a komplexum átkerült a Nemzeti Vagyonkezelő Ügynökséghez. A két rendelet kimondja, hogy a Nemzeti Múzeum és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem kapja meg ezeket az épületeket. Jelenleg a felmérés zajlik, most azt vizsgálják, hogy egy felújítás után az ingatlanokat hogyan lehet átadni az új birtokosainak. Mi rettenetesen aggódtunk, mi lesz velünk. Nemrég tudtuk meg, hogy írásos megállapodás van arról, hogy a művészeti együttesek az átalakítás után is itt maradnak. Jó hír, hogy a két stúdió, a 6-os és a 22-es is megmarad. Örülünk, hogy ésszerű és bölcs döntést hoztak erről, mi jól érezzük itt magunkat. Vágyainkban egy felújított és korszerű gépészeti berendezésekkel ellátott 6-os stúdió szerepel, reméljük, előbb-utóbb ez az ál-munk is megvalósulhat.

Mechler Anna

25 éves a Nemzeti Kulturális Alap

Fennállásának 25. évfordulójához érkezett a Nemzeti Kulturális Alap. A születésnap alkalmából különleges programokat, konferenciákat, a határokon átívelő fesztivált rendez a testület „25 év, 25 nap, 25 esemény” címmel.

25nka
Nemzeti Kulturális Alap

Az ünnepi programsorozat meghirdetésére szeptember 12-én került sor a pesti Vigadóban. A találkozáson Fekete György, az NKA egyik alapítója és egykori elnöke elmesélte, hogy a testület létrejöttét öt évvel annak megalakulása előtt egy művészekből, kultúrával foglalkozó szakemberekből álló csoport beszélgetése előzte meg. Többen is felismerték, hogy a háború óta nem történt meg a visszarendeződés – a kultúra működésének visszaállításához, az értékek széles körben való megismeréséhez szükség van egy olyan testületre, amely gondoskodik ennek anyagi bázisáról; már csak azért is, mert az európai gyakorlatban a civil szféra körülbelül 80%-ban fedezi a kultúrával kapcsolatos kiadásokat,

ami Magyarország esetében mindössze 20%-ban valósul meg. A kezdeményezés 1988-ban a politikai helyzet miatt még nem juthatott el a döntéshozók elé, de Mádl Ferenc támogatásával később már igen, így 1993-ban megalakulhatott az NKA. Fekete György örömmel adott számot arról, hogy a 25 év alatt körülbelül 170 milliárd forintot osztottak szét olyan programok, alkotói munkák támogatására, amik nem valósulhattak volna meg ilyen típusú mecénatúra nélkül. Lőrinczy György, az NKA leköszönő alelnöke beszédében a jubileumra összeállított programok sokszínűségére hívta fel a figyelmet; elmondása szerint a fesztivál eseményein mind a 20 kollégium tevékenységének képviselői le-

hetőséget kapnak arra, hogy megmutassák a nagyközönségnek ismert, illetve a jellegéből adódóan nem a nyilvánosság előtt zajló munkájukat.

A 25. évforduló szeptember 23-i nyitó eseményének a MŰPA ad otthont. Ezen az NKA által támogatott előadó-művészeti területek olyan prominens képviselői lépnek fel, akik már a szervezet első évében, vagyis 1994-ben támogatást nyertek. Mellettük egy-egy ifjú tehetség áll színpadra a jelenlegi pályázói körből. Az erre az alkalomra születő produkció – megjelenítve az Alapra jellemző állandóságot és megújulást – képviseli az adott művészeti ágat. Jelen lesz többek között Molnár Piroska, Balázs János, Bíró Eszter, Novák Péter és a Fölszállott a páva fiatal tehetségei, a Zsuráfszky Zoltán vezette Magyar Nemzeti Táncegyüttes, a Győri Balett, valamint a Vashegyi György művészeti vezetésével működő Orfeo Zenekar és a Purcell Kórus.

A rendezvény különleges helyszínekben is bővelkedik: egy hajón valósul meg a 2018/2019-es évadban 25. életévüket betöltő alkotóművészek műveiből nyíló tárlat, illetve „A Föld mélyétől a csillagokig” címmel barlangtúrára, barlangi koncertre várják az aggteleki Baradla-barlangba az érdeklődőket. Nagyváradon a Szigligeti Színházban az Imre Zoltán Program nyerteseinek táncelőadását tekintheti meg a közönség, a szlovákiai Nagyszelmencen, a szlovéniai Lendván és a szerbiai Szabadkán a *Határtalan kultúra – megtartó közösségek és az ezerarcú művelődés* címmel a Közművelődés Kollégiuma tart rendezvényeket.

Az NKA kiemelkedő fontossága miatt több programmal kapcsolódik a Családok Évéhez, így lesz Szent Mihály-napi fesztivál a szentendrei Skanzenben a Népművészet Kollégiuma és Halmos Béla Program Ideiglenes Kollégium, és Táncpark a Millenárison a Táncművészet Kollégiuma és az Imre Zoltán Program Ideiglenes Kollégium szervezésében. A Családok Évének gondolatísága jelenik meg a Magyarországi Bábszínházak Találkozóján is; ez a rendezvény Kecskeméten fogja felvonultatni az ország legjobb bábegyütteseit (Színház-művészet Kollégiuma).

A legkisebbeket is várják a pécsi Zsolnay Negyedben megvalósuló Családi NKA Minifesztiválon (Kulturális Fesztiválok Kollégiuma) vagy a *Sétálj, gyalogolj, bringázz!* címet viselő kulturális örökség túrákon (Közgyűjtemények Kollégiuma) az ország több városában. Ezen a túrákon kerékpárral 25, gyalogosan 2,5 kilométert kell megtenni a vállalkozó szellemű résztvevőknek, és az út során kulturális és természeti örökségi helyszíneket – arborétumokat, kolostorokat, múzeumokat, várakat és könyvtárakat – látogathatnak meg.

Nagyszabású, több ezer nézőt szórakoztató rendezvénynek ígérkezik a Nagykoncert Aréna a Könnyűzene

Lőrinczy György és Fekete György

FOTÓ: BARTOS GYULA

Kollégiumának szervezésében, ahová a közönséget egy-szeri és megismételhetetlen produkciókkal várják. A Pesti Vigadóban a Zeneművészet Kollégiuma szervezésében a Liszt Ferenc Kamarazenekar koncertjét hallgathatják az érdeklődők.

„A költő öltönyben nem költő” címmel Kaposváron prózai és verses pódiumműsorral készülnek a Szépirodalom Kollégiumának szervezői, a Könyvkiadás Kollégiuma pedig a jubileumra megjelentet egy antológiát, amiben az Alap által felkarolt szerzők kapnak helyet. E könyvbemutatónak a Petőfi Irodalmi Múzeum ad otthont és Snétberger Ferenc muzsikája teszi majd feledhetlenné az estét.

Számos kiállítás nyílik a rendezvénysorozat idején: 25 év legjobb munkáit gyűjti össze a Fotóművészet Kollégiuma Kaposváron, a Képzőművészet Kollégiumának tárlata pedig a Semsey Kastélyban, Hódmezővásárhelyen és Szentendrén látható.

A Közgyűjtemények Kollégiuma a *Hungaricana* nevű virtuális közgyűjteményi portál digitalizálási eredményeit mutatja be Miskolcon, amely ezt követően országos vándorkiállításra indul.

A Puskin Mozi 5 termében 25 filmet vetítenek szeptember 26-án, felidézve az elmúlt 25 év – NKA-támogatásával megvalósult vagy forgalmazott – kiemelkedő alkotásait. Több konferenciát is szerveznek: a jubiláló testület az Akvárium Klubban rendezi meg szakmai konferenciáját, ahol a kollégiumok működéséről és a pályázattal összefüggő információkat, aki október 1-jén ide látogat. A Magyar Építőművészek Székházában *Az építés, mint teremtés – építészet ma, virtuális térben* címmel tartanak szakmai napot, az örökségvédelem az Aquincumi Múzeumban találkoznak a *Múltunk jövője jelen időben – Eredmények és lehetőségek* konferencián.

Az NKA25 fesztivál részletes programjai a www.nka.hu oldalon, valamint érdekeségek, kulisszatitkok a [facebook.com/nemzetikulturalisalap](https://www.facebook.com/nemzetikulturalisalap) oldalon olvashatók. A fesztivál hivatalos kisfilmjében egy igazi hungarikum, a Rubik kocka válik a sokszínűség jelképévé. A rövidfilmben a hivatalos szlogen is elhangzik: „Kultúra? Alap!”

Mechler Anna

Fiatal karmesterek – Farkas Róbert

A legkisebb fiú

Farkas Róbert Berlinben szerzett karmesteri diplomát. Két komolyabb színházi időszak után szabadúszó karmesterként vezényel különböző együtteseket. Több karmesterversenyen is indult, és elért eredményei közül a zenekari muzsikuskok elismerésére a legbüszkébb. Könnyen memorizál igen nehéz műveket is, és az utóbbi időben azt sem bánná, ha állandó karmester lehetne egy együttesnél.

■ *Az életrajzában az áll: Ózdon született, mégis Hevest emlegeti a riportokban, mint az egykori otthonát. Mi ennek az oka?*

– Édesanyám ózdi, és valóban ott születtem, de még csecsemő koromban átköltöztünk Hevesre. Ott kezdtem az iskoláimat. Heves nem a zenei életéről nevezetes, de szerencsém volt: jó tanárok kezébe kerültem ott egy aktív zeneiskolában. Nyolc évesen kezdtem zongorázni; eleinte nem sok sikerem volt, mert nem gyakoroltam. Rövid idő alatt több tanár is tanított; a harmadik, Bárány Csilla adta meg azt az impulzust, ami miatt végül zenei pályára kerültem. Összevesztünk, kaptam tőle egy hatalmas egyest. Úgy döntöttem, akkor én többet nem megyek órára. Mivel a zeneiskola és az általános iskola szomszédos épületben voltak, könnyű volt a lelkiismeretesség látszatát kelteni: a kottákat szorgosan cipeltem magammal, de az órák idejében az iskolában maradtam. Egyszer érkezett egy hivatalos levél a szüleimnek, amiben a tanárain érdeklődtek, miért nem járok órákra. Én nagyon megijedtem, mit szólnak ehhez a szüleim, de nagy meglepetésemre nem haragudtak. Édesapám azt mondta, abbahagyhatom a zongorát, de akkor ezt meg kell beszélnem a tanárommal. Ezt elfogadtam, bementem hozzá, és a beszélgetésünk óriási hatással volt rám; elmondhattam, mi bánt engem, és a tanárom is elmondta, hogy mit kellene máshogy csinálnom. Utána elkezdtem gyakorolni, és pár hónapon belül egyértelmű volt, hogy zenész leszek. A következő tanszaki koncerten már én is játszottam, és elkezdtem falni a darabokat. Mikor bejelentettem, hogy zenei pályára megyek, a zeneiskola vezetősége elutasította ezt a lehetőséget, mert nem jártam szolfézásra. Mivel zenei általánosba jártam, nem is kellett járnom; azonban, hogy ez ne legyen akadály, elkezdtem a szolfézszt is Wagner Erzsébetnél. Eleinte nem értettem, ami ott zajlott, de pár hónap múlva annyira belerázódtam, hogy azt javasolták: kezdjem a pályát szolfézs-zeneelmélet szakon. Így is lett: elmentem felvételizni Miskolcra, és a szolfézs tényleg sokkal jobban sikerült, mint a zongora, úgyhogy azon a szakon kezdtem Papp Editnél. Zongorát rengeteget gyakoroltam, egy évvel később már erre a szakra is felvettek Papp Gáborhoz. A két szakot párhuzamosan végeztem, de volt egy pillanat, amikor úgy éreztem, nem vagyok jó

helyen, váltanom kell. Két év után átjelentkeztem Budapestre a Bartók Konzervatóriumba.

■ *A családjában mennyire volt jelen a zene?*

– Közelebről csak a cigány folklórt ismerték; én magam nem játszottam népi hangszereken, de a bátyáim gitároztak, ütöztek, apukám is dobolt. Én inkább énekeltem, mert szerettem velük lenni. Professzionális zenészek nem voltak a közelemben, csak távolabbi, számomra ismeretlen rokonok játszottak a Rajkó Zenekarban.

■ *Hogy fogadták, hogy teljesen más dolgokkal foglalkozt, mint a család többi tagja?*

– Mivel nem tudták pontosan, mit miért csinálok, szabad kezet kaptam. Az egész életemre jellemző az autonómia, a döntéseimet mindig magam hozom. Olyan helyzetben voltam, mint a mesében a legkisebb fiú; a szüleim elfogadták, hogy szerencsét próbálok, és támogattak benne. Segíteni viszont nem tudtak soha, csak figyelték, mi történik velem. Nem tudták reálisan megítélni, mennyit tudok, hová jutottam. A karmesterségem aztán nagyon megváltoztatta a hozzáállásukat; ma már nagyon szeretnek koncertekre járni. Eleinte, mikor este, munka után eljöttek egy-egy zongora tanszaki koncertre, nem tudtak hosszasan koncentrálni a sok hasonló darabra. Egy zenekari hangverseny teljesen más, színesebb, hangulatosabb.

■ *Utólag, visszatekintve hogyan ítéli meg a kezdeti éveket? Nem volt nehéz a pályájának az indulása?*

– Nem. Egyértelmű volt az egész. Kicsi koromban éreztem, hogy nem fogom Hevesen leélni az életemet; mindig távoli, messzire mutató célokat követtem, ez az akarat vitt előre. Később sokkal nehezebb volt, például az egyetem után megtalálni a szakmában a helyemet.

■ *Visszatérve az iskolaváltásra: érdemes volt átjönnie Budapestre?*

– A fővárosban teljesen mást kaptam. Emberileg nem tett jót, mert nagyon szerettem a miskolci közeget, nagyon hiányzott az az iskola. Elméletből Igó Lenke, Kovács Brigitta, zongorából Kecskés Balázs irányítása alá kerültem. Mindannyian sokat segítettek, de az átállás

nem volt zökkenőmentes. Kovács Brigitta támogatásáért a mai napig hálás vagyok. A zongora egy idő után háttérbe szorult, mert beláttam, hogy a Zeneakadémiára nem fognak felvenni hangszerből, főiskolára pedig nem akartam menni.

■ *Határozott tervekkel érkezett a fővárosba?*

– Mindenképp zeneakadémista szerettem volna lenni. Mikor átkerültem, közismeretből harmadikos voltam, de a szakmai tárgyakat másodikosként folytattam, így az érettségi után lett volna még egy szakmai tagozatos évem; én azért, próba-szerencse alapon beadtam a jelentkezést, és fel is vettek. Zongorából Keveházi Gyöngyinél újra megtaláltam a hangszerben az örömet. Rajta kívül is sok jó tanárom volt az öt év alatt, mint például Jobbágy Valér, Horváth Gábor, akik vezénlyést tanítottak nekem, vagy Legányné Hegyi Erzsébet és Szabó Miklós, akik elméleti tárgyakra oktattak. A rengeteg kórusmuzsika és az oratorikus művek megismerése mind a zenekari vezénlyés irányába mozdítottak. 2005-ben diplomáztam karvezetésből, és ekkor vettem fel a karmester szakra is. Gál Tamáshoz és Ligeti Andrásához kerültem, de akkor már nagyon élt bennem a vágy, hogy elinduljak külföldre kipróbálni magamat. Még öt évet nem akartam Budapestre járni, ezért Erasmus ösztöndíjjal elmentem Berlinbe.

■ *Miért kezdte el itthon a karmester szakot, ha külföldön szeretett volna tanulni?*

– Egyrészt: el kellett valahol indulni, és az első két, itthoni szemeszter remek alapozás volt. Másrészt: szükségem volt egy ösztöndíjra. Egy évre kaptam támogatást. Berlinben teljesen más világba csöppentem; Lutz Köhler növendéke lettem. Heti 18 karmester óra volt az órarendben, megadott repertoárral – amit muszáj volt megtanulni. Sokkal szigorúbb menete volt az óráknak, mint itthon. Rendkívül alapos felkészültséget várt el tőlünk; volt olyan, akit a készületlenség miatt nem engedett dirigálni. Itthon az elméleti képzés nagyon erős, ott

egy komplexebb elméleti síkra került a hangsúly, ezeknek a kombinációja jól hatott rám. Ennek következtében kinyílt a szemem a zenei formákra. Berlinben tanultam meg, hogyan lehet észrevenni a művekben az összefüggéseket. Itthon sosem éreztem egy szimfónia egységét, ezt valahogy ott sikerült világossá tenni a számomra. Tanították, hogyan kell felépíteni egy próbát, ami nagyon fontos! A partitúrát elő kell készíteni, szükséges retusálni a hallhatóan plasztikusabb eredményért. Egy általános *forte* utasítás nem azt jelenti, hogy mindenki játsszon teljes erőből; a zenekari hangzásnak kell erőteljesnek lennie, amihez bizonyos szólamoknak intenzívebbnek kell lenniük, mint másoknak. Finomítani kell a dinamikákat, hogy ne sérüljön a lényeg. Létre kell hozni egy hangzásvilágot, ahol nem írhatják fölül egymást a szólamok. A zenekar egy test, egy orgánummá kell válnia.

■ *Szereti ezeket az arányokat részletekbe menően kidolgozni?*

– Ez attól függ, mennyi próbám van; ha sok, akkor nagyon szeretek a dolgok mélyére menni, persze addig a pontig, ahol ez még nem tűnik túlzásnak. Ha sikerül megértetnem, mi a célo, többnyire a zenekar a partnerem azon az úton, ami elvezet az eredményhez.

■ *Mi történt akkor, amikor letelt az Erasmus ösztöndíj ideje? Újabb ösztöndíjat pályázott meg?*

– Az első év végén a tanárom azt mondta, van számomra hely az osztályban a továbbiakban is. Mivel újabb ösztöndíjat nem kaptam, a családom segített, hogy maradhassak. Aztán egyre több alkalmi munkát kaptam; az ottani Akadémián a tanáromnak segítettem szervezési feladatokban, majd tanítottam, aztán korrepetitor voltam Julie Kaufmann énekes osztályában. Ez is hasznos volt, itt sajátítottam el egy csomó énektechnikai dolgot. Utána Várady Júlia – aki Dietrich Fischer-Dieskau felesége volt – osztályában is korrepetitorkodtam néhány alkalommal. Nagyon inspirált engem. Ezek a tapasztalatok közelebb vittek az opera műfajához, majd egy Salome előadástól a Staatsoperben megkaptam a hiányzó impulzust. Berlin különben is egy pezsgő kultúrájú város, és bejárhattam a Filharmonikusok próbáira is – amiből szintén sokat tanultam, például azt a nyelvet, ami a próbáláshoz kell.

■ *A német nyelv napi szintű használata nem okozott nehézséget?*

– Szerencsére nagyon korán elkezdtem a nyelvet tanulni, ugyanis Heves testvérvárosi kapcsolatot ápol Oranienburggal. Az iskolában német nyelvet tanultunk, és gyakran jöttek hozzánk német gyerekek. Hevesről is utaztak oda csoportok. Én kis koncerteket adtam nekik a hevesi gyerekházban, később csatlakozhattam az utazókhoz is. Mikor először álltam Berlinben az Alexanderplatzon a kezemben egy döner kebabbal, ak-

kor biztos voltam benne: egyszer én még itt fogok élni. 13 éven keresztül minden efelé hajtott. Mivel volt alkalmam használni a nyelvet, és ezt nagyon élveztem, ragadt rám a német. A csereprogram vezetőjével a mai napig tartom a kapcsolatot; olyan, mintha a nagymám lenne. Persze az a szókincs, amivel dolgoznom kell – hogy tömören is hasznos instrukciót tudjak adni egy egész zenekarnak – más, nagyon speciális. Ezt a koncentrált fogalmazásmódot Fischer Ivánnál is tapasztaltam, szerintem ő ebben nagyon jó. Nála nincs felesleges szó a próbán. Mikor először láttam Berlinben próbálni, pontosan ezzel fogott meg.

■ *Mikor fejezte be az Egyetemét?*

– Végül 2011-ben kaptam diplomát, mert fél évvel elcsúsztam – ott ugyanis zongorából is kell a karmestereknek egy diplomavizsgát tenni, amire picit több időt hagytam. De a halasztás nem vált káromra; ekkor vettem részt az első karmesterversenyen. Előzőleg egyszer már voltam hasonló közegben Gelmetti sienai kurzusán, az Accademia Musicale Chigiana nevű nyári akadémiaán. Ennyi karmestert azelőtt még sosem láttam egy helyen, legalább hatvanan voltunk. Az első szűrőre átjutottam, és végigizgulhattam az egész kurzust, mert nem volt előzetesen kiadott órarend, sosem tudtam, mikor kerül rám a sor. Ha mondták a nevemet, ugrani kellett, és vezényelni Haydn-től Stravinsky-ig mindent. A mesterkurzuson sok barátot szereztem. Utána jelentkeztem a Zágrábi *Matačić* versenyre. Nagyon felkészülten érkeztem, jó passzban voltam. Mivel ez a verseny igazán alaposan meg van szervezve, a rend, a nyugalom a verseny során is megmaradt. Itt volt lehetőségem a már említett részletességre; rögtön az elején sikerült egy Brahms-témát alaposan helyre tennem. Bár jól benne van a partitúrában, hogyan kell megszólalnia, mégis nehéz azt a dinamikát betartani és felépíteni a frázist. Mikor megszólalt a maga valójában, a zenekar is örült, hogy nem engedtem máshogy játszani. A döntőt nagyon élveztem; emlékszem, egy horvát darabot is kellett vezényelni, *Baranović*: Mézeskalács szív című balettszvitjét. Büszke voltam rá, hogy a zenekari díjat én kaptam meg – bár harmadik lettem, egy különdíjat is kaptam, mégis a muzsikuskok elismerése volt számomra a legfontosabb. Később vissza is hívtak vezényelni.

■ *Mihez kezdett, amikor átvette a diplomáját?*

– Közben vége lett az egyetemnek, és valaki beajánlott a Staatsoperbe korrepetitornak. Próbát játszottam, és felvettek. A színházban működik egy úgynevezett Werkstattbühne, vagyis műhelyszínpad. Ez egy alternatív, kísérletező színpad; itt kezdtem el dolgozni. Kezdeknek fantasztikus volt. Hindemith-, Sosztakovics- és John Cage-művekben működtem közre. Asszisztens voltam és korrepetitor; általában hat hetes periódusokra hívtak. Az egyik projektben David Robert Coleman asszisztense lehettem, aki egy fantasztikus zeneszerző

és karmester. Ő ajánlott Heidelbergbe, ahol Wolfgang Rihm: Dionysos című darabjának előadására készültek. Egy pénteki estén egyik barátom koncertjén ültem, amikor üzenetem érkezett: „Hívd fel Heidelberget, és bármit kérdeznek, mondd igent!”. Felhívtam a színházat, és azt kérdezték: igaz-e, hogy ezt a darabot én ismerem a Staatsoperből? Valóban hallottam, azon a fesztiválon dolgoztam is, de nem ezzel a darabbal, hanem egy másikkal. Válasz helyett megkérdeztem, mikor kellene kezdeni próbálni, és ők azt felelték: hétfőn. Maradt egy hétvégém erre a borzasztóan nehéz darabra. Kézzel írott partitúrából tanultam, mint az örült. Hétfőn bemutattak, mint a darabot kívülről-belülről ismerő embert, aki zongorázza, énekl, vezényeli, amit csak kell... Szerintem a zeneigazgató tudta, hogy ez nem így van, de azonnal kellett egy segítő, és ez voltam én. Az első nap még együtt voltunk a próbán, másnap reggel 8-kor felhívtak, hogy beteg, és nem jön többet. Onnantól egyedül csináltam a darabot. Végigküzdöttem magam a művön – ezek után egy Mozart partitúra már-már szemtelenül egyszerűnek tűnt. Két hét múlva elterjedt a híre, hogy valaki van a házban, aki ezt a darabot kézben tartja. Ennek következményeképp kaptam egy szerződést ebbe a színházba. Furcsa belegondolni, hogy az opera műfajában ezzel a szörnyen nehéz művel debütáltam. Az emberek kisebb darabokkal szoktak kezdeni... A következő évadban korrepetitor és karmester voltam; sok darabot átment a kezemen.

■ *Ha ilyen jól sikerült a bemutatkozása, akkor miért hagyta ott a heidelbergi Operaházat?*

– A korrepetitorság nagyon megkötötte a kezemet; nem szívesen engedtek el vezényelni, ha máshova hívtak. Pedig én jobban szerettem volna dirigálni, mint folyton zongorázni; aztán a vezetésben is történtek változások, én pedig inkább szabadúszó lettem. A színházban tanult repertoár, illetve az az élmény, hogy gyakran kellett beugrani elég nehéz műsorokat vezényelni, nagyon fontos rutint adott. Nincs két esély, mindig csak egy: akkor, ott, egyszer. A szabadúszó lét erre tréningezi az embert. Mikor az NFZ varsói koncertjét Kovács János rosszullete miatt én vezényeltem, pont emiatt voltam képes megőrizni a nyugalمامat, hiszen az előzmények – éjjel gyakor a telefon, másnap az utazás és este a koncert – nem segítettek.

■ *Magyar zenekarokkal is szokott dolgozni?*

– A Fesztiválzenekarnál már többször voltam, Fischer Ivánnal öt éves az ismeretségünk. Az ő próbatechnikáját nagyon szeretem; alapos, teoretikus és mindig a zenéből indul ki. Nem alakít ki egy ideált előre, inkább jól reagál a hallottakra; mindig megtalálja, hogyan lehet jó irányba vezetni a zenekart. A berlini Konzerthausnál próbáltuk ki a közös munkát, de utána sok idő telt el, míg ebből rendszeres tevékenység vált. A Fesztiválzenekar egy nagyon izgalmas együttes, a magyar zenekarok

közül őket ismerem a legjobban. Nagyon magas színvonalon játszanak, viszik az ország jó hírét mindenhová a világban. Teljes koncertet még nem kaptam náluk, csak egy-egy művet vezényeltem, vagy a kisebb együttesek hangversenyeit. Jártam a pécsi zenekarnál is; náluk többek között a Carmina Buranát vezényeltem a Nemzeti Énekkar közreműködésével. Aztán debütáltam a Nemzeti Filharmonikusokkal a Müpában 2016 november 18-án. Ez egy felejthetetlen koncert volt. Az az óriási megtiszteltetés ért, hogy a Kocsis Zoltánt búcsúztató hangversenyt én vezényelhettem.

Itt előadtuk a Busoni: Zongoraversenyt is, amit nagyon ritkán játszanak, nem véletlenül – 80 perces a mű, nehéz a zongoristának is, a zenekarnak is, és még kórus is van benne. Kézzel frott kottából játszottuk, és nagyon kevés idő volt próbálni, mert sok hiba volt a kottákban; a javítások rengeteg hasznos percet elvettek. Nehéz helyzetben voltam: Kocsis Zoltán halála egy hete történt, mécses égett a képe alatt. Nem volt túl kellemes, mikor bemutattak, hogy én dirigálok majd helyette a koncerten. Azt se tudták, ki vagyok – de szerencsére kialakult egy jó munkaviszony köztünk, amiért nagyon hálás vagyok a zenekarnak. Ezenkívül Brahms 2. szimfóniáját játszottuk még, nagy sikerrel. Ennek a koncertnek köszönhettem a már említett varsói beugrást.

Meg kell még említenem a Danubia Zenekarral töltött időt is. Egy dinamikus, lelkes, nagyon jó zenekar, akikkel Bartók: Cantata Profánája és Ligeti Zongoraversenye mindenképp a legizgalmasabb feladataim részét képezték.

■ Ennyi hirtelen érkező feladat mellett vágyik egyáltalán egy állandó együttesre?

– Igen, nagyon szeretnék egy zenekarnál hosszabb időt tölteni. Bizonyos dolgokban jó a szabadúszás, elválhatom a felkéréseket – ezt állás mellett nem mindenhol engedélyezik. Ugyanakkor az állandó zenekar egy teljesen más minőség lehetőségét hordozza magában. A hangversenytermi repertoár mellett az operairodalom is nagyon érdekel, többféle irányban keresem az utam. Hangszer nélkül nincs muzsikás – a karmester hangszerre pedig a zenekar. Én a magyar viszonyokat eddig nem ismertem, hiszen 12 éve élek Németországban; az utóbbi időben kedves embereket és jó zenészeket ismertem meg a munkáim során Magyarországon, akikkel szívesen dolgozom együtt. A közelmúltban Temesváron is bemutatkoztam, Elisabeth Leonskajával volt egy hangversenyem. Villámlátogatás volt, két próba és koncert. A zenekar annyira jól reagált az utasításaimra, hogy már a szünetben megkeresett a zenekari titkár, és meghívott egy későbbi előadásra. A Temesvári Zenei Napokon újra ott leszek, izgalmas feladat áll előttem. Nem szakadt meg a kapcsolat a Pommersfeldeni Nyári Akadémiával sem, ahol vendégkarmester voltam, idén immár negyedszer. Szeretek ifjúsági zenekarral dolgozni, a fiatalok nagyon lelkesek, bizonyítani akarnak. Ezt a lendületet jól ki lehet használni.

Most szeretném végigélni azt a fejlődést is, amit egy zenekar okoz nekem hosszútávon – illetve én a zenekarnak.

Mechler Anna

Komolyzenészek az óceánjárók fedélzetén

Mi történik, ha a tenger közepén törik össze a brácsa, fogynak el a vonósőrök? Hol próbál egy vonós négyes a több ezer utast szállító hajón? Miként lehet valóban művészi produkciót nyújtani estéről estére a bárban? Ha a hajókon játszó zenészeket emlegetjük, elsőként a könnyűzenészekre gondolunk, pedig az utóbbi években egyre több társaság szerződött komolyzenei formációkat, s már a magyar muzikusok közül is akadnak néhányan, akik járják a világot. Hogy milyen az élet komolyzenészként egy hatalmas hajón, arról Dancsó Diána mesélt, aki eddig három és fél évet zenélt az utasoknak, irányított már primáriusként több vonós négyest, s a Spitzbergáktól a Karib-tengerig jutott. A fiatal hegedűművész már készül a következő útra, hazatérve viszont szeretné, ha végre elindulna az a kamarafarmáció, amely különleges, kortárs darabokat tűz műsorra. Őt ugyanis mindig a rendhagyó utak érdekelték, s úgy látja, egyre kevéssé él a zene a pódiumon...

■ Öt évvel ezelőtt, még zeneakadémista volt, amikor az első útjára elindult. De honnan jött egyáltalán az ötlet, hogy hajón muzsikáljon?

– Egy régi ismerős keresett meg azzal, hogy a vonós négyesébe szükség lenne egy hegedűsre. Abban az időben még nem is nagyon lehetett hallani arról, hogy ko-

molyzenészek is játszanak az óceánjárókon, itthon főleg szalonzenészeket kerestek az irodák. Pedig már a kilencvenes évektől egyre több hajótársaság fókuszált a klasszikus zenére. Egyetemistaként az utolsó évemre készültem éppen, s három hetem volt, hogy eldöntsem, vállalom-e a feladatot.

■ *Könnyen rászánta magát erre a rendhagyó felkérésre?*

– Mindig fogékony voltam a szokatlan ötletekre, s ebben az időben már azt is tudtam, nem vonz a szólista-karrier, s a nagyzenekari taposómalom sem az én terepem. Viszont kamarázni mindig szerettem, s állandóan szervezkedő, sokmindent kipróbáló típus voltam, aki több kis csapatot is életre hívott magánszorgalomból. Világot akartam látni, megismerni a nemzetközi zenei életet, mielőtt eldöntöm, merre indulok. Miután a hegedűs kolléga mesélt arról is, hogy milyen előnyei vannak a hajózásnak, s hogy szakmailag is sokat tanulhatok, úgy véltem, erre az égből pottyant lehetőségre igent kell mondanom.

■ *Nem tartott a nehézségektől?*

– Semmilyen elképzelésem nem volt, akkoriban egy kezemen meg tudtam számolni azokat, akik hajón muzsikáltak. Még az új vonósnégyesemmel se nagyon jutott idő a részletek átbeszélésére, hiszen orvosi papírokat, munkaszerződést kellett intézni, s persze minden létező időben próbálni, iszonyatos mennyiségű anyagot kellett átjátszanunk. A kották, amelyeket összcsumagoltunk, legalább 5-6 kilót nyomtak... Nagyon fontos volt, hogy az ember jól tudjon blattolni. A kolléga választása azért is esett rám, mert tudta, bízhat bennem zeneileg, képes vagyok az alkalmazkodásra, és nem fogom cserbenhagyni. De azt hiszem, az volt a legjobb, hogy semmilyen elvárásom nem volt. Az első hónapot ugyanis túl kellett élni. Az első hetek nagyon megterhelőek voltak a fedélzeten, hiszen nekünk is le kellett tenni a hajózási vizsgát, folyamatosan mentési teszteket töltöttünk ki, különböző tréningekre jártunk... A Costa Concordia balesete óta nagyon szigorúan számon is kérték mindezt. Aki a biztonsági tesztet háromszor is rosszul írta meg, attól elbúcsúztak, függetlenül attól, milyen pozíciót töltött be, vagy mennyire volt jó zenész. Így az első időszakban alig jutott idő a próbákra.

■ *Hol tud gyakorolni egy vonósnégyes a hajó fedélzetén?*

– A helykeresés sosem egyszerű, hiszen hiába hatalmas az óceánjáró, minden talpalatnyi fedélzetnek van valami funkciója... Így előfordult, hogy a futópadok mellett vagy a gyermekmegőrzőben, a játékok mellett muzsikáltunk. Meg kellett szokni, milyen összezárva lenni egy hajón, és mindennap koncertezni. Tíz, illetve tizennégy napos turnusokra készültünk, így ennyi különböző műsort kellett összeállítanunk, ami hatalmas anyag. Szerencsém volt, hogy a többiek már jártak előttem hajón – ők végzett akadémisták voltak – így kicsit könnyebbé vált az én helyzetem. Sokat számított a teljes nyitottságom, hogy tiszta lappal kezdtem neki a feladatnak. Azt már indulás előtt sejtettem, hogy összes kötöttsége ellenére a vonósnégyesezés a hajón olyan fajta szabadságot ad, amit az ember nem talál meg egy zenekarban – viszont a számomra nagyon fontos. Lényegesnek éreztem, hogy kipróbáljam, milyen, amikor tervezetet készítek,

átíratot írok. A hajón való muzsikálást vagy bírja valaki, vagy nem. Én nagyon megszerettem már az első fél éves időszak alatt is. Diplomázni tértem csak haza.

■ *... aztán külföldön, de nem hajón, hanem Írországból folytatta...*

– Mindig is érdekelt az ír zene, kaptam egy ösztöndíjat, így örömmel tanultam olyan kiváló tanároktól, mint Mariana Sirbu vagy Bruno Giuranna. Amikor fél év elteltével hazatértem Írországból, bekerültem egy zenekarba, s tanítani kezdtem, de hamar rájöttem, nem ezt az irányt jelöltem ki magamnak. Az egyik hajótársaság menedzsere megkeresett, s ismét azt éreztem, ha újra ilyen lehetőséget kapok, azzal élni kell. Hiszen már az első út alatt is rengeteget tanultam. Jelentősen bővült a repertoárom, rájöttem, mennyire fontos a lélekjelenlét, mi mindent lehet kihozni egy-egy nehéz helyzetből. A kollégáktól is rengeteg tudást kaptam, s arra is rájöttem, nekem mennyi gyakorlásra, bemelegítésre van szükségem, s hogyan tudom megállni a helyem. Élveztem a hajós életet, nem volt hiányérzetem, arról nem is beszélve, hogy itthon nem tudnék annyi állást vállalni, hogy a hajós fizetést megkeressem... Így három éven keresztül jártam az óceánokat és tengereket.

■ *Milyen programokat állítottak össze?*

– Az amerikai hajókon azért akadt némi konfliktus abból, hogy milyen zene szólaljon meg, és mi ne... Nekünk is el kellett gondolkoznunk azon, mennyit engedjünk az elképzeléseinkből. A német társaságoknál azonban nem volt ilyen gond, ott valóban teljes mértékben szabad kezű kaptunk, igényelték is a minőségi műsort. Az évek során pedig egyre nagyobb lett a repertoárunk,

hiszen számos átirattal is gazdagodtunk, sokszor a zeneszerző barátainknak köszönhetően. Jelentős kutatómunkát kellett végezni ezért, de megérte.

■ Mikor lett primárius?

– Már az első utamon, két és fél hónap után. Attól kezdve már mindenhol én vezettem a vonósnégyest, sőt a hajón megkaptam a „bandleader” posztot, azaz én feleltem az együttesemért. Voltunk a Sarkkörön túl, a Karib-tengeren, s persze a dél-európai vizeket is bejártuk. Rengeteg olyan tapasztalatot szereztem, amit a szárazföldön biztosan nem sajátítottok el... Találékonyra kellett válni. Hiszen megesett, hogy a csellista instrumentumának betört a teteje, addig, amíg nem kötöttünk ki, s nem jutott el hangszerészhez, kénytelen volt az elektromos gordonkán játszani. A szőr is sokszor elkopott a vonón az ötödik hónap végére. Agyongyantáztuk persze, de előfordult, hogy a brácsás adta kölcsön nekem a sajátját, mert szólót kellett játszanom, s az övé még mindig jobb állapotú volt, mint az enyém. Néha az előnytelen hangosítással is meg kellett küzdenünk vagy olyan sikeres volt a program, hogy kétnaponta dupla előadást kért a vezetőség. Sokszor a mozgó, hatalmas hullámmal hánnykolódó hajón is játszani kellett. Volt, hogy felvételtől szóló zenekari részletre kellett élőben muzsikálni... Ilyet nem tapasztal itthon az ember, ehhez is külön készség kell. Megesett, hogy ilyen feladatokon elvéreztek zenekarok, akadtak is emiatt együttes-váltások. De mindent igyekeztem pozitívan szemlélni. Arra fókuszálni, hogy abból a szituációból mit tanulhatok.

■ Mi mindent kapott ettől a három és fél évtől?

– Az iskola után jó volt rögtön ilyen feladatokba csöppenni. Szakmai tapasztalatokat szereztem – repertoár, stílusismeret – s arról is rengeteget tanultam, hogyan kell egy együttest irányítani, miként boldogulhat négy összezárt muzsikus, s mely módokon lehet megoldani vészhelyzeteket. Meg kellett találni a közös hangot, jó légkört teremteni, amelyben együtt tudunk lélegezni, és örömmel muzsikálunk. Mindenki felmerül, mely zenekar jó, s a másik miért nem az. Úgy vélem, nagy szerepe van ebben az eligenedésnek, a lelketlenségnek, ami ma már egyre többször jelenik meg. Nem él a zene, a mögöttes tartalom kezd eltűnni a pódiumról. Ahhoz, hogy valami hasson, s ne csak cirkuszi bravúr legyen, kell a lelki háttér is.

■ A hajón, egy bárban, meg lehet lélekkel tölteni a produkciót?

– Nem könnyű, de igen. Nyilván előfordul, hogy estérről estére az ember nem tudja úgy odaadni magát, de visszatekintve az eltelt évekre, mindig akadt olyan pillanat, amiért úgy éreztük, érdemes volt beleadni mindent. Néha persze nem volt egyszerű, olyan éjjel is akadt, amikor üres székeknek kellett játszani, de mindig akadt valakinek egy jó ötlete. Most adjunk elő egy új darabot,

Dancsó Diána Budapesten született, 1988 júliusában. Zenei tehetsége már 4 éves korában megmutatkozott, s ekkoriban eldöntötte, hegedűművész lesz. Alapfokú zenei tanulmányai elvégzése után – számos hazai komolyzenei versenyen szerzett díjjal a háta mögött – már 13 éves korában felvételt nyert a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Különleges Tehetségek Osztályába, ahol Kapás Géza növendékeként tanult. A Zeneművészeti Egyetemen kitüntetéses diplomát szerzett. Számos hazai és nemzetközi versenyen ért el kimagasló eredményt, valamint hazai és külföldi mesterkurzusok, fesztiválok rendszeres látogatója volt, és olyan művészekkel dolgozhatott együtt, mint Csaba Péter, Wagner Rita, Vásáry Tamás, Zachar Bron, Mariana Sirbu, Bruno Giuranna, Kocsis Zoltán. Végzős hallgatóként elnyerte a Limericki Zenei Egyetem master ösztöndíját, ahol egy évig tanulhatott Mariana Sirbu növendékeként. A 2014-es Nemzetközi Kodály Világzenekar, Vásáry Tamás vezetésével koncertmesterének kérte fel. A komolyzene mellett szabadidejében számos más zenei stílust is szívesen játszik, többek között jazzt és improvizatív zenét, valamint az ír népzeneét. Az utóbbi években a Magyar Euritmia Társaság állandó kamara- és szólózenésze előadásaikon, turnéfellépéseiken.

játsszuk el másképp, próbáljunk ki valami újat! Mindig találtunk olyan fogódzót, amiért értelme lett minden muzsikálásnak. Jó volt ez a három év, s tavaly éreztem először azt, hogy ideje hazajönni, és megnézni, mi a helyzet. Lassan egy éve vagyok ismét itthon.

■ S mire jutott?

– Változatlan a helyzet, még mindig nem vágyom nagyzenekarba, tanításra. A saját utamat szeretem járni, ami más, mint a megszokott, még akkor is, ha nehezebb.

■ Említette korábban, hogy kamaraegyüttest szeretne, amellyel kortárs, különleges, kísérletező műveket lehet előadni...

– Ez a csapat kezd is összeállni. Többen megkerestek, hogy valami mással szeretnének foglalkozni. Már tízen vagyunk, a kemény mag, s a zenészek mellett fiatal zeneszerzők is a társasághoz tartoznak. A vezető motívumunk az alkotás, szeretnénk létrehozni valami újat, olyat, ami illik a XXI. századhoz. Gyors, fejlődő, s számos zenei hatással összekapcsolható. Alternatív muzsika, amelyben akár a minimál zenének, a népzenenek is lehet helye, hiszen az eltelt évek alatt én is sokfelé nyitottam, s a tagjaink sokszínűsége is hat milderre. Elkezdtünk egy közösséget létrehozni, kérdés, mivé női ki magát.

■ De közben ismét várja egy óceánjáró...

– Összeállt újra a vonósnégyesünk, a hajótársaságtól megkaptuk a szerződést, csak az őszi indulási időpontra várunk. De most csak három-négy hónapra indulunk útnak, éppen azért, hogy itthon is meg tudjuk valósítani mindazt, amit együtt elképzeltünk... R. Zs.

A Bartók Világverseny margójára

Fekete Gyula kockázatvállalásról, versenyről, a zeneélet felelősségéről

Nem rosszabb a magyar kortárs zene helyzete, mint máshol a világban – vélekedik Fekete Gyula zeneszerző, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem rektorhelyettese, hozzátéve azt is, mindenütt gondot jelent, hogy keveset játsszák az új darabokat. A kortárs zenei piac világszerte egyre szűkül, nálunk azonban ez azzal is fenyeget, hogy a mostani korszak szimfonikus zenei lenyomat nélkül marad, s ez hiányozni fog a zenetörténetből... A Magyar Zeneszerzők Egyesületének elnökségi tagjával a nagy érdeklődést kiváltó Bartók Világverseny és Fesztivál első zeneszerzői megmérettetése kapcsán a fiatal, kortárs zeneszerzők helyzetéről, a zeneélet felelősségéről, a kockázatvállalás fontosságáról, valamint a külföldi és hazai, követendő példákról beszélgettünk.

I Kinek az ötlete volt, hogy a muzsikuskok mellett az ifjú komponistáknak is versenyt hirdessen a Zeneakadémia?

– A rektorasszony, dr. Vigh Andrea javasolta, hogy most, amikor már megszűnt Bartók Béla műveinek jogdíj- és engedélykötelezettsége, és óriási az érdeklődés a zeneszerző iránt a világban, hívjunk életre egy rangos versenyfolyamot, amely bemutatja a művész sokoldalúságát, de emellett nevét egyértelműen Magyarországhoz, a Zeneakadémiához köti. Hiszen iskolánk volt az alma matere, itt tanított, itt adta legutolsó koncertjét. Bartók zenekari darabjain felül legjelentősebb műveit zongorára, vonósnégyesre és hegedűre komponálta, így két évente ezekben a kategóriákban mérhetik össze a legígéretesebb ifjú művészek tudásukat. Természetesen Bartók zeneszerzői éne előtt tisztelegve, az ifjú, 40 évnél fiatalabb komponistáknak is versenyt hirdetünk, s az általuk alkotott műveket az éppen aktuális hangszeres versenyen mutatják be a jelentkezők. Így a legelső zeneszerzői megmérettetésre zongoradarabokat vártunk, hiszen terveink szerint 2019 őszén a pianisták mérik össze tehetségüket Budapesten. Nagy érdeklődés kíséri a versenyt. Nyár végéig kellett beküldeni a pályaműveket, és összesen 214 darab érkezett külföldről és itthonról egyaránt. Ezek közül a legjobbak bekerülnek a következő évi verseny programjába, kötelező darabként. A győztes alkotások egyébként ezt megelőzően is felhangzanak, a november 25-i, díjkiosztó gálakoncerten, három zongoraművész: Balázs János, Fülei Balázs és Várjon Dénes előadásában. Bízunk benne, hogy ezt a különleges és rangos versenysorozatot valóban lehetőségünk lesz rendszeresen megrendezni, s egyre nagyobb nemzetközi érdeklődés kíséri majd.

I Ön a verseny idej fordulójának a művészeti vezetője és a zsűrinek is tagja. Milyen szempontok alapján döntenek az alkotásokról?

– Rangos grémiumot állítottunk össze, örülünk, hogy Thomas Adès is vállalta a felkérést, s mellette Chaya Chernowin izraeli és Unsuk Chin koreai születésű, Németországban élő zeneszerzőnőt is megtalálni a zsűriben. Olyan zongoraműveket vártunk, amelyeknél nemcsak a kompozíció lényeges, hanem ezek alapján majd

jövőre, a zongorista bírálóbizottság is meg tudja ítélni a versenyzők zongoratudását. A mi grémiumunknak is van egyébként pianista tagja, a kiváló Andrej Korobejnyikov, így ő az előadó szempontjából is értékelni tudja a darabokat.

■ *Nagyon jó, hogy nemcsak megszületnek, hanem azonnal fel is hangoznak a művek, megismerheti az újdonságokat a publikum, ráadásul különböző előadásokban...*

– Sőt, kettőt kiad közülük az Editio Musica is. Bár a mostani tervek szerint csak a legjobb három kap díjat, de hat kompozíció hangzik el a gálán. Valóban jó lehetőség a fiataloknak, hogy ne csak az íróasztal fióknak komponáljanak, hanem be is tudják mutatni közönség előtt, tehetséges zenészekkel a műveiket. A versenynek híre ment a világban, ezt tükrözte a jelentkezők nagy száma is, s bízom benne, hogy izgalmas, értekes darabok közül válogathatunk... Ha valaki netán megírja most az új Allegro Barbarót, már érdemes volt életre hívni ezt a megmérettetést.

■ *Talán ez a kezdeményezés is segít abban, hogy gyakrabban hangozzanak fel kortárs kompozíciók...*

– A mai magyar helyzet olyan, mint máshol is a világban. Nem rosszabb. Máshol is gondot jelent, hogy a zenekarok ritkán játszanak kortárs műveket.

■ *A Berliini Filharmonikusok minden koncertjükön előadnak egy modern, mai darabot...*

– Vannak együttesek, amelyek bevállalásabbak. Új, kortárs kompozíciót előadni ugyanis minden társulat részéről vállalás, hiszen a szimfonikus zenekarok régi zenét játszanak, s ma már a régi zene kategóriájába tartozik a XX. század is. Bartók is régi zene. Baj az, hogy semmi nem ösztönzi az együtteseket arra, hogy kockázatot vállaljanak, hogy rendszeresen adjanak elő új szerzeményeket. Jó volna, ha az állam is igyekezne a saját eszközeivel hatni e téren. Ha ugyanis nem születnek szimfonikus zenekari művek – mert a szerzők tudják, ezek a darabok nem fognak felhangzani – akkor ez az időszak fájón hiányzik majd a magyar zenetörténetből. Nincsenek ilyen darabok, mert a fiatal komponisták csak akkor írnak, ha kapnak felkérést, vagy ha tudják, a mű egy vagy két éven belül felhangzik. Bizonytalanra nem kezdenek neki a nagy szimfonikus szerzeményeknek...

■ *Azért rendelnek a hazai együttesek is új műveket.*

– Akadnak ilyen társulatok, de kevesen. Közéjük tartozik például a Dohnányi Zenekar. Ők élen járnak a kortárs zene bemutatásában, s nagyon példamutató az új kezdeményezésük is. Nyugati mintát követve ugyanis rezidens zeneszerzőként felvették a társulatba Gyöngyösi Leventét. Az a feladata, hogy műveket komponáljon a társulatnak, s kortárs zenét válogasson, ajánljon az együttesnek. Jó lenne, ha mások is követnék ezt az utat!

Megértem, hogy a zenekarok sokszor biztonsági műsorokat állítanak össze a jegy- és a bérleteladás érdekében, nem mernek kockáztatni, pedig közös felelősségünk is a magyar zene ügye, új magyar művek születése és a közönségnevelés. Bár nem szeretem ezt a szót, mert azt tapasztalom, hogy a publikum nem szereti, ha nevelik...

■ *Az együttesek pedig azt kérdezhetik, hogy miért nincsenek olyan új művek, amelyek valóban magukkal ragadják a közönséget, s azt érzik, nem vállalnak velük kockázatot...*

– A semmiből nem születik meg a remekmű. Építkezni kell, először egy-egy rövidebb darabbal, s annak tapasztalatai alapján készülhet el a nagyobb alkotás. Még Mahlerék sem tudták, hogy mi fog tetszeni a publikumnak. De ő például – vagy akár csak Strauss vagy Wagner –, állandóan játszotta saját korában az új műveit, s leszűrte ezek tanulságait. Erre lenne szüksége a fiataloknak is. Ne felejtjük el, Bartók Kékszakállúja kudarc volt annak idején, hét évvel a keletkezése után mutatták csak be. Nem is írt többet operát. Mi lett volna, ha játszószák a művét, ha sikert arat, s ezért komponál még egyet?! Tanulni, tapasztalatot kell szereznie a fiataloknak, s ehhez arra van szükség, hogy felhangozzanak a darabjaik.

■ *A Zeneakadémia zeneszerző szakán nincs lehetőség szimfonikus műveket íratni a növendékekkel?*

– A Zeneakadémia mint oktatási intézmény annyit tud vállalni, hogy a zenekari diplomadarabokat előadta. Ez még mindig több, mint amit nagyhírű társintézményeink vállalni szoktak a világban. Úgy vélem, a fiatal komponisták diploma utáni műveiknek bemutatása már a professzionális együttesek feladata. De persze egy új mű nagyon nagy energiabefektetést igényel, a zenekarok így sokkal szívesebben játszanak Beethovent, Mahlert...

■ *A tanítványai is aszerint választják ki, hogy min dolgoznak, hogy mely alkotásuk hangozhatnak fel előbb?*

– Így igaz. Ezért komponálnak kamaradarabokat, olyan műveket, amelyet műsorra tűz egy-egy zenész barátjuk. Sokan választják az alkalmazott zeneszerzői szakot, hiszen akár otthon is dolgozhatnak a számítógépen, aztán felteszik az internetre a kész művet, és az máris él... Koncerthez előadókra van szükség, akiket ki is kell fizetni... Mi a Zeneakadémián addig visszük a növendékeinket, amíg csak tudjuk, biztosítjuk számukra a pódiumot, a hangversenyeket, a darabok bemutatását, a hallgatóságot. A diplomát követően azonban nagy úr keletkezik. A fiatalok nem jutnak lehetőséghez, sokan fel is adják ezt a hivatást. A hazai zenei közeg felelőssége lenne, hogy ezeket a fiatalokat lehetőséghez juttassa, megtartsa a pályán. Persze akadnak, akik valahogy túlélnek a kezdeti, nehéz éveket, de ebből a hivatásból ezt követően sem lehet megélni. Muszáj, hogy mellette más feladatokat is vállaljanak. Régebben is így volt, de akkor

még a Rádióban, lemezkiadóknál, tévéknél is lehetett feladatokat vállalni. Mára ezek a lehetőségek megszűntek... Így igyekeznek ösztöndíjakra, projektekre pályázni. De a kortárs zenei biznisz egyre jobban szűkül össze, s ez nem csak a hazai piacra jellemző. Közben pedig úgy vélem Gyöngyösi Levente példája is mutatja, hogy mennyire hasznos lehet egy zenekarnak a saját zeneszerző. Hiszen így nekik komponált, kimondottan 'testreszabott' művek születhetnek és hangozhatnak fel. Remek az angliai minta is, ahol a zenekarok rendszeresen rövid, négy-öt perces darabokat íratnak a fiatal szerzőkkel, akik gyakorlatot szereznek, a társulatok pedig képet kapnak arról, hogy ki mennyire tehetséges. Amerikában is működik az a rendszer, hogy a zenekar felvesz egy zeneszerzőt, aki a művek, a válogatás mellett még akár bevezetőket is mond a koncertek előtt, közönséget vonz be. Itthon azonban jóval kevesebb a lehetőség...

■ *Így is sokan jelentkeznek a zeneszerzés szakra?*

– Igen, idén például öt nagyon tehetséges fiatalot vetünk fel... Arra lenne szükség, hogy a zenekarok vállaljanak rizikót, hiszen a közönséget sem szabad degradálni, hogy csak Beethoven vagy Csajkovszkijt hallgathatnak. Fontos, hogy a publikum találkozzon a mai zenével. Hogy megtapasztalják, tudnak-e ezek a művek a számukra valami újat mondani. Itthon még a kompozíciókat rendelő zenekarok is általában olyan műveket kérnek, amelyek simogatják a közönséget... Bevállalásabb alkotást nem is tudom mikor tűzött mű-

sorra hazai zenekar. S persze, tisztában vagyok azzal, ha több, mint két próbára van szükség egy koncert előtt, akkor már drágább a produkció... Pedig egy kortárs darab előadásával a zenész is többé válik, s látunk rá példát – BFZ, Concerto műsorok – hogy ezekre az előadásokra is akad nyitott, kíváncsi közönség. Egy rövidebb kortárs darab bármely műsorba belefér... Összegezve úgy vélem, szükség volna rá, hogy a zenekarok és a fiatal zeneszerzők között kapcsolatok szülessenek, az együttesek megismerjék a pályakezdőket, és így ők is meg tudják teremteni a maguk közegét. Egy-egy rezidens komponista – amellett, hogy darabokat ír, műsort válogat – figyelheti a próbákat, a szölamokat, s egy ilyen kötelék kedvező lehet mindkét félnek. Azt látom egyébként, hogy az idősebb, ismertebb komponisták azért könnyebben találnak lehetőségeket, a fiataloknak nehéz nagyon elindulniuk. Mi lesz így a következő szimfonikus nemzedékkel? De talán mindebben segít valamelyest a mostani verseny.

■ *Ön min dolgozik éppen?*

– Egy oratóriumot komponálok, de nem megrendelésre, hanem magamnak. Nagyon érdekel az énekhang. Bár akadnak felkéréseim, de gyakran alkotok így, a saját örömeimre. Megesett, hogy egy operám tíz évet pihent a fiókban, mielőtt színre került volna. De tudom, nem könnyű így dolgozni... Szükség van határidőre, párbeszédre az előadókkal, különösen az ifjú alkotóknak.

R. Zs.

„A jó hanggal lesz lelke a hangszernek”

Rácz Barnabás szerint az évek múlásával minden sallangmentesebbé válik

Pályája eddigi, majd négy évtizede alatt javított hangszert a Metropolitannek, a londoni Royal Akadémiának, s a világ minden pontjáról érkeznek hozzá az általa készített mesterhangszerekért. Rácz Barnabással nyolc esztendővel ezelőtt, 2010-ben beszélgettünk, amikor pályára lépésének harmincadik évfordulóját különleges kiállítással ünnepelhette a Müpában. A mostani interjúban a nagybőgőkészítő mester az azóta eltelt évekről, a Berlinben nyitott üzletéről, az új tervekről is mesélt, s persze arról, hogy nemrég az Operaház vásárolt tőle négy mesterhangszert, amire százhusz éve nem akadt példa.

■ *Miért döntött úgy hat évvel ezelőtt, hogy Berlinben is műhelyt nyit?*

– Azért, mert tovább akartam lépni. Itthon is jól ment a műhely, de már nem volt hová bővülni. Egy kiváló fiatal nagybőgős, Frank Tamás, aki Németországban folytatta a tanulmányait, kapacitált, hogy menjek Berlinbe, ugyanis az egyik legnagyobb hangszerkészítő is távo-

zott a fővárosból, s eltűntek a műhelyek. Hónapokig győzködött, mire úgy döntöttem, belevágok.

■ *Mennyi idő alatt sikerült berendezkednie, ügyfeleket találnia?*

– Reggel hétkor megérkezett a szerszámokat, bútorokat szállító kamion, s 11-kor már fogadtuk az első mu-

szikust. Úgy pakoltunk ugyanis mindent be – hosszú hetek tervezését követően –, hogy azonnal az összes részlet a helyére kerüljön. Nem panaszkodhatom, már az első héten jöttek hozzám az érdeklődők, köztük a Berliini Filharmonikusok zenészei. Természetes, hogy az újat mindenki ki akarja próbálni, aztán rájönnek, csodák nálunk sincsenek, csak jó munka... De nagyon sok javítással foglalkoztunk, s új hangszereket is vásároltak a műhelyből. Az új, berlini helyszínek köszönhetően meg tudtam duplázni a forgalmamat. Viszont mire minden hivatalos ügyet annak rendje és módja szerint elrendeztünk, abba beletelt két esztendő. Azt kellett tapasztalnom, hogy egy török kebabosnak előbb adnak ki egy üzlethelyiséget, mint egy magyar vállalkozásnak, miközben a cégem teljesen eu-kompatibilis volt.

■ *Mit tapasztalt, Berlinben mennyiben más az élet, az elvárások?*

– Vegyesek voltak a benyomásaim. Jól ismerem Németországot, hiszen 1989-től rendszeresen járok ki, korábban egy céggel dolgoztam együtt. Ott sincs kolbászból a kerítés, de jobbák a körülmények, a hangszerpark, jobban jut pénz javításra vagy új hangszerek vásárlására.

■ *Amikor nyolc esztendeje beszélgettünk, akkor elmondta, milyen szörnyű állapotban van a hazai nagybőgő-állomány. Javult azóta a helyzet?*

– Valamelyest. A kiemelt zenekaroknál, amelyeknek nőtt a támogatásuk, azért már tapasztalható előrelépés. A vidékieknél azonban nincs nagyon keret a hangszervásárlásra. Ráadásul felmentek az árak itthon is. A teljesen kézzel kidolgozott modellekért hárommillió forintot kell fizetni, de akadnak hangszerek 5-6 millió Ft-ért is. Az sem tesz jót, hogy megjelent a feketepiac. Sokan pincékben, konyhákban, deszkákon lakkozva dolgoznak. Romániából megrendelik legálisan a nagybőgőket,

aztán újból összerakják, különböző módszerekkel öregítik ezeket, s feleáron adják el. Heti rendszerességgel érkeznek ilyen instrumentumok, s ma már azt kell mondjam, hogy a nyugat-európai piac harminc százalékát ezek a hangszerek alkotják.

■ *Ez azért is nehézséget jelent, mert nem olyan óriási a vevőkör, s a nagybőgőket nem cseréltetik öt évente...*

– Gyakorlatilag egy jó mesterhangszernek egy életen keresztül, sőt több generáción át is szépen kell szólnia. De persze, ez nem jelenti azt, hogy tíz-húsz évente ne lenne szükség egy nagyjavításra... Ha valakinek huszonéves korában vesznek hangszert, lehet, hogy tíz év elteltével lecseréli, mert nem azt a hangzást kapja, amit szeretne. Vagy változik az ízlése, hangigénye. Az is lehet, hogy több lesz a szólófeladata, ami mást igényel, mint a zenekari játék. Általában, ha valaki együttesbe kerül, akkor a társulat már vesz neki hangszert. Egy zenekar általában azt gondolja, tíz éve vettünk egy bőgőt, annak jónak kell lennie, egy fagottot pedig általában hat év után leselejteznek...

■ *Öntől most több hazai társulat is vásárolt nagybőgőket...*

– Igen, korábban a Győri Filharmonikus Zenekar vett néhány hangszert, de az eddigi pályám csúcsa, hogy nemrégiben a Magyar Állami Operaház négy nagybőgőt vásárolt tőlem. Ilyen, hogy kortárs hangszerkészítő-től egyszerre négy mesterhangszert vegyenek, száztíz esztendeje nem történt! Semmelweis Tibor fel is hívott utána, s azt mondta, úgy látja, egy újabb aranykor kezdődik. Egyébként tényleg azt tapasztalom a mai fiataloknál, hogy megmozdult valami, nagyon jó műhelyek születtek az utóbbi időben, s valóban kiváló vonós mesterhangszerek készülnek, akár hegedűről, brácsáról, csellóról vagy nagybőgőről legyen szó. Már nekem is akad olyan egykori tanítványom, Domonkos Gellért,

aki saját műhelyt visz Budapesten. Egyébként életem első megrendelését is az Operából kaptam, Szentirmai Tónitól... De itthon kevésbé jellemző, két-három évente fordul elő, hogy szólistától megrendelést kapjunk. Bár azt most már a magyar nagybőgősök is kezdik észrevenni, hogy nem kell feltétlenül máshonnan beszerezni a hangszeret, itthon olcsóbb és jobb bőgőket lehet találni. Akadnak persze régi beidegződések, hogy ki milyen márkákkal találkozott a konziban... Viszont a garancia, a javíttatás is mellettünk, magyarok mellett szól.

■ Persze, miközben megnyitotta a berlini műhelyt, ugyanúgy működtette az itthonit is...

– Szerencsére remek csapatom volt és van, s a nagyobb munkákat itthon végeztük el. Ezért aztán folytonosan ingáztam, keddenként felültem a repülőre, s hétvégén jöttem haza. Hat év alatt azonban nagyon elfáradtam az állandó utazgatásban. Ráadásul Berlint – hiába akartam – nem tudtam megszokni. Hideg, barátságatlan városnak láttam. Így aztán tavaly májusban úgy döntöttem, bezárom a berlini üzletet. Sok ottani muzsikos már egy hónappal később jött ide, a gödöllői műhelyembe is utánam. De ettől függetlenül nem mondtam le a németországi jelenlétről. A tervek szerint jövőre ismét lesz műhelyem, mégpedig Lipcsében. Ma, az internet világában kicsivé vált Európa. Nincs szükség utcára nyíló boltra, mindenütt megtalálják az embert, de azért folytatom. Lipcsének olyan rangja van a zenében, akárcsak Berlinnek, s ott a Gewandhaus Zenekara...

■ Miként vélekedik a hangszerész-utánpótlás kérdéséről?

– A műhelyben volt korábban, amikor hatan-nyolcan is dolgoztunk, ez a szám jelentősen csökkent, kevés a jelentkező. Többen sokallják a képzés hároméves időtartamát. A fiatalokkal másfelé indult a világ. Sokan azt sem tudják, mi az a gyalu, mert csak a számítógép előtt ülnek. Mindenütt a Stradivarik titkáról olvasnak, s aztán idejönnek, és döbbenet tapasztalják, hogy nincsenek ilyen rejtélyek. Meglepődnek azon is, hogy a legjobb esetben másfél év munka után lakkozhatnak... Elképzelésük sincs az alapvető famegmunkálásról, nem értik, hogy itt is megvannak a megfelelő lépések, ahogy a zeneiskolában, itt sem lehet skálázás nélkül, rögtön a szonátával kezdeni. Amikor annak idején én voltam kezdő, mindent kézzel fűrészeltünk, mert nem volt még gép. Most is meg kell az alapokat tanulni, s aztán már lehet a fűrészgéppel is dolgozni, hiszen nincs benne a hangban, hogy kézzel vagy géppel vágják ki a lapokat. De azt követően már kézzel és a legnagyobb odafigyeléssel kell minden mozzanatot végezni. S nem lehet vigyázni a kézre. Sokan ugyanis a zenész pálya mellett képzelik el a hangszerészetet... Akad persze olyan fiatal is, akik tényleg mindent lelkesen csinál, de egyre kevesebb.

■ Hogyan látja az új metódusokat?

– Nem szeretem azt a mentalitást, mely szerint ami a nagyapámnak jó volt, az jó nekem is... Akadnak robosztus, divatjamúlt hangszeresek, amelyek mára már elavultak. Folyamatosan próbálkozom, kísérletezem én is, még ma is. Ha látok egy régi hangszeret, ami jól szól, s eltér az egyik merevítőgerendája attól, amit én csinállok, akkor változtatok a sajátomon. Sokan kísérleteznek szénszálas anyagokkal, de engem ez nem fogott meg. Lehet jó hangot előcsalni fából is. Azt tapasztalom, sok hangszerkészítő nem alkalmazkodik a zenészekhez, nem hajlandó tudomásul venni, hogy most már mások a játékgények. Másképpen kell egy fogólapot beállítani, más húrnyomásra van szükség, hiszen a zenészek sokszor szólóznak, sokat játszanak fent. Majdhogynem csellóbeállításokra van szükség.

■ Mit szól a karbonvonóhoz?

– Sokan mondják, sokszor jobb mint a fa, ahogy a karbon bőgő sem szól rosszul, de egy jó zenész nem áll oda ilyen eszközökkel muzsikálni. Persze, nemcsak jó zenészekből él meg egy hangszerész... Érdekes, hogy amikor annak idején belekezdtem az új hangszerkészítésbe, senkitől sem tanultam, csak volt hozzá tizenöt esztendő restaurálási múltam, s jól tudtam, mi minden rejlik egy bőgőben... Eleinte én sem vettem figyelembe a kényelmi szempontokat, például, hogy egy alacsonyabb embernek más méretű hangszerre van szüksége. Négyöt év után jöttem rá, hogy akkor tetszik egy zenésznek egy bőgő, ha eléri, ha meg tudja fogni rendesen és jól is szól. Így raktam össze a különböző modellválasztékomat, s már tudom, hogy kinek mit kell ajánlani. Mostanra már eltűnt a kezdeti bizonytalanságom, hiszen ennyi év után az ember már tudja, hogy mit akar. Ahogy telnek az évtizedek, úgy válik minden egyre sallangmentesebbé. Teszem a dolgom, nem rutinból, hanem szeretettel.

■ Azért van valami titka, hogy ilyen népszerűek a bőgői...

– Az ember ennyi év után érzi a gerenda belső vastagságait is. Megtanulta, minden apró nüanszokon múlik, amelyekre nem szabad az időt sajnálni. Ugyanilyen elengedhetetlen a jó alapanyag, a megfelelő szerszám. Nekem már a nagybőgő hangoló kulcsokat is külön műhely készíti.

■ Nemcsak visszatérő zenészek jelzik az elismerést, hanem a díjak is, hiszen megkapta a Magyar Ezüst Érdemkeresztet, valamint a Ezüst Koszorús Mester címet is.

– Nagyon örültem ezeknek a kitüntetéseknek, ahogy a Müpában rendezett tárlatomnak is. Amikor az Ipar-kamara elismerését vehettem át, azon gondolkodtam, a legfontosabb, hogy jó bőgőket kell csinálni. Az általam restaurált, háromszáz hangszerre is büszke vagyok. Arra, hogy jó nagybőgőkké váltak, hogy visszaadhattam a lelküket...

R. Zs.

Koncertekről

Ajándékkoncert – kortárs remekművek társaságában

A Szegedi Szimfonikus Zenekar – s ezt kevesen tudják –, immáron évek óta nem egy, hanem több ajándékhangversennyel lep meg bennünket. Az augusztusi Dóm téri koncertek igen nagy népszerűségnek örvendnek: a Szabadtéri Játékok nézőtere valamennyi alkalommal színültig megtelik (anakronizmusként megkockáztatnám: talán még a régi, 6500 fős monstrum esetében is teltházások lennének ezek az estek). Jó lenne, ha minél többen fedeznék föl, hogy nagyszerű zenekarunk júniusban is ad színvonalas ingyen hangversenyt: ilyenkor saját otthonába, a Korzó Zeneháza várja a közönséget, s mindig kortárs zeneszerzők műveit tűzi műsorára. Az idei koncert június 13-án volt, s aki elfogadta a zenekar szíves meghívását, az hatalmas élményben részesült. Különösen nagy zenei élvezet volt e koncert a fuvola kedvelőinek, hiszen két briliáns fuvolaversenyt is meghallgathattunk, e kettő között pedig egy nagyon szép kürtversenyt.

Madarász Iván Erkel- és Kossuth-díjas zeneszerző régóta kedves vendégünk, barátunk, szinte már művészi családtagunk; az ezen az esten felcsendülő Concerto FLA c. fuvolaversenye pedig szintén régi ismerősünk: 2009. december 3-án a Vántus István Kortárszenei Napok záróhangversenyén a sajnálatosan hamar eltávozott Gyöngyössi Zoltán szólójával hallhattuk először Szegeden. Madarász zsenialitása, sokszínűsége újra és újra ámulatba ejt bennünket, ő az, aki egymásután ontja a tökéletes műveket, melyek megismerésével a kortárszene legmakacsabb opponensei is megszelídülnek. Matuz Gergely – kinek szegedi gyökerei is vannak – hatalmas professzionalitással és játékos könnyedséggel játszotta el a FLA-concertot, a lehető legtermészetesebbnek érzékelte a mű időnként rendkívüli kihívásait.

Malek Miklós a magyar könnyűzene egyik kiemelkedő alkotója, a klasszikus könnyűzenéé, mely a tehetségen kívül maximális szakmai felkészültséget igényel. (Tegyük hozzá azonnal: Malekhoz hasonló könnyűzenei zeneszerzők ma már alig vannak.). Kürtversenye rendkívül üde, kellemes része volt a „kortárs-korzonak”: e darab felépítésében szakszerűen követi a műfaj törvényeit, ugyanakkor eredeti anyagokból készült, egyetlen mozzanatában sincsenek áthallások. Kecskés György Szeged egyik kimagasló művésze, aki köztünk vált már sok-sok évvel ezelőtt hangszere egyik legkiválóbb reprezentánsává, hajlékonyságát, líraiságát, ugyanakkor virtuozitását e műben is megcsodálhattuk. A szerző maga vezényelte művét, elegánsan, mosolyogva.

Örvendtes, hogy a koncert szervezői megismertették a szegedi közönséggel Mezei Szilárd vajdasági, zentai

zeneszerzőt és többhangszeres művészt, s igen szerencsés volt a műválasztás is, hiszen az alkotó a Versenymű fuvolákra c. művében számos oldalát mutathatta föl. Most is fölkaphattuk a fejünket, mint már annyiszor: mennyire keveset tudunk a tőlünk alig 20-30 kilométerre, de a határon túl élő alkotókról, művészekről. Felfedezés volt Mezei, aki pedig már tiszteletre méltó életművet és zenei előadóművész pályát mondhat magáénak. Most hallott művének egyedülálló érdekessége, hogy lényegében valamennyi fuvolatípus megszólal benne, a ritkán hallható basszusfuvolától a piccoloig. A szerző e hangszereket teljes tudással alkalmazza, a kortárs zenének pedig minden csínját-bínját mesterien használja fel, különös előszeretettel az aleatóriát. De éppen e sűrű környezetben válik megható mozzanattá, amikor egyszerűen csak egy régi magyar népdal csendül föl a szólista előadásában. Itt és Gergely művészi teljesítményére már alig lehet felsőfokú jelzőket találni. Önmagában a többféle fuvola egymásutáni megszólaltatása is komoly felkészültséget igényel; Mezei pedig a végsőkig tágtítja a hangszer(ek) játéklehetőségeit, a sok improvizatív és fél improvizatív részlettel pedig egyaránt ad lehetőségeket és felelősséget szólistának, zenekarnak.

A Mi Zenekarunk a koncert nem mindennapi kihívásainak igen magas színvonalon tett eleget: valamennyi hangszercsoport magasan teljesített, bizonyítva, hogy a szegedi szimfonikusok a kortárszene világában épp olyan otthonosan mozognak, mint az olasz operákéban. E koncert két legnehezebb művének (Madarász, Mezei) dirigense a Liszt-díjas Gyüdi Sándor volt (aki július 1. óta ismét a zenekar igazgató-karnagya), a két mű maximálisan tökéletes betanításával és vezénylésével ismét nagyot alkotott.

Remek gondolat, hogy minden mű előtt hangulatos beszélgetésre került sor mindhárom, jelen lévő szerzővel; e beszélgetések házigazdája Lukácsné Győző volt, aki barátságosan, természetesen, poentírozva kérdezgette komponista vendégeinket. Ezt a remek hangversenyt június 14-én megismételte a zenekar Magyarokanizsán is: itt a Madarász- és Mezei-fuvolaverseny hangzott fel.

Örömmel várjuk a kortárs korzó további koncertjeit; reménykedjünk abban, hogy egyre több érdeklődőt sikerül megnyernünk e hangversenyek közönségének. S biztatjuk a Szegedi Szimfonikus Zenekart: játsszon minél több XX. századi és kortárszenét, mert nagyon jól adja elő e korszakok műveit. S az élő szerzők meghívása mellett ne feledkezzen meg a már az Örökkévalóságba költözött, a múlt század második felében élt mesterekről, köztük a szegedi születésű zseniális komponistáról: Durkó Zsoltról sem, kinek utóljára 19 éve szólalt meg nagyszabású műve (Zongoraversenye) szülővárosában...

(Kiss Ernő)

Mindszenty győzelme

Monumentális ősbemutatóra került sor a Szegedi Egyházzenei Heteken: a több mint egy hónapos hangversenysorozat legnagyobb szabású eseménye Király László Devictus vincit c. oratóriumának ősbemutatója volt június 5-én, a Szegedi Dómban (legyünk túl ez írás egyetlen negatív mondatán: ezen alkalommal is bebizonyosodott, hogy e katedrális építészeti és akusztikai szempontból egyaránt nem alkalmas oratórium hangversenyekre).

Az oratórium szövegét maga az Erkel-díjas zeneszerző állította össze, de a mű megalkotására a nemrégiben elhunyt Polner Zoltán (1933–2017) költő inspirálta; ő írta meg a narrációt és több ária szövegét, pontosabban: az ő költeményeit zenésítette meg Király László, csakúgy, mint a szintén rendkívül jelentős, 2015-ben bemutatott Katyń Requiem esetében. A Mindszenty-oratórium eredetileg a hercegprímás születésének 125. évfordulója – 2017. március 29. – alkalmából került volna bemutatásra, olvashatjuk a Szeged Antológia 2015 c. kötetben: ebben a kiadványban jelent meg először nyolc vers az oratórium szövegéből. (Sajnos, a kiváló költő nem érthette meg a mű bemutatóját: 2017. november 21-én elhunyt.)

Király László rendkívül magasszintű dramatikus oratóriumot alkotott, minden ízében tökéletes művet; az eddigi magyar oratórium irodalom egyik legkiemelkedőbb zenei monumentumát. A több mint kétórás alkotás folyamatos zenei élményt nyújt: a klasszikus oratóriumelemeket huszonegyedik századi köntösben tárja elénk, hangja egyéni, egyénien szép: a zenekari részletek, az áriák, a kórustablók, a narráció, a dramatikus és a lírai elemek ökonomikusan olvadnak egymásba. Óriási pozitívum, hogy a kifejezetten dramatikus tételek – így például a megrázó vallatási jelenet – is oratorikusak, a szerző érezhetően erősen figyelt arra, hogy ne váljanak operássá. Számos alkalommal járja át igen erős katarzisz a művet hallgatókat, s nemcsak az oratórium fináléjában. Bravúros, ahogyan parafrázeálja 1956-hoz érkezve a szerző az Egmont-nyitányt, a záró apoteózishoz közeledve pedig még Himnuszunkat is.

Polner Zoltán ihletett, szép verseket és szuggesztív narrációt írt; emlékéit nem bántjuk meg, ha leírjuk: a hat nyelven íródott szöveg azonban a főhős, Mindszenty Áz édesanya c. könyvből átemelt visszaemlékezésekkel és versekkel vált teljessé. Valamennyi szereplő dicséretet érdemel. A hercegprímás szerepét Szélpál Szilveszter varázsolta elénk: karaktere, szárnyaló hangja, a nehéz szóló igényes megformálása egyaránt méltó volt a nagy történelmi hőshöz. Pataki Ferenc – egyetlen prózai szereplőként – a lehető legideálisabb narrátor volt, remek szövegmondásával végig izzásban tartotta a történetet. Szépséges áriákat kapott az Égi édesanya és a Földi édesanya, melyeket gyönyörűen szólaltatott meg Kővári Eszter Sára és Laczák Boglárka. Különlegesen szép szín-

felt volt Raáb Gábor autentikus héber zsoltárosa. Éretten, szépen énekelt a tehetséges Paillot Ábel, sikerült megmutatnia, hogy a gyermek Mindszentyben már benne volt a későbbi nagyformátumú férfiú; a Vallatótiszttal erősen negatív figuráját pedig tökéletesen, mérték-tartóan hozta Makkos Ambrus.

Az oratórium műfajspecifikus két legfontosabb szereplője ezúttal is a zenekar és a kórus volt. Nem lehet eléggé magas szuperlatívuszokkal illetni az Aradi Állami Filharmónia Énekkarát és karigazgatóját, Robert Daniel Rádoiaş: a zeneszerző jelentős zenei tömböket bízott rájuk, melyeket ők dinamikai árnyalatokban gazdag, egységes, erős hangon szólaltattak meg. A Szegedi Szimfonikus Zenekar minden tekintetben makulátlanul és teljes átéléssel játszotta Király művét, melyet nagyszerűen épített fel és remekül vezetett végig Gyüdi Sándor Liszt-díjas karmester.

Király László és a művet előadó szereplők hatalmas tettet hajtottak végre az ősbemutató estjén: az oratórium grandiózus előadása mellett minden eddiginél teljesebben mutatták fel Mindszenty képét, győzedelmes személyiségét, nagyságát. Nagyon fontos lenne, hogy járja be az egész világot, szólaljon meg mindenütt, ahol csak magyarok élnek, ismertesse meg minél több hívő és nem hívő emberrel a Nagy Hercegprímást.

Kiss Ernő

Munka és művészet – a teherbírás határterületén

A Wiener Philharmoniker a Salzburgi Ünnepi Játékokon

Aligha túlzás hősiességgént feltüntetni azt, amire a Salzburgi Ünnepi Játékok keretében évről-évre vállalkozik a Bécsi Filharmonikus Zenekar. 1922 óta állandó főszereplője a programsorozatnak, teljesítményét számos operaelőadás és hangverseny dokumentum-értékű megörökítésén túl a Festspielsdokumente kiadványsorozat keretében forgalmazott felvételek alapján elismeréssel értékelhetjük. Az együttesben, amely tavaly ünnepelte fennállásának 175. évfordulóját, minden bizonnyal átöröklődik az a szellemiség, amely elengedhetetlen a különleges erőpróbához.

Az idei program keretében négy opera előadásában vettek részt (A varázsfuvola és a Salome 7-7 alkalommal szerepelt a műsorban, a Pikk dáma hatszor, Hans Werner Henze egész estét betöltő egyfelvonásosa, a Bakkhánszónok pedig négyszer), továbbá tíz hangversenyt adtak. Tették mindezt július 27-e és augusztus 30-a között. Könnyű kiszámolni, több a fellépésük, mint a nap – tehát nem ritkán úgy alakultak a fellépéseik, hogy délelőtti hangverseny, este pedig opera. Elképesztő teljesítmény akkor is, ha tudjuk, hogy nem minden zenekari tag szerepel valamennyi előadáson, és a nagylétszámú vonószólamok tagsága is módosul alkalmanként.

Mindez persze csak a „látszat”, tehát az, ami közönség elé kerül a munkából – a többi javarészt a kulisszák mögött zajlik, a próbafolyamatok keretében (azért

„javarészt”, mert esetenként nyilvános főpróbákra is sor kerül, amelyek koncertélménnyel érnek fel a hallgatóság számára).

A négy operában négy karmester állt az együttes élén – A varázsfuvola dirigense Constantinos Carydis volt, a Salome karmestere Franz Welser-Möst, a Pikk dámáé Mariss Jansons, a Bakkhánsnóké pedig Kent Nagano. Szép névsor.

Hasonlóképp reprezentatív a hangversenyek karmester-listája is: Andris Nelsons, Esa-Pekka Salonen, Riccardo Muti, Herbert Blomstedt és Franz Welser-Möst (az utóbbi egyszer, Muti háromszor, a többiek kettőt alkalommal vezényeltek).

Riccardo Muti ezúttal nem vezényelt operát, ez is indokolja, hogy kiemelt szerepet játsszon a hangversenysorozatban – merthogy neve mágneses vonzerő, nem kétséges, hogy sokaknak már az is „megéri”, hogy őt lássák vezényelni, függetlenül a műsortól. És akkor már ismerős vizeken evezünk: műveket avagy interpretációkat hallgatunk?...

Korábban Karajan magának tartotta fenn, hagyományosan Muti „örökölte” augusztus 15-t (Nagyboldogasszony a katolikus egyház legnagyobb Mária-ünnepe: Szűz Mária mennybemenetelének napja) – ekkor került sor a harmadik (azonos műsorú) hangversenyre, s ezt sugározta élő adásban az Ől is. Matinékoncert volt, csakúgy, mint az előző napi – az első előadásra 12-én, vasárnap este került sor. Nem szokatlan Salzburgban a késői hangversenykezds, így nem tekinthető különlegesnek a 21 órai kezdet – az viszont igen, hogy ennek az estnek a hallgatósága kevés maradandó élményt vihetett magával.

Schumann C-dúr szimfóniája (Nr. 2, C-dúr) még csak koncentrált főpróba-léggört sem árasztott – laza beemelegítés volt, amikor a zenekar csak arra számíthatott, hogy a zene „vizuális műfaj”, a hallgatóság „nézőkből” áll (nem véletlenül született a tréfás mondás, hogy az ember: Augentier!). Ám a látvány sem tudott függetlenedni a hangzástól – Muti nem igyekezett „elterelni a figyelmet” a zenekari teljesítményről, amely értelemszerűen összefüggésben volt az ő érdektelenségével. Schubert Esz-dúr miséje némi kárpótlást jelentett, elsősorban a kórusnak köszönhetően (Konzertvereinigung Wiener Staatsoperchor, karigazgató Ernst Raffelsberger). Így azoknak, akik fenntartás nélkül hisznek a világranglistát vezető fesztivál kritikán-felüliségében, nem kellett a fülükre hallgatva megkérdőjelezniük ezt a vélekedést. De mindenképp szomorú, hogy ilyesmi előfordulhat – hiszen lehet, hogy valakinek épp ez az egyetlen előadás jelentette „A” fesztiválélményt... Akinek pedig ez jutott, sovány vigasz, hogy aznap délután a zenekar Salome-előadásban vett részt (ráadásul az előző nap nem volt fellépésük).

Annál tiszteletreméltóbb, hogy a Bakkhánsnók premierjének másnapján teljes koncentrációval vettek részt a Blomstedt-vezényelte műsor nyilvános főpróbáján. Ez

a főpróba teljesértékű koncertélményt adott, többletélménnyel. A 91. évét betöltött dirigens a hangversenyműsor második részét koncertszerűen játszatta – Bruckner IV. (Romantikus) szimfónia –, majd szünet után műhelymunka keretében foglalkozott Sibelius IV. szimfóniájával. A Festspielfreunde, az Ünnepi Játékok baráti (támogató) köre volt a kedvezményezett közönség, olyan zenerajongók, akik rendszeresen figyelemmel követik a fesztivál eseményeit. Megtöltötték a Grosses Festspielhaus nézőterét, és alig lehet rossznéven venni, hogy a pódiumtól távol ülők közül néhányan nem várták meg a műhelyfoglalkozás végét. Blomstedt valóban próbált, a zenekarral foglalkozott, s még a közel ülőknek is jobbára az auditív megfigyelésekre kellett hagyatkozni – arra, hogy az instrukciókat követően mi változott a hangzásban. Ez lényegi „hallásgyakorlat” volt.

Álságos lenne ilyen szituációban felemlíteni a hangszeresek munkájának játék-jellegét – az viszont megint bebizonyosodott, hogy a felkészült muzikusokat a kiemelt munkafolyamat során is érdemben inspirálja, ha érzik-tudják: a karmester mindenkor a megszólaltatandó műre koncentrál; pontosabban, arra, hogy mindazt megszólaltassa a zenekar, ami a partitúrából számára és együttesre számára kiolvasható. Blomstedt úgy áll együttesre elé, mintha utolsó lehetőségét élné, és igényes-szép produkcióval akar búcsúzni – nála ez nem életkorból adódik, hanem abból a felelősségből, amellyel a mindenkori műsorhoz közelít. Ez a szemléletmód nem téveszti el hatását a zenekari játékosokra!

(Fittler Katalin)

Nisida angyala

Közel 180 éve elfeledett Donizetti-opera koncertszerű ősbemutatója a londoni Covent Garden operában

Nisida, egy parányi, ám annál festőibb Nápoly melletti sziget Donizetti kifejezetten Párizs számára komponált, de végül soha be nem mutatott négyfelvonásos operájának színhelye. A tragikus történet 1470-ben, a Nápolyi Királyság idején játszódik, egyik hőse pedig – a cselekmény szerint akkor még nőtlen – I. Ferdinánd nápolyi király, aki a történelmi tényeket tekintve a mi Mátyás királyunk jövődő második apósa, vagyis Aragóniai Beatrix királyné apja volt. Hogy ki az angyal, azt az első olvasatra kicsit zavarosnak tűnő szövegekönyvből nem könnyű kihámozni, de az opera végére egyértelművé válik, hogy az aprócska sziget lakói az uralkodó főnemesi rangú spanyol metresszét tisztelik angyalként, nem pedig a király riválisát, a Sylvia nevű főhősnőbe reménytelenül szerelmes, és a rá kimért halálbüntetés fenyegetése elől a szigetre menekülő fiatal katonát, a csalódásában szerzetesi fogadalmat fontolgató Leone de Casaldit. A négyfelvonásos opera csaknem három óras tiszta játékidejű zene, mindössze egyetlen felvonásközi szünettel. A mintegy 800 oldalas partitúrát több, mint nyolc éven át tartó aprólékos munkával rekonstruálta

egy fiatal, olasz zenetörténész, *Candida Billie Mantica*, a Southamptoni Egyetemen 2008-ban megkezdett doktori tanulmányai keretében.

Az utóbbi években előkerült néhány jelentős zeneszerző elkallódott, vagy kiadatlan kompozíciója. Ezek közé tartozik többek között *Igor Sztravinszkij* 1909-ben *Rimszkij-Korszakov* halálára komponált Gyászéneke, ami 2015-ben bukkant fel, a Szentpétervári Konzervatórium költözésekor, vagy *Giacomo Puccini* egy magántanítványa számára komponált huszonegy kiadatlan fiatalkori orgonaműve, amelyeket 2017 májusában a Luccai Klasszikus Zenei Fesztiválon hallhatott a közönség. Az opera műfajában pedig legutóbb, augusztus 19-én *Liszt Ferenc* befejezetlen operájának, a *Sardana-palónak* ősbemutatójára került sor (<https://www.youtube.com/watch?v=-Iq5CMNrHNU>), úgyszintén koncertelőadásban a *Weimari Staatskapelle* és főzeneigazgatója, *Kirill Karabits* előadásában. Az itáliai belcanto – jelesül Bellini és Donizetti – stílusában Weimarban komponált opera első felvonásának 111 oldalból álló kézírata, bár katalogizálva volt, mégis több mint egy évszázadig porosodott a Goethe-Schiller Archiv mélyén, míg a Cambridge-i Egyetem zenetörténész professzora, *David Trippett* állhatatos munkájának köszönhetően megszólalhatott keletkezése helyszínén, és a tervek szerint a jövő évadban Budapesten is bemutatásra kerül.

Donizetti művének, a *Nisida* angyalának sorsa azonban kicsit más. Ebben az esetben ugyanis nem egy befejezetlenül hagyott, fizikailag megsemmisült, elveszítettnek hitt, vagy kiadatlan fiatalkori műről van szó, hanem egy olyan kompozícióról, amelynek egyetlen autográf partitúrája a meghiúsult bemutató miatt szétszóródott, zenei anyagának egy részét pedig – csaknem ízekre szedve – más operákban hasznosította a zeneszerző. A különböző párizsi könyvtárakban kusza összevisszaságban elheverő kottalapokat *Candida Mantica* a kirkósjátékhoz hasonlóan, kitarító türelemmel illesztette össze.

1838 őszén, Párizsba költözésekor Donizettinek három mű komponálására volt szerződése az Operával, és tervei között szerepelt a *Roberto Devereux*, valamint a *Szerelmi bájtal* átdolgozása is a Théâtre Italien énekesei számára. A Théâtre Italienben aratott sikert követően a zeneszerző a *Poliuto* francia változatának befejezésén dolgozott, *Les Martyrs* címmel, valamint második operáját, az *Alba herceget* fogalmazta az Opera számára. A *Poliuto*val párhuzamosan azonban a *Lammermoori Lucia* Reneszánsz Színházbeli bemutatójára is készült. A legtöbb egykorú vélemény szerint a boldogtalan skót menyasszony története volt az a mű, amely a Reneszánsz Színház költségvetését egyesbe hozta, talán először és utoljára a színház kérésélettű története során. A párizsi Salle Ventadourban 1838 októberében megnyitott Théâtre de la Renaissance igazgatója, *Anténor Joly* a *Lammermoori Lucia* 1839 augusztusában aratott első-

rő sikerén felbuzdulva egy új operát is rendelt a zeneszerzőtől, aki az előző évben, mindössze néhány nappal a Théâtre de la Renaissance megnyitása előtt tette át székhelyét a francia fővárosba, és annak közelében vett ki lakást, majd nem sokkal a színház csődje után visszaköltözött Milánóba. A zeneszerző, a színház igazgatója, valamint a két librettista, *Gustave Vaëz* és *Alphonse Royer* által aláírt szerződés a tervezett új opera, vagyis a *Nisida angyala* próbáit 1840 februárjára tűzte ki, közvetlenül a premiert megelőző időszakra. A partitúra lényegében már 1839 utolsó napjaiban készen állt, és magában foglalt néhány részletet Donizetti 1834 körül valószínűleg Nápoly számára komponált, de befejezetlenül hagyott semiseria operájából, az *Adelaide*-ból is. Annak ellenére, hogy valamennyi alkotó betartotta a szerződésben foglalt határidőket, és a színpadi próbákat is elkezdték, a bemutatóra csak nem akart sor kerülni. Végül 1840 májusában a Théâtre de la Renaissance csődött jelentett, aminek következtében Donizetti első párizsi operájának előadása is végleg lekerült a napirendről. A zeneszerző számára egyértelmű volt, hogy a megrendelő Reneszánsz Színház csődje után szinte semmi esélye nem maradt a *Nisida angyala* előadására, a mű mélyreható átdolgozása nélkül. Itáliában a cenzúra miatt nem lehetett volna színre vinni egy olyan darabot, amelynek témája az uralkodó és metressze közötti szerelemföltés, amelybe ráadásul egy szerzetes is – igaz, az isteni megbocsátás, valamint a pápai akarat megszemélyesítőjeként – involválva van. Párizsban pedig az egyes színházak pontosan körülhatárolt, ráadásul engedélyhez kötött műfaji konvenciói nem engedték meg a mű változatlan formában történő bemutatását. Az opera így „kárba mentnek” volt tekinthető. Közvetlenül a Reneszánsz Színház bezárása után egy darabig még élt Donizettiben a remény, hogy a recitatívók prózai dialógusokká való átdolgozásával a mű megmenthető lesz az Opéra-Comique számára, de a prima donna, *Giulietta Borghese* – aki egyébként *Az ezred lányában* Marie szerepét is alakította – nem hosszabbította meg szerződését a színházzal, így módon keresztülhúzta a zeneszerző számításait.

A párizsi zenés és prózai színházak műfaji kereteit Napóleon rendeletileg igyekezett szabályozni még 1807-ben, pontosan meghatározva, hogy melyik színház, milyen műfajú darabokat játszhat. A licenchez kötött szabályozás egyrészt az anyagi források hatékony felosztását, másrészt a konkurencia visszaszorítását célozta. Ennek értelmében a három állami szubvencióban részesülő zenés színház – az Opera, a Théâtre Italien és az Opéra-Comique – eltérő műfajú zenés színpadi művek előadására kapott monopóliumot. Közülük is természetesen az Académie Royal de Musique vagyis az Opera volt a legmagasabb presztízsű. Mintegy hetven tagot számláló zenekara konzervatóriumot végzett muzikusokból állt. Történelmi tárgyú ötfelvonásos operákat adtak elő, valamint baletteket. A Théâtre

Italien adott otthont az olasz nyelvű repertoárnak, az Opéra-Comique-ban pedig prózai dialógusokkal ellátott francia nyelvű zenés műveket adtak elő. 1838 vége és 1840 közepe között e három zenés művet játszó színházhoz egy negyedik is társult, a Théâtre de la Renaissance, ami kevesebb, mint másfél esztendeig működött. A prózai színházak közül kettő élvezett állami támogatást: a Théâtre Français és a Théâtre Royal de l'Odéon.

Az állami szubvenciót élvező öt színház mellett több magánszínház is létezett, amelyek vígjátékokat, vaudevilles-eket, melodramákat és pantomimeket adtak elő. Mindegyik színház rendelkezett zenekarral, tekintve, hogy a különféle műfajú darabok nyitányt, kisérrőzenét, dalokat, énekes számokat és táncbetéteket is tartalmaztak. A zenés műfajok között azonban meglehetősen szabad volt az átjárás, és ez tág teret engedett az egyes műfaji licenckel meglehetősen kreatív gyakorlati értelmezésének. A Nisida angyalát megrendelő Théâtre de la Renaissance például színdarabokat és zenés színműveket egyaránt játszott. Ugyanakkor kérdéseket vet fel, hogy vajon miként tűzhetette műsorára a Lammermoori Luciát, amelynek műfaji meghatározásaként a zongorakivonaton és a librettón egyaránt a „nagy opera három felvonásban szerepel, és a nagyopera abban az időben kizárólag az Opera számára fenntartott műfajnak számított. Az opera francia változata ugyanakkor nem állt távol a zsáner opera műfajától sem, ami definíciója szerint „prózai dialógus nélküli opera, énekelt recitativókkal, az olasz operák modorában”, bár a három felvonásos szerkezet, a francia nyelvű átültetés és a tragikus regiszter okán már meghaladta annak műfaji kereteit. Ennek ellenére a korabeli kritika is zsáner operaként értékelte a darabot.

Első látásra a Nisida angyala teljesen új műnek tűnik, és a sajtó is ekként fogadta. Bizonyos mértékig ez meg is felelt a valóságnak: új librettóra készült, és látszólag a zene is új volt, ellentétben a Lammemoori Luciával, vagy *A mártírok* (Les martyrs) címen átdolgozott Poliutóval. Valójában a Nisida angyalának hét száma is az Adelaide-ből származott. Akárcsak a tervezett Adelaide, a Nisida angyala is a semiseria műfajba tartozó, komikus elemekkel tarkított tragikus opera, amelyek itt Don Gasparnak, a király mindenésének buffo karakteréhez társulnak, s akinek még az Adelaide-ből szinte változtatás nélkül átvett első áriájából három évvel később a *Don Pasquale* „Un foco insolito” (magyarul „Asszonykám édes” szövegkezdettel híressé vált) „keringő” dallamát hasznosította.

A Nisida angyala kárba vesztett zenéjének „újrahasznosítására” a színház bezárása után egy hónappal kínálkozott újabb alkalom. Az Opera új igazgatója, *Léon Pillet* vélhetően szeretője, *Rosina Stolz*, a színház akkori prima donnája ösztönzésére arra kérte Donizettit, hogy az Opera számára készülő második nagyoperáját, az Alba herceget a Nisida angyalával helyettesítse. Eleget téve a kérésnek Donizetti a Kegycenővé (La favorita)

dolgozta át a meghiúsult opera mintegy felét, a műfaj szabályainak megfelelően a komikus elemek elhagyásával. A Nisida angyalának a címszereplő Sylviát megszemélyesítő tervezett énekesnőre, a Lammermoori Luciát a párizsi bemutatón éneklő *Anna Thillonra* szabott énekszólámát a Kegycenő Leonórájának mezzoszoprára fekvése váltotta fel, Rosina Stolz hangfajához és vokális adottságaihoz igazítva. Egyebekben a zeneszerző mintegy 470 oldalt vett át a Nisida angyalából a Kegycenőbe, lényeges változásokat eszközölve a szövegben, az énekszólámokban és a hangszerelésben, helyenként pedig az áriák formai szerkezetét is a megváltozott drámai kontextus kívánalmainak megfelelően módosította. A Kegycenőben fel nem használt részeket a francia Nemzeti Könyvtár mindkét opera elvetett vázlatával együtt 18 dossziében, vegyes összevisszaságban őrzi. Magának az operának a rekonstrukciója – partitúra hiányában – a szövegekönyv egy munkapéldánya alapján készült, ami az egyik librettista, vélhetően Vaéz kezétől származik. A Candida Mantica által készített közreadás végül 98%-ban rekonstruálta az operát, *Martin Fitzpatrick* közreműködésével, aki a mindössze vokális és basszus szövegekben megőrzött vázlatok alapján a hangszerelést végezte, valamint előjátékot komponált a darabhoz a Párizsban fellelt zenekari részek, az Adelaide-ből származó részletek, valamint a Kegycenő balettzenéje alapján. A fennmaradó 2% lehetséges rekonstrukciós javaslat a címszereplő harmadik felvonásbeli áriáját érinti. A címszereplő Sylvia harmadik felvonásbeli kettős áriájának zenei anyagából mindössze a lassú cantabile rész, és a gyors záró cabalettához vezető „tempo di mezzo” szakasz maradt fenn, a recitativo és a cabaletta viszont nem. A ránk maradt libretto- vázlatban a cantabile vesszorait kihúzták, és ezzel összhangban Donizetti autográf partitúrájában is át vannak húzva annak utolsó ütemei, míg az előzményeket minden bizonnyal elvetette. A most bemutatott változat számára azonban megőrizték a lassú cantabile szakaszt, és hozzákapcsolták azt a gyors tempójú cabalettát, amelyet Donizetti 1843-ban a *Maria Rohan* párizsi premierjére komponált. Ez a javaslat – Candida Mantica véleménye szerint – mindent felhasznál Donizetti fennmaradt zenéjéből, ugyanakkor virtuóz cabalettával ajándékozta meg a szopránt, vélhetően az ária végső változatának szellemében.

A kivételes alkalomra való tekintettel az Opera Rara (www.operarara.uk) és a Királyi Operház (www.roh.org.uk) minden igényt kielégítő szereposztásban mutatta be a művet. A két előadáson készült felvételtől tavaszra CD-felvételen is megjelenik a mű, ami az Opera Rara részéről a 25. Donizetti-felvétel lesz, az ősbemutatót vezénylő karmesternek, Sir Mark Eldernek pedig a kilencedik lemeze, amit a Társaság számára készít. A címszerepet éneklő libanoni-kanadai szoprán, *Joyce El-Khoury* napjaink egyre emelkedő sztárja. Megjelenése inkább sötét, drámai szopránt sejtetne, mint fénylő

Joyce El-Khoury

hangú, világos ragyogású lírai koloratúr énekesnőt, ízigvérig Traviatát. Amennyiben a bevezetőben említett Liszt-töredék, a Sardanapalo budapesti bemutatója megvalósul, akkor csakhamar a hazai közönség is megbizonyosodhat tökéletesen karban tartott, magabiztos koloratúra-technikájáról. Előadásmódja, szerepformálása azonban szinte valamennyi megszólalásakor affektálnak tűnt. E mesterkéeltségtől csak a virtuóz, csillogó koloratúra passzázsokban szabadult meg, ahol önfeledten mutatta be lenyűgöző technikai felkészültségét.

A boldogtalan szerelmes, Leone de Casaldi szerepében saját nevelés, a Covent Garden Opera *Jette Parker Young Artist for the Royal Opera* alapítványának 2015-2017. évi ösztöndíjasa lépett színpadra. A dél-koreai tenor, *David Junghoon Kim* már eddig is pazar sikereket könyvelhetett el: szülőhazája mellett Európa csaknem valamennyi jelentősebb énekversenyéről hozott el díjat. Kellemes tenorja, muzikalitása, valamint a bel canto főlényes stílus és technikai ismerete maradéktalanul alkalmassá tette Leone képességeihez mérten kissé egysíkú figurájának megformálására.

Leone ellenpárját, a hierarchiában is felette álló I. Ferdinánd király szólamát a spanyolos küllemű, és nápolyi születésű basszbariton, *Vito Priante* énekelte. A koncertszerű előadáson is érzékelhető volt, hogy nem csak kiváló énekes, hanem nagyszerű színész is, aki nem véletlenül lép fel rendszeresen a világ vezető operaházaiban. Minden manír nélkül, zeneileg és színészilag egyaránt hitelesen, illúziót keltően jelenítette meg a nápolyi uralkodó fenségesen távolságtartó alakját.

Vérbeli buffo figurát „hozott” *Laurent Nauri* Don Gaspar komikus szerepében. A francia születésű bariton – üdítő kivételként a nemzetközi szereplőgárdá-

ban –, nemcsak tökéletes kiejtéssel szólaltatta meg a király mindent elintézni képes, befolyásos „tótum-faktumát”, hanem jelentős öniróniáról is tanúságot téve, még némi nemzetkarakterológiai karikatúrával is megfűszerezte a meglehetősen öntelten affektáló mindenest, a túlnyomórészt brit operarajongók alkotta közönség kaján derűtségére.

A római pápa képviselőjében mindent eligazítani igyekvő szerzetes, kevésbé árnyalt, meglehetősen statikus, és fölöttébb ellenszenves figuráját alakító *Jevgenyij Sztavinszkij* (a nemzetközi koncertéletben Evgeny Stavinisky) életrajzában örömmel fedeztem fel a budapesti Operaházat is a többi rangos dalszínház sorában. Itthon Méphistophélésként láthatta őt a közönség. Meleg fényű basszusa, kiegyenlített éneklése és muzikalitása révén kiválóan megfelelt a rá mért nem különösebben hálás, és meglehetősen jelentéktelen szerepben. Repertoárját olvasva azonban biztosra vehető, hogy a mostaninál összetettebb alakításokban is maximálisan ki tudja aknázni nagyszerű vokális adottságait. Mindenesetre a vállalkozás komolyságát hangsúlyozza, hogy egy ilyen kevésbé karakteres szerep megformálására is elsőrangú énekest kértek fel, ami a készülő hangfelvétel rangját is nyilvánvalóan emeli majd.

A bemutató zenekarát és a *William Spaundling* karigazgató által betanított kórust a Covent Garden Opera társulata adta, a már említett Sir Mark Edler pedig biztos kézzel irányította a színpadon és a zenekari árokban közreműködő nagyszerű muzsikusgárdát.

Zeneileg a Nisida anyala bensőséges kamarazenei textúrájával, és bel canto dallamosságú hangszeres szólóival tűnik ki, utóbbiakban a kürt jut hálás feladatokhoz. Az opera stílus tekintetben szilárdan illeszkedik Donizetti negyvenes évek elejére kikristályosodott zenei nyelvezetébe, olykor néhány részlet erejéig már-már Verdi korai és középső korszakának egy-egy jellemző zenei zsánerét is megelőlegezve. A zeneszerző Párizsba történt költözését követően a Nisida anyala lehetett ennek a kései, érett stílusnak egyik nyitánya a nagyoperánál kötetlenebb zsáner opera műfajában, főként a 19. század első évtizedeire jellemző konvencionális áriaformák meghaladása tekintetében. Mindazonáltal a koncertelőadás hallatán a meglehetősen vértelen, valódi konfliktust nélkülöző dramaturgia ellenére is egyet lehet érteni *Roger Parkernek*, az Opera Rara repertoár tanácsadójának véleményével, aki szerint „a Nisida anyala meg fogja változtatni az emberek Donizetti kései stílusáról kialakult gondolkodását, különös tekintettel annak nagyszabású, mindent átfogó zenei inspirációjára”.

Az Opera Rara és a Royal Opera House által kiadott programfüzet információinak felhasználásával:

Kaizinger Rita

Különlegességek-ritkaságok a MÁV Szimfonikus Zenekar két CD-felvételén

A DELOS kínálata a 20. századi angol zenéből: három szerző egy-egy brácsára és zenekarra komponált műve. És a magyar zenekarát restellkedhet, amiért még a szerzők neve is többé-kevésbé ismeretlenül cseng a számára. Voltaképp

azt a címet is adhatták volna az albumnak, hogy Hommage à Lionel Tertis, hiszen mindhárom kompozíció ajánlása neki szól. E brácsaművész (1876–1975; érdekességként megemlíthető, hogy egy napon született Pablo Casalsal) az elsők közé tartozott, aki előadóművészetével és pedagógiai munkájával egyaránt eredményesen fáradozott azon, hogy megbecsülést szerezzen hangszerének. Érdemeit nem kisebbíti, hogy Walton – a felvételen is hallható – versenyművének bemutatóját nem vállalta (az átütő siker, melyet a bemutató Paul Hindemith aratott, arra készítette, hogy később mégis műsorra tűzze).

Arnold Bax Phantasy for Viola and Orchestra című kompozíciója lassú bevezetést követően három, egymást attacca követő tételből áll – értesülünk az ismertetőből; zenekari akkordok után a szólóhangszer cadenzáját halljuk, amelyhez fokozatosan társul a zenekar. A tételek inkább szakaszoknak hatnak (amelyek maguk is szakaszokból állnak össze, miközben a melodikus anyagban alig érezhető a tematikus feldolgozás szándéka), s a hallgató nem tudja elhessegetni a gondolatot, hogy kíséretét hall, és a láthatatlan látvány változásai irányítják a formarészek egymásra következését. Ez a Fantázia akár a Rapszódia címet is kaphatta volna. A brácsaszóló szinte az egész művet „végigéneklí”, a zenekar funkciója a harmóniai háttér-teremtés, és időnként pregnáns ritmikai szegmensekkel formahatárok kijelölése. A faktúra változatosságát szolgálja, hogy néha zenekari szólamok veszik át a szólóhangszer valamely dallamát – de kölcsönös kommunikációra ilyenkor alig kerül sor a szólista és a kíséret együttes között. Az intenzitást a népi hangvételre emlékeztető táncos karakterrel fokozza, és a finálé-érzetet a megemelkedő dinamika is erősíti.

Sir William Walton brácsaversenyével kapcsolatban csupán az ismertetőszövegből derül ki, hogy ez a felvétel az 1929-es (eredeti) verzióból az első hangfelvétel. Hallgatva a háromtételes kompozíciót, hatásos és hálás műsorszámnak bizonyul, habár kétségtelen, hogy magasra emeli a mércét a szólista technikai felkészültségét

illetően (a Bax-műhöz hasonlóan itt is szinte állandóan játszania kell...). A quasi cadenza-jellegű szakaszokhoz társuló zenekari szólisták minden esetben remekelnek!

Minkét kompozícióban hangsúlyozott szerepe van a pentaton dallamfordulatoknak, a versenyműben pedig már-már népdalokra emlékeztetően afféle „kvintváltó” fordulatokra is sor kerül. A nagyobb formai felületek kialakításánál nem ritka a szekvenciázó motívum ismételtetés, ami imitáló fordulatokkal egyúttal hatásos eszköze a fokozásnak.

Üde színfolt a versenymű zárótételének kezdete, a zenekari hangszerek/szólamok imitáló belépésével – ebben a tételben a legszorosabb a kapcsolat szólista és kísérete között. Itt érződik leginkább, hogy a terjedelemhez képest kevés a zenei anyag tényleges „mondanivalója”, és a hamar kifáradó szegmensek igénylik az új motívumok megjelenését.

Kovács János mindvégig gondoskodott arról, hogy a tételek formailag jól felépítettek legyenek, a szólista biztonságban érezhesse magát, miközben a kíséret mindig lehetővé tette szólamának érvényesülését (érzésem szerint a stúdiófelvétel lehetőségeivel is éltek a felvétel készítői, annak érdekében, hogy maximálisan érvényesüljön a szólista – ilyesmi azonban csak akkor biztonságos, ha a kíséret olyannyira kidolgozott, hogy a dinamikai arányok módosítása ellenére is „átjön” játékuk intenzitása).

Másfajta struktúra szerint építkezik Ralph Vaughan Williams Szvitje, amely nyolc különböző karakterű rövid zsánerkép egymásutánja (a legrövidebb nem haladja meg a két percet, a leghosszabb öt és fél perc). Végighallgatása során indokolatlanul hosszúnak tűnik több tétel-szünet (élő előadásnál nem lenne zavaró, látva, hogy az adott időre technikai okokból szüksége van valamely közreműködőnek).

A szólista-választás ideális: Hong-Mei Xiao kristálytisztán, nagy hangon játszik, s vélhetően jól harmonizál az ünnepélyesség iránt fogékony angol mentalitással, hogy ugyanazzal a belső komolysággal játssza a különböző terjedelmű – és súlyú – tételekben is a szólamát.

Első végighallgatáskor a három szerző zenei nyelvének azonossága tűnt fel (nagy része lehet ebben a mindvégig azonosan intenzív brácsaszólamnak), a saját-stílus jegyeinek érzékeléséhez több meghallgatásra van szükség.

Éppen ezért érdemes elolvasni az alapos-informatív kísérettanulmányt is, hogy a nem-angol ily módon értesüljön azokról a hatásokról, amelyekhez zenei anyanyelvi jártasság szükséges (az ír tánczázak zenéjének ismerete jótékony hatást gyakorol a tájékozódásra!).

(DELOS DE 3486)

A NAXOS \u00fasjdons\u00e1ga folytatja a Hungaroton \u00e1ltal megkezdett folyamatot. Ott 2014-ben jelent meg „Imre Sz\u00e9chenyi – Forgotten Compositions” c\u00edmmel t\u00f6bbm\u00fasfaj\u00fa m\u00fasor Sz\u00e9chenyi Istv\u00e1n unokatestv\u00e9r\u00e9nek a m\u00fasveib\u00f3l. Az 1825 \u00e9s

dett bar\u00e1tj\u00e1nak, ifj. Johann Straussnak a n\u00e9pszerűs\u00e9g\u00e9vel.

A felv\u00e9tel vil\u00e1gels\u0151k\u00e9nt r\u00f6gz\u00edt\u00ed a hat ciklust, melyek mindegyike k\u00e9t karaktert\u00e1ncb\u00f3l \u00e9s fin\u00e1l\u00e9k\u00e9nt koncertdarabb\u00f3l \u00e1ll. 2016-ban ker\u00fclt erre sor, miut\u00e1n a M\u00c1V Szimfonikus Zenekar hangversenyen is m\u00fasorra t\u00fctezte ezt a programot. A felv\u00e9tel dirigense Cs\u00e1nyi Val\u00e9ria.

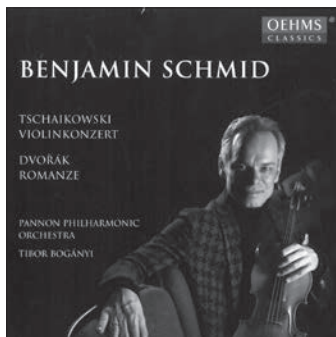
A zenekari t\u00e1ncf\u00fcz\u00e9rek terjedelme nagyj\u00e1b\u00f3l 10 \u00e9s 15 perc k\u00f6z\u00f6tt van. A 18 t\u00e9tel v\u00e9gighallgat\u00e1sa k\u00f6zben a hallg\u00e1t\u00f3 \u00fagy \u00e9rzi, n\u00e9melyiket m\u00e1r ismeri, j\u00f3llehet, csup\u00e1n st\u00edlusuk, fel\u00e9p\u00edt\u00e9s\u00fcik mutat hasonl\u00f3 von\u00e1sokat. A st\u00fadi\u00f3felv\u00e9telek sor\u00e1n azonos akusztikai környezetben ker\u00fcltek r\u00f6gz\u00edt\u00e9sre, s nem csoda, hogy nehéz észrevenni a hangszerel\u00e9s apr\u00f3 elt\u00e9r\u00e9seit. De nem is ez a c\u00e9l – szinte talpal\u00e1val\u00f3nak is elmenne ez a muzsika, a szab\u00e1lyos formar\u00e9szek plasztikusan hangzanak, probl\u00e9m\u00e1tlan, eleg\u00e1nsan sz\u00f3rakozt\u00e1t\u00f3 zene ez. Az\u00e9rt tal\u00e1n \u00e9rdemes lett volna a felv\u00e9teln\u00e9l nagyobb figyelmet szentelni az effektussz\u00e1mba men\u0151 \u00fct\u00f3ssz\u00f3lamoknak, amelyek tov\u00e1bbi szint visznek a hangsz\u00ednpalett\u00e1ra.

(NAXOS 8.573807)

Fittler Katalin

1898 k\u00f6z\u00f6tt \u00e9lt Sz\u00e9chenyi Imre gr\u00f3f 20 \u00e9ves kor\u00e1t\u00f3l k\u00e9t \u00e9vtizedig diplom\u00e1ciai tevékenys\u00e9get v\u00e9gzett (majd országgy\u00fal\u00e9si képvisel\u0151 \u00e9s a monarchia berlini nagyk\u00f6vete lett), s mivel gyermekkor\u00e1t\u00f3l sz\u00e9les k\u00f6r\u00fcl m\u00fasvelts\u00e9ggel rendelkezett, kor\u00e1n megpr\u00f3b\u00e1lkozott maga is a zeneszerz\u00e9ssel. Eredetileg zongor\u00e1ra kompon\u00e1lt t\u00e1nc-t\u00e9telei k\u00f6z\u00fcl t\u00f6bbet (h\u00e1rmas ciklusoknak) zenekarra is \u00e1t\u00edrta, s a 18 t\u00e9tel k\u00f6z\u00fcl csak h\u00e1rom nem jelent meg nyomtat\u00e1sban (1855 \u00e9s ’59 k\u00f6z\u00f6tt). A hangszerel\u00e9sek javar\u00e9sz\u00e9t Szentp\u00e9terv\u00e1rott v\u00e9gezte, ahol zen\u00e9je rendk\u00edv\u00fcl\u00ed n\u00e9pszerűs\u00e9gnek \u00f3rvendett, mondhatni veteke-

A Pannon Filharmonikusok k\u00e9t CD-felv\u00e9tel\u00e9r\u0151l

Karmesternek \u00e9s zenekar\u00e1nak egy sz\u00f3list\u00e1val val\u00f3 j\u00f3 kapcsolata rendk\u00edv\u00fcl gy\u00fcm\u00f3lcs\u00f3z\u00f3 lehet, ezt p\u00e9ld\u00e1zza a Pannon Filharmonikusok k\u00e9t \u00fas felv\u00e9tele. A sz\u00f3lista az osztr\u00e1k Benjamin Schmid, akivel t\u00f6bb, pozit\u00edv fogadtat\u00e1st kiv\u00e1lto

Csajkovszkij m\u00e9lt\u00e1n n\u00e9pszerű Heged\u00fcverseny\u00e9nek diszkogr\u00e1fi\u00e1ja oly jelent\u0151s, hogy – a felv\u00e9telek ir\u00e1nti cs\u00f3kken\u0151 keresletet sem figyelmen kívül hagyva – tiszteletrem\u00e9lt\u00f3 vállalkoz\u00e1s a kiad\u00f3 r\u00e9sz\u00e9r\u0151l egy \u00fasjabb t\u00e9tel hozz\u00e1ad\u00e1sa a terjedelmes list\u00e1hoz. Teg\u00fcik hozz\u00e1, hogy kor\u00e1ntsem l\u00e9gb\u00f3lkapott \u00f3tlekt\u00e9nt tette, hanem a sz\u00f3lista „el\u00f3\u00e9let\u00e9nek” ismeret\u00e9ben. Mik\u00e9nt a CD k\u00eds\u00e9r\u0151f\u00fczet\u00e9b\u00f3l megtudjuk, k\u00fcl\u00f6nleges szerepet t\u00f3lt be Schmid p\u00e1ly\u00e1j\u00e1n ez a versenym\u00fas: 17 \u00e9vesen ezt j\u00e1tszotta a Yehudi Menuhin Nemzetk\u00f6zi Verseny d\u00f3nt\u00f3j\u00e9ben (ahol a 2. d\u00edjon k\u00edv\u00fcl k\u00e9t k\u00fcl\u00f3nd\u00edjat is kapott), majd h\u00e1rom \u00e9vtizeddel kés\u00f3bb a kompoz\u00edt\u00f3 \u00fas kiad\u00e1s\u00fa kott\u00e1ja tov\u00e1bbi m\u00fasveszi inspir\u00e1ci\u00f3k forr\u00e1s\u00e1t jelentette számára. Schmidnek teh\u00e1t m\u00e9ly kapcsolata van a versenym\u00fas\u00e9vel, \u00e9s nyilvánval\u00f3an t\u00f3rekedett arra, hogy az \u00fas k\u00f3zread\u00e1s\u00e1nak az \u00e1ltala is \u00e9rtelmezett, a r\u00e9gebbi kott\u00e1khoz k\u00e9pest elt\u00e9r\u0151 von\u00e1sait is \u00e9rv\u00e9nyre juttassa.

hangversenyen is szerepeltek. A k\u00e9toldal\u00fa „szimp\u00e1tia” jelek\u00e9nt \u00e9rtelmezhet\u0151, hogy k\u00e9t k\u00fcl\u00f6nb\u00f3z\u00f3 kiad\u00f3n\u00e1l megjelen\u0151 CD-ken k\u00f6z\u00f6sen muzsik\u00e1lnak.

Benjamin Schmid mintegy f\u00e9lsz\u00e1z felv\u00e9telt tartalmaz\u00f3 diszkogr\u00e1fi\u00e1j\u00e1n v\u00e9gign\u00e9zve, a 2003-as \u00e9v volt e tekintetben rendk\u00edv\u00fcl jelent\u0151s (h\u00e9t korong megjelen\u00e9s\u00e9vel, ami akkor is k\u00fcl\u00f6nleges teljes\u00edt\u00e9m\u00e9ny, ha a felv\u00e9tel a megel\u00f3z\u0151 t\u00f6bb \u00e9v sor\u00e1n kész\u00fclt). A mostani \u00e9vtizedben kor\u00e1bban k\u00e9t CD-je jelent meg (Max Reger Heged\u00fcversenye \u00e9s sz\u00f3l\u00f3heged\u00fcre kompon\u00e1lt Chaconne-je, valamint Friedrich Gulda eredetileg gondok\u00e1ra \u00e9s f\u00fcv\u00f3szenekarra \u00edr\u00f3t versenym\u00fas\u00e9nek heged\u00fas v\u00e1ltozata). Mindenkepp elismer\u00e9sk\u00e9nt k\u00f6nyvelheti el a p\u00e9csi zenekar, hogy \u0151 lett, Bog\u00e1nyi Tibor vez\u00e9nylet\u00e9vel, a kiv\u00e1lasztott. \u00c9s el\u00e9gedett lehet a k\u00e9t m\u00fasorral is.

\u00c1mde sajnos nem mindig fedik egym\u00e1st pontosan a tervek-elk\u00e9pz\u00e9l\u00e9sek \u00e9s azok kivitelez\u00e9s\u00e9nek eredm\u00e9nyei. A hallg\u00e1t\u00f3 nem tagadhatja: nemcsak els\u0151 hall\u00e1sra \u00e9rzi zavarbaejt\u0151nek ezt az interpret\u00e1ci\u00f3t. Mert b\u00e1rmilyen alapos m\u00fasismeret birtok\u00e1ban sem a k\u00fcl\u00f6nb\u00e9s\u00e9gre „kih\u00e9gyezve” figyel\u00ed valaki az el\u00f3ad\u00e1st, hanem ism\u00e9telten mag\u00e1ra a m\u00fasre kív\u00e1ncsi, \u00e9s ha kor\u00e1bbi emlékeihez k\u00e9pest tov\u00e1bbi széps\u00e9geket fedez fel az interpret\u00e1ci\u00f3 nyom\u00e1n, az \u00e9lm\u00e9ny\u00e9rt az el\u00f3ad\u00f3knak h\u00e1l\u00e1s.

Ebben az esetben a zenekar teljesítménye dicsérete-sebb. Nyilvánvaló, hogy a szólista szívesen játszik az együttessel, amelynek érzékeny partneri viszonyára eleve számíthat. Sajnos, ez az „evele” néha érződik is, amikor szinte kizárólag saját szólamára koncentrálna, annak perfekt-szép megoldására, mintha nem is ott-és-akkor születne az összhangzás. De szerencsére van példa az ellenkezőjére is, amikor szinte párbeszédessé kapcsolódik valamely zenekari szólammal vagy szólistával, illetve, amikor a zenekari előkészítést mintegy megkoronázva teszi hozzá a hangzáshoz szólóját.

Megteszi a magáét az Osztrák Nemzeti Bank által a szólista rendelkezésére bocsátott Stradivari – az „ex Viotti 1718” is –, felejthetetlen tónussal zeng a verseny-mű közéletében.

A kompozíció egésze azonban – épp a szólista szólamának felépítéséből következően – nem mutatja a töretlen ívek-folyamatok sorozatát. Valamennyi résztvevő felkészültségének ismeretében indokolatlan lenne feltételezni, hogy időnként biztonsági megoldásokra törekednek, avagy épp a végleges felvételhez jó „vágópontokat” biztosítandó! Mégis, mintha valami ilyesmi munkálna a háttérben – kiragadott részletek alapján lehet igazán értékelni megannyi szakasz előadását. A szólista szólamában vannak olyan részletek, amelyek kifejezetten „a tanár mintaszere bementése” érzetet keltenek, függetlenül attól, hogy milyen előzményeket követően csendülnek fel, illetve, hogy mi lesz a folytatás. Talán ezt a részleges „didaktikusságot” épp annak a számlájára írhatjuk, hogy Schmid különös gondot fordított a hagyományostól eltérő részletmegoldások kidolgozására. És épp ezért került háttérbe számára is a mű élményszerűsége – s ennek következtében a hallgatónak is.

A versenyművet követően Dvořák F-dúr románca szerepel még a korongon, oldott-szép előadásban. A felvétel 2017. október 1-jén készült Pécsen, a Kodály Központban, azt követően, hogy a felvétel műsora az előző este koncert keretében is elhangzott ugyanott.

(OEHMS CLASSICS – OC 467)

„The complete violinist” – így hirdeti honlapja Bernard Schmidet, utalva arra, hogy repertoárján különböző stílusokozatok, műfajok egyaránt megtalálhatóak. Vannak „specializálódott” művészek,

akik egyetlen kiválasztott korszak zenéjében mélyülnek el, s annak zeneirodalmát életfogytig kimeríthetetlennek tartják. Schmid zenei nyelvismerete ezzel szemben „polyglott”, különböző felvételeit hallgatva nehéz lenne választani, hogy mely területen rendelkezik a legna-

gyobb elhithető erővel a játéka (beleértve a jazzt is). E sokféle zenei nyelvben való jártasság nála rendkívül előnyösnek bizonyult, amennyiben ily módon fejlesztett zenei nyelvérzékét további területeken is kamatoztatni tudja. Diszkográfiájába most került Bartók zenéje, a két hegedűversennyel.

Ennek a felvételnek különböző szempontokból is örülhetünk. Egyrészt, hogy ismételten vállalkozott külföldi kiadó (Gramola) a gazdag diszkográfiájú kompozíciókból új felvételt készíteni, másrészt, hogy további külföldi szólista adja tanúbizonyságát Bartók zenéje nemzetközileg érthető nyelvének, végül, de nem utolsósorban, hogy – a hazai „Bartók új sorozat” felvételének időbeli szomszédságában – újabb zenekarunk interpretációja is megörökítésre került. Mert egészséges jelenség, ha a bartóki életmű prominens darabjai nem „etalon”-interpretációkban merevülnek zenei kövületekké, hanem mind több együttes beszédmódjának eredőjeként alakul ki az adekvátnak érzett előadásmód. A Pannon Filharmonikusok korábbi felvételei között is található Bartók-albumot (műsorán A csodálatos mandarinnal és A fából faragott királyfival), s az itt szerzett (stiláris) tapasztalataik birtokában is megérdemelten jutott nekik ez a lehetőség.

A két mű felvételére 2016 novemberében (No.2) és 2017 januárjában (No.1) került sor – ami még erősítette azt a jelenséget, hogy a kései remekmű ismerete (megannyi „tanulsága”) is visszaköszön a korai kompozíció előadásában. Bogányi Tibor irányításával a zenekar ideális partner a szólista számára. A hangszerelést megjelenítő gazdag hangszínlág, a pregnáns ritmika valamennyi tételnek vitalitást ad, egyszersmind olyan konverzációs légkört teremt, amelybe élmény bekapcsolódni. Schmid zeneiségének tág teret kínál valamennyi tétel; kiváltképp az éteri magasságú hegedűhangokban gyönyörködünk, melyek mintegy szirénhangokként szólnak. A törékeny-széptől az indulatosig terjedő érzelmi skálán a személyesség megannyi arculatát képes ábrázolni. Szép tónust talál az emlékezés fátylának érzékeltetésére, s ilyenkor remekel a zenekar is, mintegy próbálgatva, fáj-e még az emlék. Csak néha regisztráljuk Schmid játékanak „virtuozitását”, amikor szinte a játszanivalótól elvonatkoztatva érzékeljük „technikás” hegedülését (ez a technika persze rendkívül hasznos, amikor tudatosan a kifejezés szolgálatában áll). Az interpretáció nagy erénye az a stiláris biztonság, amellyel – akár első hallásra - közérthetővé tudják tenni a komplex kompozíciókat.

Magyar érdeklődőknek nem felesleges elolvasni a kísérszöveget sem (örvendetes, hogy magyarul is szerepel Christian Heindl írása), tanulságos szembesülni azal, hogy a külföldi mit tart fontosnak közölni az adott terjedelemben életrajzból, műelemzésből (Magyar zene hegedű virtuózoknak).

(GRAMOLA 99138)

Fittler Katalin

Megjelent Bartók Béla zenekari Concertójának partitúrája a Bartók Kritikai Összkiadás keretében

Bartók Béla életműve előadóművészek és kutatók nemzedékeit foglalkoztatja. Zeneszerzői munkásságát a kottakiadás terén az a modern kritikai összkiadás teszi a muzsikusközösség számára egyaránt hozzáférhetővé, amelynek elindítását 2015 őszén, a zeneszerző halálának 70. évfordulóján jelentették be.

Amennyiben a müncheni székhelyű G. Henle Verlag és a budapesti Editio Musica tartani képes a maga számára kitűzött határidőt, vagyis évenként két kötet közreadását, akkor néhány évvel a zeneszerző halálának centenáriuma előtt valóban megjelenhet a Bartók Kritikai Összkiadás valamennyi kötete. A sorozat egyben arra is lehetőséget teremt, hogy az előadóművészek részéről nagy érdeklődéssel várt, mind ez ideig kiadatlan fiatalkori művek, valamint ismeretlen műalakok, nem publikált tételek is hozzáférhetővé váljanak.

Tavaly elsőként az összesen 48 kötetesre tervezett sorozat 37. kötete, a *Gyermeknek* című pedagógiai zongoradarab sorozat látott napvilágot, Vikárius László és Lampert Vera közreadásában, szinoptikus formában, vagyis egymással szemben fekvő oldalakon közölve a zongorára írt népdalfeldolgozások két változatát, az 1909 és 1911 között megjelent első kiadás szerinti szöveget és az 1943-as revidált kottaszöveget. Ezt követte idén februárban a 24. számú kiadvány, Bartók Concertójának partitúrája, amely minden bizonnyal a szimfonikus zenekarok jövőbeni Bartók-játékára is döntő hatással lesz. A játszóanyag megjelenéséig azonban, amire a két Kiadó képviselői ígéretet tettek, a karmesterek számára alapvető interpretációs útmutatást jelent a partitúra kiadás kritikai apparátusának tanulmányozása, ami nemcsak a keletkezés- és recepciótörténet, hanem a fellelhető szövegforrások pontatlanságai, valamint az előadási jelek értelmezése tekintetében is számos novummal szolgál, jelentős távlatokat nyitva meg a kompozíció minél hitelesebb interpretációja felé.

A februárban megjelent kötet bemutatójára 2018. március 14-én, egy kora tavaszi délutánon az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpontja Zenetudományi Intézetének Bartók-termében került sor Tihanyi László zeneszerző, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanára, dr. Vikárius László a Bartók Archivum igazgatója, valamint az Egyesült Államokban tanító Móricz Klára, a Concerto-kötet közreadója részvételével, Farkas Zoltán a Bartók Emlékház igazgatója mo-

derálásában. A G. Henle kiadó képviselőjében jelen volt még Dr. Annette Oppermann szerkesztő, az Editio Musica részéről pedig Kerékfy Márton szerkesztő, a Bartók Archivum munkatársa. A beszélgetés során kiderült, hogy a Concerto közreadásának előkészítő munkálatai már 17 esztendővel ezelőtt megkezdődtek, csak a források összevethetőségének akkoriban még elháríthatatlannak tűnő akadályai, illetve arra alkalmas, vállalkozó kiadó hiányában egy időre megtorpan- tak. A művel való foglalkozás azonban nem szűnt meg teljesen, számos rész tanulmány tette lehetővé, hogy a valamennyi fennmaradt szövegforrás hozzáférhetővé válásával és a kiadás lehetőségének újbóli reményével ismét lendületet vegyen a közreadói munka, az addigi tapasztalatok, tanulságok és azóta felmerült információk fényében. A beszélgetés során Móricz Klára már előrevetített néhány olyan, a kompozícióval, és annak közreadásával kapcsolatos problémát, amelyekre az azt követően „Ártatlan tréfák és időzített bombák: Bartók zenekari Concertójáról (még egyszer)” címmel tartott, zenei bejátszásokkal illusztrált előadásában részletesen kitért. Ezek egyike a mű kétféle befejezése, amelynek keletkezéstörténete viszonylag kevesek előtt ismert.

A Concertót 1944. december 1-jén, egy délutáni hangversenyen mutatta be a Bostoni Szimfonikus Zenekar és zeneigazgatója, a darabot a Koussevitzky Foundation számára megrendelő *Serge Koussevitzky*. Január 13-ig a művet egy-egy koncertpáron még négyszer adták elő, utóbbi kettőn New Yorkban A hangversenyek mellett egy rádióközvetítésre is sor került, december 30-án. Bartók vélhetően a rádióközvetítés után vezetett be néhány módosítást a partitúrába, mert a bostoni koncertelőadásokkal maradéktalanul elégedett volt. A kisebb változtatások a hangszerelést, a tempót és a dinamikát érintették. Ezeknél jelentősebb volt azonban az V. tétel új befejezése. A Clevelandi Zenekar vezető karnagya, Széll György kifogásolta, hogy a Finale némiképp váratlan befejezése bizonytalanságban hagyja a hallgatót, és visszatartja a kitörni ké-

szülő tapsot. Fiának, Péternek 1943. szeptember 26-án írt levelében a zeneszerző maga is arról számolt be, hogy az utolsó tétellel „bajlódott” a legtöbbet. Többször átdolgozta a Finalét, különböző befejezési megoldásokat próbált ki. Az 1945 tavaszán elkészült új befejezés Koussevitzky tetszését is elnyerte. Erről a Boosey & Hawkes kiadóvállalat amerikai képviselője, Hans Heinsheimer tudósította Bartókot, akinek azonban halála előtt már nem volt alkalma hallani a mű új befejezését.

Másik említésre érdemes adalék a Concerto recepciója kapcsán, a negyedik tételben „elrejtett” Sosztakovics-paródia fogadtatása. A magyar közönség előtt általában ismeretes, hogy a Concertóban több korabeli zenemű idézete is szerepel. Az egyik a „Szép vagy, gyönyörű vagy Magyarország” című akkoriban népszerű dal, amely Vincze Zsigmond elfeledett operettjének, *A hamburgi menyasszonynak* betétszámaként a két világháború között a trianoni békeszerződések előtti idilli Magyarország iránti nosztalgiát fejezte ki, a Concertóban pedig a távoli szülőföld jelképévé vált. Vele szemben áll az a dallam, amit a hazai közönség Danilo dalaként azonosít, Lehár Ferenc *A víg özvegy* című operettjéből. A kortárs külföldi elemzők közül is mindössze egyetlen bostoni zeneszerző, *Irving Gifford Fine* ismerte fel, hogy a Concerto *Intermezzo interrotto* című negyedik tételében Dmitrij Sosztakovics 7. „Leningrád” szimfóniájának paródiája van elrejtve, ami akkoriban a legismertebb kortárs művek közé számított az Egyesült Államokban, olyannyira hogy több világhírű karmester – köztük az amerikai premiért végül elnyerő Toscanini – is versengett a bemutató jogáért. A „Leningrád” szimfónia ismertsége ellenére azonban a Sosztakovics-paródiáról sokáig csak szűk körben beszéltek. Először Bartók Péter számolt be róla nyilvánosan, aki később „Apám” című könyvében is megemlékezik erről az epizódról (172.old.). Annyiban azonban a magyar közönség is helyesen azonosította az idézetet, hogy Sosztakovics maga is ismerte Danilo „Da geh' ich zu Maxim” refrénű dalát, ami Hitler egyik kedvenc száma volt, ráadásul Sosztakovics fiát is Maximnak hívták. Mivel Danilo szövegének cinizmusa önmagában is a hazafiatlanság kinyilvánítása, ezért alkalmasnak bizonyult a védtelen szülőföldet letipró vulgáris nyersség kifejezésére. Móricz Klárának a bevezető tanulmányban olvasható, és zenei példákkal alátámasztott megállapítása szerint „a két dallam hasonlóságainak dacára azonban Bartók hangnemválasztása és kísérőfigurái is arra utalnak, hogy modellje Sosztakovics témája volt.”

A most megjelent partitúra-kötetet kézbe véve azonban nem csak a kottaszöveg, hanem a bevezető tanulmány elolvasása és a kritikai megjegyzések tanulmányozása is számos tanulsággal szolgál mindazoknak, akik valóban komolyan szeretnének elmélyülni Bartók reprezentatív zenekari kompozíciójában, akár pusztá

érdeklődésből, akár annak érdekében, hogy a lehető leghitelesebben tolmácsolhassák azt.

Az egyik ilyen fontos tanulsággal a kiadás története szolgál. A fénymásoló gépek elterjedése előtt meglehetősen nehézkes volt egy-egy új mű akár bemutatóra, akár kiadásra történő előkészítése. A kézzel történő másolások, és a próbafolyamat során bekerült javítások átvezetése számos hibalehetőséget rejtett magában. Ez történt a Concerto esetében is, amelynek bemutatója a kitűzött dátumhoz képest több mint fél esztendővel később, többek között ehhez hasonló gyakorlati okok miatt. Az ősbemutatóra Bartók kiadója, a Boosey & Hawkes a partitúráról másolatot készített, ami úgynevezett „lichtpausra” készült, mert azt könnyebb volt sokszorosítani. A partitúra autográf tisztázata a Koussevitzky Alapítvány tulajdona lett. Erről készült az a két fénymásolat (photostat kópia), amelyből az egyik Bartóknál maradt – ebbe vezette a későbbi javításokat –, a másikat pedig a londoni kottametsző használta, aki több – mára elveszett – javítólistát is kapott. A másolók által lichtpausra írt partitúrából további két másolat is készült. Az egyik Koussevitzky példánya volt az ősbemutatón, a másik pedig, ami Bartók javításait is tartalmazta, Reiner Frigyeshez került. A különböző forrásokban található javításrétegeknek azonban nem mindegyikét vezették át az 1946-ban megjelent partitúrákiadásba, ami egyébként a mű mindkét befejezését tartalmazta.

1993-ban Bartók Péter gondozásában jelent meg a Concerto partitúrájának revideált kiadása, amely javította az első kiadás forrásokkal alátámasztható hibáit, mindenekelőtt a hanghibák vonatkozásában. Tekintve, hogy a revideált kiadás során az utánnyomás miatt nem változtathattak az eredeti kottagrafikán, ezért néhány kiegészítés csak az előszóban kapott helyet, másokat pedig kisebb kottával közöltek, ami azt a téves képzetet keltette, mintha alternatív – *ossia* – megoldási javaslatról, nem pedig a zeneszerző végső szándékáról lenne szó.

A kritikai kiadás valamennyi fennmaradt forrás összevetésével a zeneszerző által jóváhagyott végleges verziót igyekezett rekonstruálni. Az alapvető forrásnak tekintendő javított korrektúra levonatok hiánya miatt azonban – Bartók a második levonat korrektúráját már nem tudta befejezni, ráadásul nemcsak egyre elhatalmasodó betegsége, hanem a kiadó hozzá nem értése és a háborús viszonyok is megnehezítették a közreadás munkáját – a mostani kötetben sem kapunk egyértelmű választ valamennyi, a kottaszöveget érintő nyitott kérdésre. Ezekre vonatkozóan azonban a fennmaradt bőséges vázlatanyag, valamint a két legkorábbi, még a nyomtatott partitúra megjelenése előtt készült hangfelvétel összevetése révén a lapalji, illetve a kritikai jegyzetekben szolgál részletes magyarázatokkal a közreadó.

Kaizinger Rita

A zeneműkiadói szerződés – A kottafelhasználás egyes kérdései

Dr. Borzsák Márton disszertációjáról

Mindenki, aki zeneoktatással, előadó-művészettel vagy koncertszervezéssel foglalkozik, naponta megküzd az az áthidalhatatlan gyakorlati problémával, amit a hatályos Szerzői Jogi Törvénynek a kottamásolás teljes tilalmára vonatkozó, lényegében betarthatatlan rendelkezései okoznak. A jelenleg is alkalmazandó LXXVI törvény a szerzői jogról, 1999-ben lépett hatályba, amikor Magyarország még nem volt az Európai Unió tagja, és a reprográfiai technika fejlettsége sem állt azon a fokon, ahová napjainkra elért. Egy ideig, elmentélezendő a vélelmezhető magáncélú fénymásolásokat, a felhasználási jogokkal rendelkező kiadók az úgynevezett reprográfiai díjakból kompenzációban részesültek. Ezt a kompenzációt azonban az *Európai Parlament és a Tanács 2001. május 22-i 2001/29/EK irányelve az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok vonatkozásainak összehangolásáról* szóló – rövid nevén INFOSOC – jogszabály magyarországi harmonizálása révén a Szerzői Jogi Törvény 2004. május 1-jétől hatályos 2003-as módosítása eltörölte. A reprográfiai díjat annak idején vagy a másoló készülék gyártójának, vagy a készülék belföldi forgalmazójának kellett egyszeri alkalommal egy megadott határidőig megfizetnie, ezáltal igyekezőn kárpótolni a kiadókat az ellenőrizhetetlen sokszorosítás okozta üzleti veszteség miatt. Ugyanakkor fizetett az is, aki ilyen gépet üzleti céllal, ellentételezés fejében üzemeltetett. A Szerzői Jogi Törvény 2003-as módosítása óta a kották többszörözésére speciális szabályok vonatkoznak. Ennek következtében 2004. május 1-jétől a törvény kizárja a szabad felhasználások köréből a kotta reprográfiai eszközökkel történő magáncélú másolásának lehetőségét. Ily módon pedig a zeneszerzők és velük együtt a zeneműkiadók is kikerültek a reprográfiai jogdíj kedvezményezettjeinek köréből. Ellentétben más típusú szerzői művekkel, a kották kizárólag a törvényben felsorolt intézmények által (pl. könyvtár, oktatási intézmény, múzeum) és kizárólag tudományos kutatás vagy archiválás céljából többszörözhetők, másolhatók. Archiválási célnak csak az a tevékenységet tekinthető, amikor a megvásárolt vagy legálisan birtokolt kottáról azért készül (egyetlen) másolat, hogy annak tartalma az eredeti kotta esetleges sérülése esetén is megmaradjon. Kottát azonban sem magáncélra, sem nyilvános könyvtári ellátás, sem egyéb belső intézményi cél érdekében nem lehet másolni. (Sztj. 35. § (1) és (4) bek., 21. § (1) bek., 33. § (4) bek., 38. § (5) bek.). Ennek megfelelően a zeneisko-

lák növendékei és a zenészek által saját tanulmányaik és munkájuk könnyítése érdekében végzett kottamásolás is jogellenes tevékenységnek minősül.

A szerzők és a kottakiadványokat elkészítő kiadók ilyen módon csak a hivatalosan kiadott és eladott példányok után részesülnek a munkájukért járó jogos díjazásban. Ezzel szemben a zeneművek magáncélra történő másolásának általános tilalma mellett is megmaradt a zenei szövegek magáncélú reprográfiai többszörözésének lehetősége, ami főként a könnyűzene terén élő szokás. Erre való tekintettel a művek kottáját és szövegét a gyakorlat szerint együttesen kiadó és gondozó zeneműkiadók továbbra is részesülhetnek a reprográfiai jogdíjból. Mivel a reprográfiai többszörözés nem ellenőrizhető sem a nyilvános fénymásoló üzletekben, sem más olyan helyen – pl. irodákban, iskolákban, könyvtárakban -, ahol fénymásoló gép található, ezért – az egyik tekintélyes hazai szakjogász véleménye szerint – „a reprográfiai díj alól való kivétel a kotta esetében sem magyarázható praktikus, vagy egyéb indokokkal.”

Az Európai Unió 2011-re tervezte a szerzői jogokra vonatkozó új, részletes közösségi szabályozás megalkotását, ami lehetőség szerint már figyelembe vette volna az elmúlt évtizedekben lezajlott robbanásszerű technológiai fejlődés következtében megjelent legújabb kommunikációs és reprográfiai eszközök által kínált terjesztési lehetőségeket. A jogalkotás hosszadalmas és bonyolult procedúrája azonban mindezt eddig nem volt képes lépést tartani a félévente újabb és újabb innovációval jelentkező 4.0 -ás technikai haladással. Az Európai Parlament éppen e recenzió írása idején, szeptember 12-én tárgyalta az INFOSOC- irányelv módosítását, igaz elsősorban az on-line letöltések és a nagy szolgáltatók vonatkozásában, ami alapvetően nem befolyásolja a komoly zenei kottafelhasználás eddigi szabályozását, viszont technikai részről mégis iránymutató lehet. Mindaddig azonban, amíg nem jön létre az új, a jelenleginél racionálisabb szabályozás, hiánypótlónak és nélkülözhetetlennek bizonyul minden olyan tanulmány, vagy szakmunka, ami eligazítást jelent napjaink kottahasználati gyakorlatának illegalitásba vesző sűrűjében. Erre a meglehetősen partikuláris és kevésbé látványos feladatra vállalkozott egy fiatal jogász, Dr. Borzsák Márton, aki a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának infokommunikációs szakjogász

képzése keretében írta meg disszertációját „A zeneműkiadói szerződés — A kottafelhasználás egyes kérdései” címmel.

Dr. Borzsák Márton igyekezett alaposan megismerni a kottafelhasználás hazai gyakorlatának szinte valamennyi aspektusát. Felkereste mind a kiadói, mind a felhasználói oldal képviselőit, szerződéseket elemzett, és tekintetbe vett minden olyan gyakorlati kérdést és problémát, amelyek okozói lehetnek a kottafelhasználás terén jelenleg tapasztalható anomáliának. A tanulmány a kiadói szerződés tartalmi elemeinek változásán keresztül tárgyalja a szerzői jog fejlődését hazánkban, megállapítva, hogy „a többszörözés, mint felhasználási forma és annak széleskörű elterjedése [...] meghatározó volt a szerzői jog kifejlődése szempontjából.” Az alapos és érdekes jogtörténeti bevezetés egyik tanulsága számomra az volt, hogy miután a zeneművek kiadói joga alapvetően a könyvkiadás és az irodalmi jogok egyik speciális elemeként fejlődött, ennek alakulására is hosszú időn keresztül meghatározó befolyást gyakorolt az irodalmi alkotások kiadói jogának szabályozása, függetlenül a művészeti ág sajátos, az irodalmi művektől eltérő törvényszerűségeitől. Miután azonban a zeneműkiadói, majd később különösen a hangfelvételi ágazat olyan nagy gazdasági jelentőségre tett szert, hogy a kulturális piac önálló szegmensévé vált, szükségesnek mutatkozott – és részben mutatkozik még jelenleg is – annak minden specifikumára kiterjedő, egyedi szabályozása. Ilyen szabályozás például a zeneműkiadói szerződéseknek már az új Szerzői Jogi Törvény hatályaba lépését megelőzően is lehetővé vált határozatlan idejű megkötése. Ennek oka vélhetően az volt, hogy a jogalkotó is tisztában volt az irodalmi és a zeneművek kereslete iránti különbséggel. A zeneműkiadás minden korszakban egyértelműen olyan hosszú távú befektetésnek minősült, amelynek megtérülése korántsem volt garantált. Különösen igaz ez a kortárs művek vonatkozásában, amelyek iránt mutatózó kereslet a zeneszerző életében általában meglehetősen csekély, ráadásul a hozzájuk kapcsolódó felhasználások időben elhúzódó, gyakran kampányszerű (pl. kortárs zenei fesztiválok) jelleggel valósulnak meg.

A kották felhasználásának az előadóművészeket érintő egyik fontos eleme a bérlés. Ehhez kapcsolódóan Borzsák Márton fontos észrevételt tesz, amikor megállapítja, hogy „a fizikai műpéldányok ellenérték fejében történő használatba adásának lehetősége a védelmi idő lejártá után sem szűnik meg természetesen, azonban a védelmi idő eltelté után a zeneműkiadót megillető bérbeadás joga már nem lesz kizárólagos.” A védelmi időt követően is felmerülhet a kiadó részéről olyan szolgáltatás, amelyért a kiadót ellenszolgáltatás illetheti meg, „de ennek hátterében már nem lesz ott a szerzőt megillető és a kiadónak a szerződéssel átengedett kizárólagos felhasználási jog.” Következésképpen – a szerző ál-

laspontja szerint – „a jogügyletet ettől kezdve kizárólag a Ptk-nak a bérlési szerződésre vonatkozó szabályai alapján kell megítélni, és a jogviszonnyal összefüggésben a szerzői jogi szabályok alkalmazására a továbbiakban már nem lesz lehetőség.”

További érdekes kérdéseket vet fel a már nem védett művek kottáinak újra kiadása, amelynek a szerző álláspontja szerint sincs jogi akadálya. Ilyen eset előfordulhat – és elő is fordul – például a már nem védett zeneművek újbóli kiadása során, amennyiben egy kiadó saját kottaképpel önálló kiadást jelent meg „és a zenemű kottáját értékesítés céljából kereskedelmi forgalomba hozza, még akkor is, ha ezzel nyilvánvaló konkurenciát teremt egy olyan kiadó számára, amely eddig az érintett mű szerzői jogi védelmére tekintettel kizárólagos terjesztési jogokkal rendelkezett, és ennél fogva az adott kottakiadvány vonatkozásában egyedüli szereplő volt a piacon. Ha azonban ehhez az új kiadó az eredeti kiadó kottagrafikáját használja fel változtatás nélkül, vagyis azt egyszerűen lemásolja és az így készült másolatokat saját kiadványként forgalomba hozza, az már felvetheti az áruhamisítás megvalósulását is. [...] Különösen igaz lehet ez arra tekintettel, hogy a kották piacán a kottakiadók szakmai hozzáértésébe vetett bizalom a felhasználói oldal fogyasztói döntéseinek meghozatalát jelentős mértékben befolyásolja.” Ez utóbbi esetben a zeneműkiadót nyilvánvalóan kár éri a jogosulatlanul forgalomba hozott kottákkal összefüggésben, ugyanakkor az ilyen magatartás elleni fellépés – a védelmi idő lejártára tekintettel – már szintén nem történhet meg szerzői jogi alapon. Az ilyen magatartások jogi minősítésének nehézsége, és a rendelkezésre álló jogi eszközök korlátossága, ugyancsak egy specifikus szabályozás kialakítását indokolja – lehetőség szerint a szerzői jog rendszerén belül.

Hogy mennyire árnyaltan értelmezendő a kottafelhasználás különféle formáihoz kapcsolódó jogviszony, azt a továbbiakban számomra a szerző három rendkívül tanulságos jogi levezetése illusztrálta. Az egyik – a tapasztalatom alapján minden kottafelhasználó által értetlenül fogadott - úgynevezett „kottabérlési felárnak” nevezett és nem is nagyon burkolt „pótdíjazás” értelmezésével kapcsolatos. A saját gyakorlati olvasatom szerint, ugyanazért a szolgáltatásért nem lehetne kétszer-háromszor más-más címen díjat fizettetni. Borzsák Márton lényegesen differenciáltabb jogi megközelítése azonban a következő módon indokolja ennek a „felárnak” jogosulatlanságát a szerzői jogilag már nem védett művek kottái esetében: „a bérbe vett kottaanyag felhasználásával potenciálisan elérhető bevételek tekintettel alkalmazott felárak, többlet bérlési díjak (fesztiválpótlék, ősbemutató/magyarországi bemutató) „ilyen jellegű arányosítását a felhasználással elért, illetve még inkább a jövőben potenciálisan elérhető bevételekhez, egyértelműen csak annak a követ-

kezményeként lehet értékelni, hogy a kiadók a szerzőnek járó szerzői jogdíj mértékével szemben a szerzői jog által támasztott követelményt (a felhasználással elért bevételrel való arányosság) kiterjesztik a saját maguk és a végfelhasználó közötti jogviszonyra, amely – szűken vett tartalmát tekintve – nem más, mint egy egyszerű bérleti jogviszony. Ez a fajta jogértelmezés és az ezen alapuló [...] díjszabási technika alkalmazása” tehát – a szerző álláspontja szerint – „a bérleti jogviszonytól idegen és jogilag nem megalapozott.”

Nem minden tanulság nélküli a „sugárzási célú felár, illetve az „archiválási célú felár” jogi szempontból való görcső alá vétele sem. A kiadók ugyanis általában magasabb bérleti díjat állapítanak meg akkor, ha a felhasználó a kotta felhasználásával létrejövő nyilvános előadásról archiválási célból, élő közvetítés (sugárzás, webcasting) felvételt készít, valamint akkor is, ha a felhasználó az így készült felvétel jövőbeni sugárzására, vagy a nyilvánosságához közvetítésre harmadik személynek engedélyt kíván adni, vagy ezeket a jogokat esetleg maga kívánja gyakorolni. A szerző álláspontja szerint ez a szándék „nem érinti a kottabérleti szerződés érvényességét, ugyanakkor [...] egy adott felhasználási cselekmény jogilag nem alátámasztható (kiemelés tőlem) kétszeres díjfizetéshez kötését eredményezi.”

Borzák Márton álláspontja szerint – amennyiben a fenti felhasználások nem színpadra szánt ún. „kisjogos” műveket érintenek – ezekben az esetekben „a zeneműkiadók jogi értelemben kvázi „nagyjogosítják” az egyébként kizárólag a közös jogkezelő szervezetek által gyakorolható engedélyezési jogokat, amikor a mű sugárzás útján vagy más hasonló módon a nyilvánosság-hoz való közvetítését, illetve az élő előadásnak e célból történő rögzítését a tárgyalt kottabérleti szerződések keretében a saját külön engedélyüktől és az annak fejében kért díj megfizetésétől teszik függővé.”

A bérbeadásnál maradván hasonlóan tanulságos – ugyan más okfejtés nyomán – a kottabérleti szerződésekben, illetve az azokhoz kapcsolódó megrendelő formanyomtatványokon alkalmazott „szerzői jogdíj” elnevezésű díjtétel elemzése. Ezt a kiadók általában akkor alkalmazzák, amikor még védett, színpadra szánt zenemű kottáját adják bérbe nyilvános előadás céljából. A tanulmány szerzője abban látja a legfőbb jogi problémát, hogy „ezek a kottabérleti szerződések nem felelnek meg a felhasználási szerződésekkel szemben a szerzői jog által támasztott minimális érvényességi követelményeknek, mert hiányzik belőlük a felhasználási szerződés egyik létezési kelléke, vagyis a mű felhasználására adott kifejezett engedély. [...] Vagyis a szerző álláspontja szerint „a kiadók azon gyakorlata, miszerint sok esetben a kottabérleti szerződések keretében adnak engedélyt „nagyjogos” művek nyilvános előadására, az érintett felhasználási jog engedélyezése vonatkozásában [...] a szerződés érvénytelenségét fogja eredményezni.”

A hatályos Szerzői Jogi Törvény szerint a terjesztési jognak a kották terjesztését is érintő részjogosultsága a haszonkölcsönbe adás is, amelynek törvényi hátterét szintén egy közösségi irányelv, az úgynevezett Bérleti irányelv szabályozza (Az Európai Parlament és a Tanács 2006. december 12-i 2006/115/EK irányelve a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról.), amelynek 2. cikk (1) b) pontja szerint a nyilvánosság számára nyitva álló intézmény útján határozott időre történő használatba adás sem közvetlenül, sem közvetetten nem irányul gazdasági vagy kereskedelmi előny szerzésére. Ez az az elem, ami ezt a fajta felhasználási módot a bérbe adástól megkülönbözteti. A Szerzői Jogi Törvény 23/A §-a azonban kimondja, hogy a haszonkölcsönrel összefüggésben a kottában rögzített művek szerzőinél, és így közvetve az őket képviselő zeneműkiadóknál jogdíjbevételek keletkezhet.

A bemutatott esetekből világosan következik, hogy a felhasználás egyes formái más-más – sokszor egymástól lényegesen különböző – jogi megítélés alá tartoz(hat)nak, amelyeket azonban olykor a kiadók – a magasabb bevétel érdekében – hajlamosak a számukra legtöbb hasznot eredményező szigorúbb jogi szabályozásra, a szerzői jogra való hivatkozással a maguk számára jogtalan előnyöket teremtve értelmezni.

Amint arról a bevezetőben már szó volt, a módosított Szerzői Jogi Törvény következtében a zeneműkiadók jelentős rendszeres jövedelemtől esnek el, amely a reprodukciós többszörözés ellenőrizhetetlensége, következőképpen szankcionálhatatlansága miatt áldatlan helyzetet teremt. Nyilván ennek következménye az is, hogy a bérbeadásnál különféle, az előbbieken bemutatott, jogilag megalapozatlan „jogcímenek” igyekeznek többletbevételek szert tenni. A felhasználói oldal pedig a szakma belterjességéből és a kiadók monopolhelyzetéből fakadó kiszolgáltatottsága miatt kénytelen elfogadni az általuk diktált piaci feltételeket, miközben az illegális fénymásolásokkal próbál „segíteni magán”.

Borzák Márton disszertációja logikus szerkezetben, valamennyi problémakörre kiterjedően mutatja be a jelenleg uralkodó kaotikus helyzetet, újragondolva az egyes szabályozásokból levezethető jogkövetkezményeket. Disszertációja nem csak abban a tekintetben hiánypótló és tanulságos, mert a jogi szakirodalom meglehetősen mostohán kezeli a zeneműkiadás- és felhasználás partikuláris helyzetét, hanem abban is, hogy mindaddig, amíg nem születik kielégítő szabályozás az ágazatra vonatkozóan, okfejtése igyekszik eligazítást nyújtani az egymással szembe kényszerített, mégis azonos érdekkörbe tartozó két oldal egymásról való, téveszméktől terhelt vélekedésében.

Kaizinger Rita

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR NONPROFIT KFT.

próbajátékot hirdet

I. HEGEDŰ TUTTI ÁLLÁSRA

A próbajáték ideje: 2018. október 15. (hétfő) 14.00

A próbajáték helye: Miskolci Szimfonikus Zenekar székháza (Malom, Fábíán u. 6/a)

A próbajáték anyaga:

- Egy tetszőlegesen választott tétel J.S. Bach Szólószonátáiból vagy Partitáiból (kivéve: Menüett, Gavotte, Bourrée, Gigue az E-dúr partitáiból)
- Az első tétel kadenciával Mozart: G-dúr (K.216), D-dúr (K.218) vagy A-dúr (K.219) hegedűversenyéből.

Zenekari állások (kijelölt részek):

- Glinka: Ruszlán és Ludmilla – nyitány elejétől a „B” előtti 6. ütemig
- Bartók: Concerto V. tétel eleje és fúga
- Beethoven: III. szimfónia Op.55 III. tétel elejétől az ismétlőjelig
- Csajkovszkij: Rómeó és Júlia nyitányfantázia „C” utáni Allegro giusto-tól a „G” előtt 19-ig, valamint a „Q” - től „R”-ig
- Kodály: Galántai táncok 150. ütemtől a 168. ütemig és 217. ütemtől a 233. ütemig

Jelentkezés: e-mailben, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!) 2018. október 11. csütörtökig a vasas.xenodike@mso.hu címen, vagy személyesen a zenekar irodájában (cím: 3525 Miskolc, Fábíán u. 6/a). A zenekari szölamok kottái az irodában átvehetők, ill. e-mailben igényelhetők. A zenekar zongorakísérőt nem biztosít. Kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani, további információ a 46/323-488-as telefonszámon.

Miskolc, 2018. szeptember 12.

Szászné Pónuzs Krisztina
ügyvezető

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR NONPROFIT KFT.

próbajátékot hirdet

II. HEGEDŰ TUTTI ÁLLÁSRA

A próbajáték ideje: 2018. október 15. (hétfő) 14.00

A próbajáték helye: Miskolci Szimfonikus Zenekar székháza (Malom, Fábíán u. 6/a)

A próbajáték anyaga:

- Egy tetszőlegesen választott tétel J.S. Bach Szólószonátáiból vagy Partitáiból (kivéve: Menüett, Gavotte, Bourrée, Gigue az E-dúr partitáiból)
- Az első tétel kadenciával Mozart: G-dúr (K.216), D-dúr (K.218) vagy A-dúr (K.219) hegedűversenyéből.

Zenekari állások (kijelölt részek):

- Mozart: Varázsfuvola – nyitány 16. ütemtől „B”-ig (Allegro)
- Beethoven: I. szimfónia II. tétel Elejétől „A”-ig
- Beethoven: IX. szimfónia II. tétel Elejétől „A”-ig
- Smetana: Az eladott menyasszony – nyitány Elejétől „A”-ig
- Kodály: Galántai táncok 150-es ziffertől az Allegro con moto-ig
- Bartók: Concerto V. tétel (Fúga) 265. ütemtől a 317. ütemig

Jelentkezés: e-mailben, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!) 2018. október 11. csütörtökig a vasas.xenodike@mso.hu címen, vagy személyesen a zenekar irodájában (cím: 3525 Miskolc, Fábíán u. 6/a). A zenekari szölamok kottái az irodában átvehetők, ill. e-mailben igényelhetők. A zenekar zongorakísérőt nem biztosít. Kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani, további információ a 46/323-488-as telefonszámon.

Miskolc, 2018. szeptember 12.

Szászné Pónuzs Krisztina
ügyvezető

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR NONPROFIT KFT.

próbajátékot hirdet

BRÁCSA TUTTI FÉLÁLLÁSRA

A próbajáték ideje: 2018. október 15. (hétfő) 14.00

A próbajáték helye: Miskolci Szimfonikus Zenekar székháza (Malom, Fábíán u. 6/a)

A próbajáték anyaga:

- Egy tetszőlegesen választott tétel J.S. Bach Szólószonátáiból vagy Partitáiból
- C. Stamitz vagy F. A. Hoffmeister Brácsaverseny I. tétele kadenciával

Zenekari állások (kijelölt részek):

1. Mozart: Egy kis éji zene IV. tétel Rondo, első 55 ütem
2. Beethoven: V. szimfónia II. tétel Andante con moto, első 9 ütem
3. Beethoven: IX. szimfónia II. tétel Molto vivace, első 57 ütem
4. Mendelssohn: A-dúr „Skót” szimfónia I. tétel Andante con moto, első 16 ütem
5. Mendelssohn: Szentivánéji álom-szvit Scherzo, C-től D-ig.
6. R. Strauss: Alpesi szimfónia 67-es ziffer utáni 6. ütemtől 71-es ziffer utáni 3. ütemig
7. R. Strauss: Alpesi szimfónia 94-es ziffertől 97-es zifferig
8. Bartók: Concerto – IV. tétel Intermezzo Interrotto 42. ütemtől 60. ütemig
9. Bartók: Concerto – V. tétel Finale 300. ütemtől a 317. ütemig
10. Bartók: A Kékszakállú herceg vára 26-os ziffertől 27-es zifferig

Jelentkezés: e-mailben, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!) 2018. október 11. csütörtökig a vasas.xenodike@mso.hu címen, vagy személyesen a zenekar irodájában (cím: 3525 Miskolc, Fábíán u. 6/a). A zenekari szölamok kottái az irodában átvehetők, ill. e-mailben igényelhetők. A zenekar zongorakísérőt nem biztosít. Kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani, további információ a 46/323-488-as telefonszámon.

Miskolc, 2018. augusztus 30.

Szászné Pónuzs Krisztina
ügyvezető

A próbajáték időpontja: 2018. november 27. 9.30 óra

A próbajáték helye: Duna Palota – Színházterem (1051 Budapest, Zrínyi u. 5.)

A próbajáték anyaga:

- Mozart: C-dúr oboaverseny K.314, K.285/Id – I. tétel kadenciával vagy
- egy szabadon választott versenymű sarok tétele

Kijelölt zenekari állások a következő művekből:

- Csajkovszkij: Hattyúk tava
- Brahms: D-dúr hegedűverseny – II. tétel
- Rossini: Selyemlétra nyitány
- Kodály: Galántai táncok
- Brahms: Változatok egy Haydn témára – Andante

Az írásbeli jelentkezéseket szakmai önéletrajzzal és elérhetőséggel személyesen vagy e-mailben 2018. november 15-ig az alábbi címekre várjuk

Zenekari iroda: Duna Palota 1051 Bp., Zrínyi u. 5. 4. em/409.

E-mail: duna.szimf@dunapalota.hu

Telefon: +36 20 772-43-85

A próbajáték anyaga a zenekari irodában szeptember 25-től személyesen átvehető vagy honlapunkról letölthető! www.dunaszimfonikusok.hu

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít.

További információk az említett elérhetőségeken.

Az állás betöltése: 2019. január 1.

Szkenár Ferenc
művészeti vezető

HÍREK LAPZÁRTA UTÁN

JELENTŐS MAGYAR SIKER EURÓPA LEGRANGOSABB ZENEI VERSENYÉN
Könyves-Tóth Mihály a Magyar Állami Operaház zenekarának első trombitása negyedik nemzetközi versenygyőzelmét aratta, amikor megosztott második helyezést ért el az egyik legnagyobb presztízsű nemzetközi zenei verseny, az augusztus 28. és szeptember 6. között a német állami rádióállomásokat tömörítő müncheni ARD által 67. alkalommal megrendezett komolyzenei versenyen, amelyen rajta kívül öt magyar trombitás indult. Idén a trombita mellett ének, brácsa és zongoratrió kategóriákban rendeztek versenyt, a négyből háromban magyar muzsikusok részvételével. Trombita kategóriában az első díjat az osztrák Selina Ott nyerte, a francia Célestin Guérin pedig szintén második lett. Könyves Tóth Mihály, aki 2015-ben Kirsch János, a Rádiózenekar trombitaművészeinek tanítványaként diplomázott a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen, a megosztott második díj mellett valamennyi külön díjat is elhozta, többek között a közönség díjat és a legjobb kortárs mű tolmácsolásáért járó elismerést.

TÖBB MINT 234 MILLIÓ FORINT ELŐADÓMŰVÉSZETI SZERVEZETEK TÁMOGATÁSÁRA

A kiemelt művészeti célok megvalósítására kiírt pályázaton 234,5 millió forint támogatást nyertek el az Emberi Erőforrások Minisztériumától (Emmi) előadóművészeti szervezetek. Az összegzés szerint a hazai professzionális táncművészeti szervezetek 42 millió forintra pályázhattak magyarországi és külföldi vendégjátékra, táncművészeti fesztivál, szemle, tematikus előadássorozat szervezésére. A vissza nem térítendő támogatást 47 szervezet nyerte el.

A minősítéssel nem rendelkező zenekarok és énekarok kiemelt művészeti céljait 22 millió forinttal támogatja az Emmi. A vissza nem térítendő támogatásra kiemelt vagy nemzeti minősítéssel nem rendelkező zenekarok és énekarok külföldi fesztiválon, meghívás alapján teljesítendő vendégjátékon, koncertturnén való részvételre, ifjúsági koncertek, kortárs zenei bemutatók megrendezésére pályázhattak. A zenei együttesek összesen 59 pályázatot adtak be. Az 57 érvényes pályázatból 40 szervezet kapott támogatást.

A döntési listák a <http://www.kormany.hu/hu/dok?source=2&type=207#!DocumentBrowse> oldalon olvashatók.

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

HIVATÁSOS SZIMFONIKUS ZENEKAROK

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.

Cím: 1221 Budapest, Tóth József u. 47.
Levélcím: 1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti titkárság: 1087 Budapest, Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Telefon: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: nfo@bdz.hu • www.bdz.hu

Duna Szimfonikus Zenekar

Duna Palota Nonprofit Kft.
1051 Budapest, Zrínyi u. 5.
Tel./fax: (+36-1) 355-8330
E-mail: duna.szimf@dunapalota.hu
www.dunaszimfonikusok.hu

Győri Filharmonikus Zenekar

9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.
Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232
E-mail: office@gyfz.hu • www.gyfz.hu

Kodály Filharmonia Debrecen

4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: info@kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekar és Kottatár Nonprofit Kft.

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Tel.: 411-6600 • Fax: 411-6699
E-mail: info@filharmonikusok.hu
foigazgato@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

Magyar Rádió Zenei Együttesek Szimfonikusok – Énekar – Gyermekkórus

Cím: 1088 Budapest, Bródy Sándor u. 5-7.
Levelezési cím: 1037 Budapest, Kunigunda útja 64.
Telefon: 328 7078
E-mail: info@mrze.hu • www.mrze.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar

1087 Budapest, Kerepesi út 1-5.
Levélcím: 1088 Budapest, Múzeum u. 11.
Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.

3525 Miskolc, Fábrián u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: info@mso.hu • www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar

1061 Budapest, Paulay Ede u. 41. I. em. 1.
Tel.: (+36-1) 373-0228, (+36-1) 269-1178
E-mail: info@odz.hu • www.odz.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.
Tel.: (72) 500-320 • Fax: (72) 200-330
E-mail: info@pfz.hu • www.pfz.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu • www.sso.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu • www.symph-szeged.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar

5000 Szolnok, Hild tér 1.
Aba-Novák Kulturális Központ
Tel.: (30) 9358-368
E-mail: info@szolnokiszimfonikusok.hu
www.szolnokiszimfonikusok.hu

Zuglói Filharmonia Non profit Kft. – Szent István Király Szimfonikus Zenekar

1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel.: (36 1) 467-0786
E-mail: rendezveny@zugloifilharmonia.hu

EGYESÜLETKÉNT MŰKÖDŐ ZENEKAR

Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrassy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
<http://www.bpo.hu>

KAMARAZENEKAROK

Liszt Ferenc Kamarazenekar

1036 Budapest, Kiskorona utca 7.
Tel./Fax: +36 1 250 4938
lfkz@lfkz.hu <http://www.lfkz.hu>

REGIONÁLIS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE

1088 Budapest, Krúdy Gyula u 15. III./40.
Elnök: Szabó Sipos Máté
szabosiposmate@gmail.com
Főtitkár: Horváth Gábor • pagal@freemail.hu

Békés Megyei Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Békés Megyei Szimfonikus Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület
Békéscsaba 5600 Andrassy út 3.
Telefon: 20/4322-948

E-mail: uhrinviktor@freemail.hu

Honlap: www.bekesszimf.hu

Művészeti vezető: Uhrin Viktor

Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület Magyarország

(korábbi Váci Szimfonikus Zenekar)
2120 Dunakeszi, Állomás sétány 17.

Honlap: www.vszz.net

E-mail: vaciszimfonikus@gmail.com

Egri Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Egri Szimfonikus Zenekar Kulturális Egyesület

Eger 3300 Knežich K. u. 8.

Telefon: 20/964-1518

Honlap: www.egriszimfonikusok.hu

Művészeti vezető: Szabó Sipos Máté

Gödöllői Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Gödöllői Szimfonikus Zenekar Alapítvány

Gödöllő 2100 Ady Endre sétány 1.

Telefon: 30/546-1852

E-mail: gso.zenekar@gmail.com

Honlap: www.gso.hu

Művészeti vezető: Horváth Gábor

Kecskeméti Szimfonikus Zenekar, Hírös

Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ

6000 Kecskemét, Deák tér 1.

Telefon: 06-20/3230-001

E-mail: kszztitkar@gmail.com

gerhat.laszlo@gmail.com

Honlap: www.hirosagora.hu

Művészeti vezető: Gerhát László

Soproni Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar

Pro Kultúra Sopron Nonprofit Kft.
9400 Sopron, Liszt Ferenc utca 1.
www.prokultura.hu

Szabolcsi Szimfonikus Zenekar Közhasznú Egyesülete

Székhely: 4400 Nyíregyháza, Szent István u. 12.
mobil: 30 9656 453
E-mail: szabolcsiszimf@gmail.com
Képviselő: Nagy Gyula

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK, VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA, A NEMZETI KULTURÁLIS ÁLLAPROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL.

A szerkesztőség levelezési címe:

ZENEKAR MŰVÉSZETI BT.

1222 Budapest, Fenyőtóboz utca 6.

e-mail: info@zenekarujsgaz.hu

www.zene-kar.hu

Felelős kiadó és szerkesztő: POPA PÉTER

Nyomás: EPC nyomda

ISSN: 1218-2702

Az interjúkban és a kritikákban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul. Eszrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

TUDJON MEG TÖBBET A SZIMFONIKUS ZENEKAROKRÓL!

Tisztelt Olvasónk!

Huszonötödik éve jelenik meg folyamatosan szaklapunk, amely eljut a magyar szimfonikus zenekarokhoz, zenei intézményekhez, könyvtárakhoz és azokhoz, akik érdeklődnek a zene iránt, de arra is kíváncsiak, hogy miként működik egy zenekar, milyen szakpolitikai döntések befolyásolják azokat a teljesítményeket, amelyek révén egyre értékesebb és magasabb színvonalú hangversenyeken vehetnek Önök részt.

LEGYEN 2018-BAN IS ELŐFIZETŐNK!

A

zeneKar

a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös szaklapja, amely a Magyar Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg

évi **6 ALKALOMMAL**

Éves előfizetőknek postaköltséggel együtt: 3500 Ft/év

ROVATAINKBAN FOGLALKOZUNK

a magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, szakszervezeti témákkal, jogvédelemmel, hangszertörténettel, oktatással, a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint hangversenykritikákon és zenetörténeti írásokon kívül közöljük a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége tagzenekarainak próbajáték felhívásait.

INNEN MEGTUDHATJA, MI TÖRTÉNIK A HANGVERSENY-PÓDIUMON ÉS MÖGÖTTE!

Megrendelhető e-mailben: info@zenekarujsg.hu

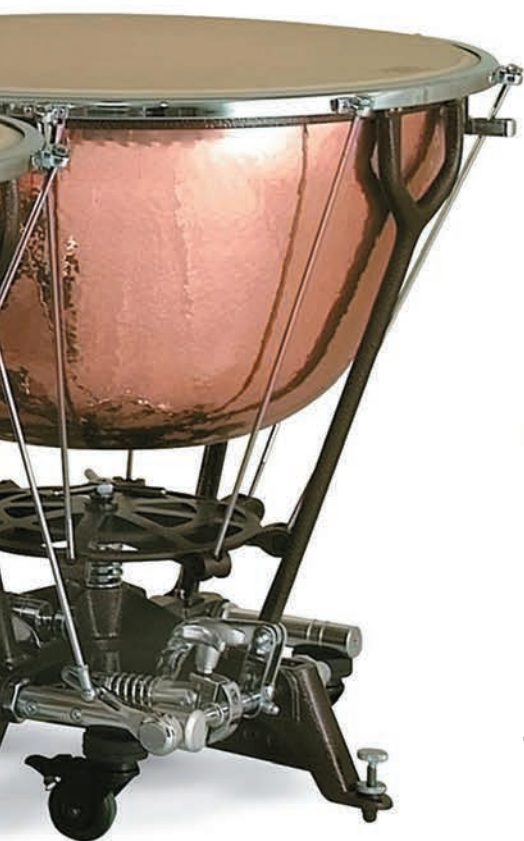
Megrendelési szándéka esetén kérjük, jelezze e-mailben csekk, vagy áfás számla igényét a pontos cím, illetve a számlázási cím feltüntetésével.

FON
TRADE MUSIC

Egy valódi hangszerbolt

Kiemelkedően széles választékkal és
sok szeretettel várjuk vásárlóinkat
üzletünkben és webshopunkban
2018-ban is!

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14.

Telefon: +36 1 210-2790, +36 30 488-6622

Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9⁰⁰ -17³⁰

Adams Alexander Alphasax A&S **Bach** Bags Berg Larsen BG Blackburn **Buffet Crampon** B&S
Cannonball Cherub Conn-Selmer Courtois **D'Addario** Denis Wick Dotzauer E. Schmid Edwards
Francois Louis Gard Gator Getzen Hammig Hohner Holton Hoyer Jody Jazz Jupiter Keilwerth
King König & Meyer **Kromat** Leblanc Lorée Ludwig Majestic **Manhasset** Marca Marigaux
Melton **Muramatsu** Musser Neotech P. Mauriat **Paiste** Pearl Powell Rigotti **Sankyo** Schagerl
Schneider Schreiber Seiko **Selmer Silverstein** Steuer Straubinger Studio 49 Theo Wanne
Trevor J. James **Vandoren Wilde + Spieth** Wittner **Yamaha** Yanagisawa Zoom